

zeruko **ARGIA**

1977-Urtarrila-9 - XL garren urtea 720 - 35 peza

**HILAREN 16AN
ETXARRI-ARANATZA**

1977

amnistia

askatasuna

ELKAR

GAITEZEN

pertsona haundien agiria

BIZIA BIZI DUZU
ZAINDU, ARREN !

GAZTERIAREN
CRUZ ROJA

Besteri, zabal, bihotz haundiz
eta benetan emanak.
Gizon haudentzat agiria.
Nahiz eta zaharrak izan.
Gizon alaiak. Irriparez be-
tetako bizia opa diete:

adiskideei, ezezagunei,
arraiei, txoriei, loreei.
Eta nola lortu ere bada-
kite. Egunetik egunera
gizonago izanaz, eta duten-
txoa besteri emanaz.

Mundu osoak bizitza
osasuntsuagoa, alaiagoa
izateko da zure gaztetasuna.
Horren haundi bazara, eskura
agiri hau eta ezar zure argazkia.

bizia bizi duzu: zaindu arren

Guk badakigu nola lortu

Har ezazu
GAZTERIAREN
cruz roja

Zuzendu Cruz Rojaren batzarrera

1977

non zer

Ondarroa.....	3-4
Euskal Eliza.....	5-7
Eskozian eta Galesen autono- mia.....	9
Presoak kalera.....	20-21
"Artzaiak" Yeu aldean.....	23
Madriilen euskal kantariak.....	34-35
Joxe Lizasori omenaldia.....	40

Eztarriak urratu arte egin dugu garrasi eta oihu 1976. urtean. 1977. urtea ez daiteke eskari eta oihu hutsezko urtea izan. 1976. urtean amets eta oihu zirenak, egia bilaka bitez 1977garrenean.

"Presoak kalera" oihua azkar baino azkarrago isildu behar da, espetxeratua kaleratu, eta atzerriratua etxean izatea, azkar baino azkarrago lortu.

Gizonak bere iritzia agertzeko, nahi duenarekin biltzeko, elkartzeko eta kalean manifestatzeko eskubidea badu. Horretarako aukera eta askatasuna behar ditu, beraz. Eskubide hori ez daiteke agintarien eta poliziaren alderte onaren edo txarraren arabera izan.

Gizonaren oinarritzko eskubideok gehiegi murriztuak eta zigortuak izan dira 1976. urtean. Jendearen iritzia eta kalean gertatutakoak agertzeagatik, ezin daiteke gehiago komunikabiderik zigortu. Bildutako jenderik ez daiteke harmen aurrean sakabana. Sindikatu eta Alderdi politiko guztiak, legez onartu behar dira. Manifestaziorik ezin daiteke gehiago suzko tiroz desegin. Iworkbere iritzia agertzeagatik, elkarrekin biltzeagatik, nahi den sindikatuan edo Alderdian sartzeagatik eta kalean manifestatzeagatik ezin daiteke multarik, egurtutakorik, zauritutakorik, deteniturik edo hildakorik izan 1977. urtean.

Euskal Herri osoak bere buruaren jabe izan behar du lehen bait lehen. Askatasun bidean, lehen urrats bezala, Nafarroak, Arabak, Gipuzkoak eta Bizkaia autonomiazko Estatuto bat lortu behar dute aurtendanik. Datorren urterako utzi gabe lortu behar dugu.

Euskaraz mintzo den Euskal Herria nahi dugunez gero, euskara erdararen pare izan dadila lehen bait lehen: irakaskuntzan, komunikabideetan eta administrazioan. Sindikatu, Alderdi politiko, Hauzo Elkarte eta abarrek beren agirieta, hitzaldietan eta biltzarreetan erdararen pare izan dezatela euskara. Alderdi abertzalean ari diren politiko guztiak, urtea bukatzerako, euskara ikas dezatela.

Elizbarrutietako apezpikuak, urtea amaitu baino lehen, euskaraz mintzatzeko gai izan daitezela, Eta, sor dezatela Euskal Herriko apezpikuen Elkarte.

Hori guztia lortzeko elkartasuna behar dugu euskaldunok. Gizarte maila eta interes desberdineko euskaldunak bizi gara Euskal Herrian. Interes derberdinen arteko tirabira eta borrokarik ezin dezakegu bazter. Baina oinarritzko zenbait helburu eta egitarau lortzeko, elkartu ezinik ez guke izan behar.

Presoak kaleratzeko, giza eskubideak eta herri eskubideak lortzeko, autonomi Estatuto bat egiteko eta onartzeko, elkar gaitzen.●

zeruko ARGIA

Lehendakari:
Kaleitiano Ezeiza.

Buruzagi:
M. Aizaga, D. Unanue, Elixabete Garmendia.

Zuzendari:
Gorka Reizabal.

Zuzendari-ordeko:
Pilar Iparraguirre, Mariano Ferrer.

Berri-emale orokorrak
L. A. Aranberri "Amatiño", Gexan Lantziri, Mikel Bujanda, Herrialde, Estepan Aldamiz-etxebarria.

Idazleak:

Alkiza, Arostegi, Amunsa, Ansola, I. Bujanda, Bakaikoa, Larresoro, Lefe, Lertxundi, Lizarralde, Karlos Santamaría, Martín Ugalde, Mikel Ugalde, Joxe Azurmendi...

Herrietako berri-emaleak:

Odile Kruzeta (Eibar), L. Baraizorra (Markina), Axari (Idiazabal), Idiakez (Deva), Alix Trueba (Karrantza), Etxezukok (Herrera), Sistiaganeko Pello (Lezo), M. Izeta (Baztan), Mendiaga (Arrasate), Ertxin-Harri (Zestoa), Murumendi (Beasain), Katzuri (Durango), Barrenetxea (Oizartzun), Anatsan (Azpeitia), Iñalurreta (Pasai Donibane), Uri (Hernani), Giro (Zaldibia), Mahasti (Errenteria), Metal-lurri (Lazkao), Azpiroz (Berastegi).

Marrazkilaria: Antton Olariaga.

Argazkilaria: Arturo Delgado-Loubet

Fotolitoak: Ernio S. L.

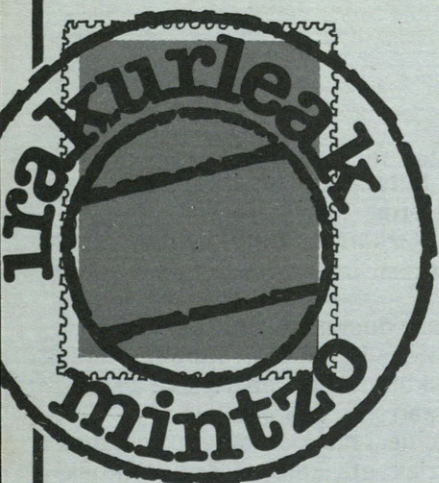
Jabea: Nafarroako, Kantauri eta Aragoiko Kaputxinoak.
Burlada, Kale Nagusia, 50-1.
Donostia, Okendo 22
Telf.: 41-95-88.

Moldiztegia eta Idazkola:

"Gráficas Semi"
Plaza Lasala, 3
Donostia
D. L.: 80-1963

HARPIDE SARIA:

Barruan	1100	ptz.
Korreo batasuneko herrietan	1300	ptz.
Atzerrietako beste herrietan	1600	ptz.
Airez	2500	ptz.
Salmenta (ale bakoitza)	35	ptz.

HERKIDE RI ERANTZUNA

ZERUKO ARGIA 'KO JAUN-ANDREAK, AGUR:

"EUSKARA, ESKOLAK, eta IKASTOLA" izeneko idazlan bat agertu zan Z.A.'an (1976- Urria- 31, 710 zenbakia).

Oso ondo iruditzen zaigu EUSKERA eskatzea ta aren alde irrintzi egitea. Oso ondo iruditzen zaigu IKASTOLA txalotzea ta aren aldeko eskabideak egitea.

Ori guztiaren aurka ez daukagu ezer; aurka baiño geiago egin dugu alde. Ikastolaren aurka-ko zerbaiz guk egin dugunik, ez du iñork argibidetuko.

Baiña artikulua ortan ba-dira gauza batzuk guretzat mingarriak, egiak ez diralak. Onela dio:

"Maisuen prestaketari dagokionez, eskola estatalkak motz, oso motz geratzen dira. Alde batetik, gehienak erdaldunak dira, eta hor dabil-tzan euskaldunak ez dira, sekulan, beren euskal-duntasunaz nabarmendu".

Ez dago eskubiderik, orren salaketa gogo-rra egiteko, Batez ere, maixu, maixtra euskal-dun guzti guztiak batean sartuaz. Danak ez gera berdiñak eta danok ez dugu berdind jokatu. Me-sedez, iñork ez gaitzala danok berdindu.

Erantzun au izenpetzen dugun guztiok saiatu gera aur euskaldunak euskeraz ezitzen. Erri ta auzo askotako eskolak izendatu ditzakegu. Eta ez da gaurko kontua. Urte asko dira gu behintzat — eta beste gehiago ere bai— eziketa— lanean euskeraz asi giñala.

Eta orduan ez genduan gaurko girorik. Or-duan, agintariak eta "inpektoreak" danak eus-keraren aurka ziran. Eta gu naiko arrisku gogo-rretan ibiliak gera. Garai aietan beste maixu ta maixtrak —erdaldunak geienak— gure aurka zi-ran eta, azkenean, gurasoek ere askotan etzuten

ulertzen; guraso asko ere aurka jartzen ziran.

Ala ere, alegiñak egiten saiatu izan gera.

Gaur oso erreza da, euskararen alde itza ateratzea.

Ez dago eskubiderik, "SEKULAN EZ DIRA BERE EUSKALDUNTASUNAZ NABARMENDU" idazteko.

Nor dan ez ezagutzeko eran, HERKIDE ipiñi gorde-lekutzat eta orrela oso erreza da sa-laketak egitea.

Ez dugu uste zuzenketa oni eragozpenik iñola ere ipiñiko dionik ZERUKO ARGIA aste-roko euskaldunak.

Gipuzkoa 'n. Donosti 'n 1.976 'go Aben-duan 8 'an.

OHARRA: 25 maixu-maixtrek izenpetua da, baina izen-deitura guztiak ez dira ulertzeko eran idatziak. Hona irakur daitezkeenak: Aran-tza Galarraga, Rekondo, Angela M. Galarraga, M. Jesus Irureta, M. Concepción Arandía, M. Itziar Eizaguirre, Lopetegui, Teodoro Odira, M. C. Valiente, Jesusa Arandía, M. Angeles Esnao-la, G. Altolaguirre, M. Teresa Martija, M. Luisa Recarte, P. Valiente Lecuona, M. Aranzazu Muguruza, Maria Olariaga... M. Angeles Sáenz.

"Sekulan ez dira beren euskaltasunaz na-barmendu" idatzi zuen Herkidek.. Esaldi ho-rri "gehien gehienak ez dira sekulan nabarmen-du" erantsi izan balio inork uka ezin zezakeen egia esango zukeen. "Alegiñak egiten saitu izan gera" diote maixu-maixtrek. "Alegiñak" neur tzeko ezer ez dugun bitartean, bego horretan baiezta-pen hori. Baina, abertzaleok ez dugu hala uste.

Dena den, Elvira Zipitriarentzat ere urte zailak izan ziren. Ikastolek ere ezagutu zuten goardiazibilik eta inpektore zorrotzik.

Joxemiel Barandiaran "HIJO PRE-DILECTO" izendatzea dela eta...

Zeruko Argiaren aspaldiko irakurle izanik, nolabaiteko xosten hau, argirata-tuko duzen itxaropen osoan zuengana zuzentzen naiz.

Duela egun batzu, hara zer irakurtzen nuen "El Diario Vasco", izeneko eta ez izaneko, egunkarian: "Ataungo udale-txeak Joxemiel Barandiaran "HIJO PRE-DILECTO" izendatzea erabaki duela... behar diren baimenak lortu dituela..."

Norbaitek esan lezake: "Bai erabaki jatorra" Baina, behar bada, erabaki honen azpi zioak edo motibazioak aztertuz gero, jatorrasun hori zalantzan jarriko luke.

Dena dela, herri langile zintzo honi egin diezazkiogun omenaldi guztiak bera-rganako dugun zorra ordaintzeko hain-bat izatea ez dira iritxiako inoiz, eta bidez-koa denez, zor hau herriarena denez, mai-la hontako ekintza guztien antolaketak herriaren baitan joan beharko du.

Egunkari hortan irakurri dudanez, erabaki hau hartzera bultzatu dituzten a-rrazoiak, Joxemielen jakinduan oinarri-turik daude batipat. Noski, Joxemielen

jakinduria ukatu ezinezkoa da.

Egunkari horrek, Joxemielek bere bizitza Ipar Euskal Herrian igaro duela ere aipatzen du; baina aipatzen ez duena zera da, zergatik egin zuen ihes... Noski zergatik hoiek, herriak badakizki aski garbi.

"HERRIA" aipatu dut, eta nere xos-ten honen mamia, hementxe oinarritzen da: HERRIAN.

Bai ! Nik bezala, herriak, jende xehe-ak ere, behar bada Joxemielen jakinduria neurtzeko gaitasunik ez du. Zergatik, be-raz, Joxemielen gure begirunea eta maitasuna ? Bere bizitzak Euskal Herria-rentzako izan duen emankortasuna, abe-rastasuna, hitz batean, herriarenganako azaldu duen benetako morroi zintzoaren neurri gabeko zerbitzuagatik. Izan ere, gu-re Joxemiel hau Herriarekin xertatu da, nahigabe, poz, ekaitz eta muga gabeko lan jarraitu batean.

Herriak esker onekoa izan nahi du eta, esan honen egia baieztako, aipatu ge-nitzake hainbat alditan, hainbat lekutan herriak egin izan dizkion omenaldi eta go-razarreak... Esate baterako, gogoan dut oraindik, bere jaioterrian. Ataunen, duela urte batzu egin zitzaion ahaztu ezinezko omenaldia.

Honera iritxirik, neure buruan dauka-dan kezka haundi bat agertzea ausartuko naiz: gaurko udaletxeak herritar ahal di-ra ? Gaurko udaletxe erakundearen lege antolaketa Euskal Herriaren Zerbitzutan dagoela, nork esan dezake ? Haruntzago joanik, Ataungo kasu konkretuari lotu na-kion: gure udaletxeak , hobekiago esan da, gure alkateak, herriko arazo eta beha-rren aurrean nola jokatu du ? Herrikoia izan ahal da ?

Galdera honi erantzuteko, ataunda-rrok kasu asko ditugu buruan baina bat agertzekotan, herriak bere euskararen eta kulturaren zapalketa gainditzeko, deusez-tatzeko lortu dezakeen herri-eskola baten eraketa dela eta, alkateak izan duen joka-bidea aipatzea aski litzateke: udaletxe-ko lege mekanismoan babesturik, herriaren asmoa bizkorki eta bere indar guzti-ekin moztan ahalegindu da.

Esandako guztiak kontutan hartuta, Joxemielen bizitza eta alkatearen asmo-ak, nola uztartu ? Herriarenganako joka-bide hain ezberdinak, gehiago esan da, aurkakoak, antagonikoak direla ikusita, galdera bat egiten dut : zer dela eta, alka-teak antolatuta nahi du ofizialtasunez ku-tsuturikako "festa" hau ?

Ez deritzat jatorra.

Azkenik, errespeto guztiz, alkateari hauxe eskatuko nioke: Joxemieli zor dio-gun errespetoa bitarteko dela, udaletxea herriaren zerbitzu bidean jarri arte, hau da, agintariak , alkateak eta gainontzeko kontzejalak herriak aukeratuak izatera lortu arte, utz diezaioala alde batera, hain arrazoi eta motibazio iluneko asmo ho-rrri.

ATAUNGOA

Bihotza erdibiturik, eta itzalak nere barrenari heldurik, Ondarroako itsasertz hontatik PNV alderdiaren jokabidea salatzera natorkizue.

Baina, aurretik, zerbait aitortu behar dut. Nere bizitzako une estu eta larrietan laguntza bero anaikor eta zabala aurkitu dut gaur egun PNV ren barnean aurreneko mailan agertzen zaizkigun lagun onbatzuengan. Inoiz nere bizitzan ordainduko ez dudan zor bat dut eurekin... eta orain denon aurrean esker onez aitortzen dut.

Baina, Herria maite dut. Eta Herriagatik, PNVren jokabidea Herriaren aurrean kulunkan jarri beharrean nago. Barka, lagun maiteok; zuok eta ni Herriaren Zerbiztutan gaude.

Beste alderdi asko bezala, PNV ere bere agerpena egiten ari zaigu Herriaren aurrean. Guziek euren politik programa azaltzen digute, programa herritarra, demokratikoa, sozialista edo berdintasunaren aldekoa. Programa liluragarriak, belarrietan atseginak. Hala ere, bat dugu hitz egitea, eta beste bat garia ematea. Fruituetatik zuhaitza ezagutu behar...

Eta PNV zuhaitz zaharraren fruituak gure Ondarroa hontan gaur nolakoak diren aztertzea goazemazue. Zeren, PNVren lehengo eta oraingo jokabidea argiro nahi dut banatu. Eta gaurko PNVren jokabideari lotuko natzaio. Ondarroan hain zuzen.

1— PNVren abertzaletasuna nork zalantzan jarri? Nik neronek ez behintzat. Baina, aurtengo udan, Ondarroako alkateaz eukitako harremanak ezagutu ondoren, abertzaletasun hori nola ulertzen ote duten bait dut zalantzan jartzen.

Nork ez du Ondarroako alkatea eza gutzen? Oraindik espetxean jarraitzen duten gure herritarrek badituzte beronen abertzaltasunaren frogaberatsak. Azkenekoa aipatuko dugu bakarrik. Amnistia-
ren alde eskabidea egin zezatela proposatu zen Udaletxean. Alkateak berak esango digu proposamendu hori nola hondora jaurti zuen.

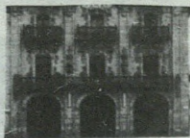
Ba, PNVri ez dio axolarik. Eta aurtengo udan alkatejaun horribere eskualuzatu dio, hainbeste urtetan zehar euskal kulturaren arloan burrukatu eta hainbat zapalkuntza eta eraso jasan behar izan duan elkarre bat zapaltzeko.

2— PNV kapitalismoaren aurka dagoela... ez dela alderdi burgesa, sozialismoari ere ez diola muzinik egiten, eta tanke-
ra hontako eserak hainbat eta hainbat jaso dugu. Eta ez edozein herritarren ahotik, alderdiko pertsona hautatuengandik baizik...

Azaroaren 30ean, Mutrikoko Kai jantokian aurtengo bigarren afari-mitina ospatu du Ondarroako PNVk. Mahai buruan Ondarroko PNVko buruak eta hoi-
arteak Arzallus. Afari hortara personalki deitu die han parte hartu duten guziei.

Eta deitutakoen "sozialismoa" nolakoak den, edo-eta PNVk sozialismoa nola ulertzen duen jakiteko, ezaugarri bi hauek seinikino dizkizuet.

Bata, lantegiko jaubea dugu. Langile-

herriko plaza

Ondarroa

IMANOL ORUEMAZAGA

on ahuleziaz aprobetxatuz, langileon artean ikaragarritzko dizkriminazio eta zapalkuntzak gaur bertan egiten ari zaigu. Hainbat urte lantegi hortanlanean ekin ondoren, beste lantoki batzuetara irten beharrean aurkitzen dira hainbat langile. Aste hontan bertan, iru langilek irten dute. Eta ihesi egiteko giro horri, erantzun nahirik, urte betean geldirik euki dituen alogerak jasotzera beharturik aurkitu bada ere, bere gisa eta berari gogoia eman

dion erara guztia egin du. Horrela batzuei 3.000 pezeta hilean jaso badio, beste batzuei sosik ere ez. Jaube hau ere mahai-
an ezarritzeko duin aurkitu du PNV sozialistak...

Beste hau ez zaio atzean gelditzen. Aurtengo herriko jaietarako ohizko taberna Herri-ikastolak gertatu zuen. Baina alkatea dela, eta orain aipatzen dugun jauntxo hau dela, taberna hori Herri-ikastolak etzuan irekitzerik lortu. Taberna hori ez irekitzeko, guardia zibilei ere parte harerazi zieten. Horrela ia lagoei urte ditun Juanito Urkizu jauna, Bilboko Atletikoaren futbolari eta entrenadore izan zena bera, kuartelera eroan zuten. Eta Herriko ikastolakoei emaniko giltza ez bazitzairen kentzen, zigorrak bere gain izango zirela mehatxu wgin ere.

Betiko "abertzalea" eta abar dugun jauntxo honek, euki du bere aulkia aipatutako afari hontan. Eta aulki hortan ezarri ere. Bere sozialismoaren, frogak emanak dituela. Horrela, begira zer dion alkateari eginiko eskutitz batean. Hain zuzen, Herri-ikastolaren taberna hori ez irakitzeko asmotan, alkateari eginiko eskutitz batean azken kartutxoak erretzen ditu gure jauntxo honek, esanaz "... Que como autoridad legal y competente que es, recurrimos a V.I., para rogarle que ordene y ejecute lo que proceda para desautorizar e impedir dicha instalación y explotación, protegiendonos así de tamaño violación y ultraje de nuestros patrimonios sagrados y privados..." (Azken hitzok neu neronek azpimarratu ditut,)

3— PNV ez dela klerikala, ez-eta konfesionala; Elizatik aparte nahi duela jakatu... eta abar, maiz entzun diegu PNVko mitin emaleei.

Ondarroan, PNV eta Eliza ofiziala (munduko indartsuek onartzen dutena, noski) ondo ere ondo uzartu eta ezkondu zaizkigu. Azken sei hilebate hauetan PNV Ondarroan "a saco" sartu nahi izan du (auteskundeetaragino zai egon gabe... Arzallus jauna?) eta horretarako Elizaren babes, lokal, pulpitu eta indar moral guziz, ezelako lotsa gabe, bere alde erabili ditu. Aurtengo udan, PNVk sortu dituen ekintza guztietan, lekaimeak ere hor ikusi ditugu aurreneko tokietan.

Baina PNV eta Elizaren harreman hori ez da ezkontza bat, sasi-ezkontza baizik. "Arrimatzeari hainbeste bildur badiote ere, oraingo hontan lotsa eta bildur guztiak alde batera bota dituzte. Eta mundu guztiaren aurrean "Soltero y sin compromiso" beren hitzetan, agertu ondoren, PNV eta Eliza horrela uzartzen bazaizkigu, ez da harritzekoa PNV eta Eliza "arrimatuta" bizi direla gure herriari entzutea...!!!

4— PNVk "batasunaren ikurrina" jaso ohi du bere agerpenetan. Zorioneko eta beharrezko batasuna!

Baina, Ondarrura behintzat, batasun hori apurtzera etorri zaigu PNV alderdia.

Bazegoen Ondarroan, eta gaur egun ere lanean ari da, pentsaera desberdineko

••• herritat multso bat (PNVkoak barnean direlarik) biltzen duen kultur elkarte bat. Plazaratu zaigu PNV Ondarroara, eta elkarte horregaz ezertarako kontatu gabe, beste kultur elkarte bat sortu du, bere elkartealegia.

Bazegoen Ondarroan, eta gaur egun ere aurrera doa, bere zortzi mailarekin Herri-ikastola bat. Ikastola horren barnean, pentsaera askotako jendea bildu izan da eta gaur egun ere biltzen da. Herri mailako kultur zerbitzu bat, ikastola alegia, aurrera eroateko. Pluralista eta zentzu batan laikoa den ikastola horren aurrean eta aurka jaso zuen geroago Elizak bere ikastola, konfesionala alegia. Eta orain PNV kaleratu zaigunean Ondarroan, ikastola konfesional horren alde agertu zaigu...

5- Gure PNV zaharrak bere ohoreri handiena bezala garbitasuna eta leialtasuna zaindu eta oihukatu izan du. Maiz entzun izan diogu aholku hau: "Kontuz ardi narroekin estalirik dabiltzan otsoekin..."

Hori lehenagoko denboretan zen. Zeren, gaurko PNV, "oportunismoaren" jokoa, maisu bihurtu zaigu.

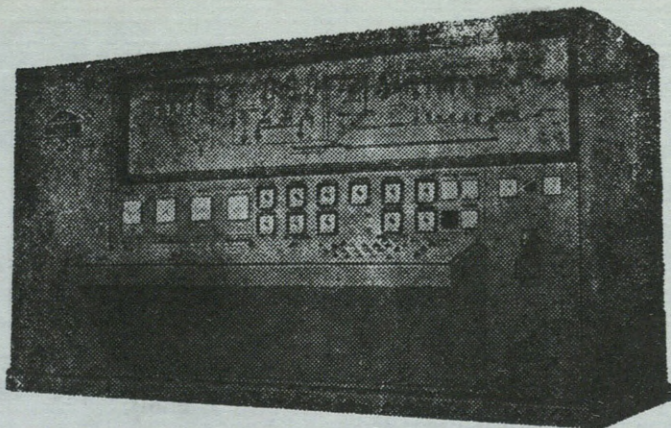
Bere "batzokia" eta montajea Ondarroan eraikitzeke ordua heldu zaiola PNVeari? Ba, gauza egina. "Domingo Aguirre" elkarte "kulturala" montatu du, Elizaren magalpean. Herri-kultura, fedea eta beste zenbait gauza (ez aipatzea hobe) erabiliaz, plazaratu zaigu Ondarroan PNV alderdia, aurpegiarik eman gabe.

PNVek badu bere mitinak egiteko eskubidea, eta aukera ere oraingo hontan. Baina, ez. Nahiago du "Jakintza asteak" antolatu, eta estalki horren barnean bere mitinak egin. "Euskal Herriko geografi bihurria" iragarri eta PNVaren programa politikoa eman. Eta hau ez da jazo Ondarroan "diktaduraren garai ilun eta gogorren, joan den azaroaren 30ean baizik.

Gauzahauk irakurtzean, batek baino gehiagok bere baitan esangu du... "Ondarroako gauzak" Eta berean nasai geldituko da.

Zoritzarrez PNVek Ondarroan da-roian jokabidea, ez da Ondarroako PNVarena soil-soilik. PNVeko goimalek ere jokabide eta kontradizio hoietan hein batean nahasturik daude. Zeren joko nahasi hori egiten hasi zen garai berean, lapikoa pil-pil irakiten zegoela, hain zuzen ekainaren 17an, ondarrutar bik (bata neu nintzen) informe luze bat eskutik eskura Arzallus jaunari eman genion. Informe hortan hemen aipatzen ditudan puntu nagusienak agertzen zitzaizkion. Baita Herria argitzeke eskatu ere. Arzallus jaunak epe bat eskatu zuen, eta guk eman ere. Epe hori hainbat bider luzatua izan da. Azkenean, isilla eta iluna izan dira PNVren erantzuna.

Zorionez, Herria bera argitzen ari da. Gure arrantzaile herri honek badu bere sena, haizeak nundik jotzen duen, eta, batzuetan, nondik joko duen ere antz emateko.

TXIMIST-INDAR SAILLA

Departamento ELECTRICIDAD

LANERAKO, BANAKETARAKO TA AGINTZEKO
TRESNAGITZA

Aparatos de maniobra, distribución y control

P.A.T. (Alemania)

«Gruak» ez Iraultzeko
electroniko tresnak

CIT ALCATEL (Francia)

Zembakizko Kontrolak
Ikusgailuak

OLIO-INDAR SAILLA

Departamento HIDRAULICO

REXROTH (Alemania)

Olio-urez osatutako erabateko programa servo-reguladorea berekin duen.

HYDRAMATIK (Alemania)

Uruga eta uragagiltza duten motorrak neurri aldakor eta iraunkorretan.

SIGMA (Frantzia)

Itas lanetarako eta Obra Nagusitarako olio-urezko programak.

INDRAMAT (Alemania)

Servo-zuzentzaileak.

MERKEL (Alemania)

Urarengandik babesteko loturak eta lanak.

FORSHEDA (Suecia)

V-ring reten loturak.

RUAL (Italia)

Goi presiotarako uruga gilitzadunak.

TUROLLA (Italia)

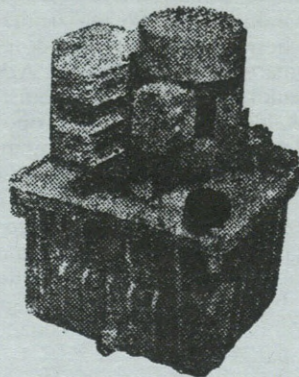
Ozkadurazko uragak.

HYDAC (Alemania)

Inder irazklak eta itzulerakoak.

ADA

Uztal gisako euskarriak.

Goimendi - Automatismo

AUTOMATISMO

Lantegi ta landolak:

Jolastokleta (Herrera)

SAN SEBASTIAN

Urrut. 353840 (7 arl) ta

353440 (5 arl)

Telex. 36173 GOIME E

Erakusketa eta denda:

Iparraguirre, 15. SAN SEBASTIAN

Urrut. 428082 ta 428625

Ordezkaritza:

VITORIA ETA MADRID

ESTIBALITZ "PRESOAK KALERA" OIHUKA

Euskal Herriaren GARRAISIA, "Presoak Kalera", gero eta handiago bilakatu da errege-indulto biek huts egin diotela ikusirik.

Euskal kleroaren zati handi bati gogorki erasan dio garraisia horrek, eta amnistia osoaren aldeko borroka orokorrari lotu zaio.

"Euskal Diozesetako Apaizen Pastoral Ekintzaren Bateratzea"ren bigarren batzarrean, 1966ko irailean Bilbon eginikoa, aipatu diozesetako apezpikuei amnistia osoaren alde egun berezi bat ospatu beharra agertzea erabaki zen.

Eskabide haren ondorioz edo, Donostia eta Bilboko apezpikuek pastoral bat argitara eman berri dute, sozial bakerako baldintzat "Amnistia handi eta eskuzabaleko" baten beharra adieraziz.

Abenduaren 29an berririo bildu da aipatu apaizen "Bateratzea"ren batzarrea, Donostian. Hirugarren batzarre hontan, Gogaketa eta Otoitzarako Estibalitzen gau-beila bat egitea erabaki da, problema larri horri buruz Elizaren aldetik planteamendu egiazkoago eta erantzun egokiago bat bilatzearren.

Abenduaren 31 Urtarrilaren 1 bitarteko gauean Estibalitzen bildu gara euskal diozesetako 100 apaiz inguru, euskal preso eta deserriratuon beste hainbat ahaiderekin.

Geure bilera, konstatazio hau eginez hasi dugu: Amnistiaren aldeko eskakizuna behar bezala planteatuko bada, honako hiru faktoreek moldatzen duten testuiguruan behar dela ulertu eta planteatu:

- politika aldetik, frankismondoko eta demokraziaurreko egoeran harturik;

- Ekonomi aldetik, nazioarteko kapitalarekin lotura handia duen erdi feudal/erdi burges sistema kapitalista barruan;

- eta nazional aldetik, herrien nortasun eta egituraketarako eskubidea galarazten duen zentralismoaren barruan.

Fededun eta apaiz garenez, ezin har genezake menperakuntza eta zapalkuntzazko egoera hori ebanjelioarekiko gure loturatik aparte; uste dugu, bada, kristau maita-

sunak geure herriaren askapena burutzea eskatzen digula. Bere burua katibuen liberatze aldarrikatu zuen Nazareteko Jesusen bideari jarrikiz, Amnistiaren aldeko borrokari itsatsi nahi gatzazkio, geure herriaren askapenaren etapa hateg hartuz.

Herri honek, bere askapena gero eta gehiagoan eskuratuz doalarik, bere gogo eta jomugaren sinbolutzat hartu du Amnistia. Honek, elkartu egin du bere baitan Euskal Populua, bere nortasun eta herri zapalduaren kontzientzia emanez, Jaialdiak politizatzeak, etengabeko lan oporrek, Erreferendunean bozuzteak: horrek guztiak du bereizi izan Euskal Herria azken denboraldi honetan. Halatan, Gobernu zentralari berari ere ardurazko gauzatzea ha-

rrerazi dio Amnistia osoaren arazoa. Honek sortu duen herri mugidak, zera ekarri du: indar erlazioak ganbiatuz, Gobernu Amnisti arazoa planteatu beharrean gertatu izatea, haren eduki edo mamia Gobernu beraren helburu politikoez, hau da, Europari begira itxura demokratikoz, txertatu nahi izan badu ere.

Herri mugida hori eta guzti, haxe ikusten dugu: herri zati bat, informazio maneiatetaz nahiz faltaz, axolagabe dela aipatu kezka larri horri buruz.

Gure Herriak jasaiten duen eta Goaberruak Amnistia berari buruz egin nahi lukeen maneiateta dela eta, iritzi publikoari ondoko puntuok aurkeztu beharrean aurkitzen gara:

- 1.- Oraino, ere, 120 euskal preso politiko direla gartzeletan gizaizuragabeko egoeran, eta beste ehunka euskal deserritu direla premia eta segurtasun eza jasanez.

- 2.- Amnistia ez dugula ez barkapen, urrikalmendu, eskuzabaltasun arazotzat hartzen, ez eta zigor ahazte arazotzat ere.

- 3.- Ezin ematen ahal direla egungo preso politikoak delitogileztat. Frankista garaia, askatasun demokratiko eta eskuhartze politikorako bide guztien ukapenez definitzen bait da.

Halako egoera batetan ez du batek lege kanpoko ihardunbide politikoa beste biderik. Izan ere, erakundeturiko indarke-riazko egoera horri bere esku dituen medioz erantzuten ahal dio.

- 4.- Amnistia ezin izaten ahal da halako egoeraren gainditzea beste, egiazko demokraziari bidea eman diezaion errejimen eta sistema sortuz.

- 5.- Amnistia, historiaren hildoa ganbiatze-ko herriak ematen duen aukera dela. Amnistiaren alde borroka egitea, beren borrokan presoek zituzten helburuen alde, erabat harturik, ihardutea da; hots:

- Euskal Herriaren liberazioaren alde, demokraziaz liberazio politikoa, eta

- sozialismoaz liberazio ekonomikoa eskuratzearren.

Amnistia, "Presoak kalera" bezala hartuz, azken jomuga ez, baina segida bat behar duen borrokaren baitako garrantziko gune bat da. Sarritan, Amnistia berradiskidetasunerako eta bakezko bizitzera-ko ezinbesteko baldintza dela entzun ohi dugu; bat gatoz horrekin; baina, Amnistiak osoa izan behar duela, eta Euskal Herriari bere eskubide guztiak zor zaizkiola erastekotan.●

Estibaliz, 1977ko Urtarrilaren 1a.

ONDARROAKO ELIZA

Kristau multzo bat gaituzue, jazoera batzuk aipatu eta azterketa bat eginez urte berri honen haseran geure Ondarroako eliza osoari aurpegia ematea nahi diogunak.

JAZOERAK.- 102 ondarrutarrek aurten Gabon gaua, Ondarroako eliz nagusian igaro zuten. Euskal Herriko bazter guztietan hain oihartzun handia duen amnistia osoaren kanpainari jarraitu eta erantzun nahirik. Baita agiri hau agertu ere:

"Gaur abenduaren 24ean, Gabon gauez, arratsaldeko 7,30etan, Ondarroako eliz nagusian ehunda bat lagun batu gara enzerrona bat egiten.

Bildu garenok, preso politiko eta exiliatuak, preso politiko eta exiliatu izanak, zigortuak eta herritarrak gara.

Ekintza hau, Euskadik daraman amnistia-aren kanpaina barruan sartzen dugu: "GABONETARAKO DENAK ETXERA".

Gainera, Ondarroako egoera berezia nahi dugu salatu: hainbat seme espetxeratu eta exiliatuak eta herriak berak sufritzen duen zapalkuntza gogorra.

Azkenik, ez dugu onartzen gobernuak emandako "amnistia-rik", zeren giza hiltzailetzat edo terroristatzat dituzten hoik, gudari bait dira guretzat. Beraz, AMNISTIA OROKORRA eta askatasuna eskatzen dugu Euskadi eta beste herri zapaldu guztientzat, presoak eta exiliatuak giza eskubide eta bizitza egoki bat aurki dezaten".

Abenduaren 25ean, goizeko lehenengo orduan, gauez gerturiko agiri hori Emiliano jaunari eskutik-eskura eman zioten, herriari irakurtzeko, edo ta, apaizek ez bazuten irakurtzen, han bildutakoren batek mikrofonotik irakurtzeko baimena eskatuaz.

Ez bata ez bestea ez zuten lortu. Jokabide hau ikusirik, 8etako meza hastera zihola, eliza erdian agiri hori irakurtzen hasi zen gauez eliz barruan egoniko bat. Emiliano jauna, meza emateko jantzi guztiak gainean zituela, erakurlearekin enfrentatu zen, errespetoa eskatuz. Irakurleak ez zion ezertxo ere erantzun. Bat batean, Jesus apaiza, meza laguntzailea hau ere, urreratu zitzaion irakurleari, eta besterik gabe, eskutik orria kendu, zatituz aldare ondoan eta lurrera jaurti zuen.

Probokazio honen aurrean, han bildurik zeuden 101 lagun erantzuna nolakoa izan zen, apaizak eta han zeuden herritarrek aitortu dezakete.

Errespetoz eta patxadaz, bost meza denboran, han jarraitu ziren, heuren eskabi-dearen agerpen isila emanaz.

Harriturik eta nahigabez ikusi zen, orria apurtu zuen apaiz hark, eta beste guztiak, eta Ondarroako eliza osoak ez zuela izan

"PRESO"

inolako oroimenik, ez eta otoitzik egin ere, espetxe eta herbestean dauden anaien alde. Herriak dituen arazo larrietatik bat bera ere ez zuten aipatu.

AZTERKETA ETA SALAKETA. Jazoe-ra hauek, kristau sinismena dugun guztiontzat, azterketa sakona merezi dute. Hemen gaurko gure azterketa.

a) Jesusen jaiotza gogoratzen dugun egunean, hain zuzen, herriak bizi dituen arazo larri guztiei lepoa ematen dien Berri Ona iragarri zuen Ondarroako Elizak, Itsasoan ziren arrantzaleak, espetxe eta herbesteko anaiak, giza eskubide oinperatuak... aipatu ere ez zituzten egin.

Arazo hoiengarrasi eta oihuak kalean entzun behariz ziren, izan ere hoientzat ez zen izan tokirik Ondarroako elizan.

Isiltasun eta baztertze hori, Kristoren Berri Onari eta gure Herriari traizio bezala salatzen ditugu.

b) Ondarroako Elizak berak hitzik egin ez bazuen, beste batzuek eginiko hitza ere ez zuen entzun nahi izan. Bai oster, zati-tu eta oinperatu.

Aldare ondoan, lurrean, apaiz batek zatituz, meza garai zapaltzailearen salataile dira. Zapaltzaileak zer besterik egi-

ten dute ba, oinperatu, zatitu eta sakabanatu baizik?

Herri zapalduaren oihua eta garrasia isirazten duen Eliza, ez da Kristoren Eleiza, ez eta gizonari eta herriari zerbitzen dion Eliza ere.

d) Kristoren Berri Ona gizonen susper-tzaile eta bizkortzaile dugu, zeren zuzen-tasun eta berdintasunaren hazi berria gizon guztion bihotzetan ereiten du.

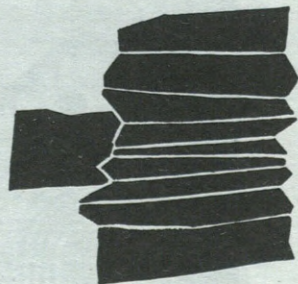
Horregatik, ezin dugu onhartu "karitatearen" estalkiaz, zuzentasun egarri hori itzali eta limosnarekin giza eskubideen zapalkuntza eta injustiziak estaltzen dituen Elizarik.

e) Gure Herriaren une latz hontan ere, Madrideko Ministerioetako jestioak eta joan etorriak maite ditu Elizak. Bitartean, urteak joan urteak etorri, Herriari ukatzen dio zor dion hitz leun eta bakar-ra.

Espetxe eta herbestean ditugun anaiak giza hiltzaile eta terrorista ala Herri baten gudari diren galderari erantzuten ez dion Elizarik ez dugu behar. Zeren, azken eta sakoneko arazo honi erantzuten ez dion bitartean, Elizaren agerpen eta hitz guztiek gure Herriaren eta gure anaien zapaltzaileak, indar berri besterik ez dituzte egi-ten.

ESKABIDEA: Arrazoi honek bultzatu-rik, Ondarroan biltzen den Elizari deiha-dar bat egiten diogu: ea herri zapalduare-kin bat eginda noiz ikusten zaitugun.

Eta berriro ez dadila jazo, Ondarroa hontan, abenduaren 25ean jazo zena: Eliza joaten zaren kristauok esan ez ze-nuten kristau hitza, elizara joaten ez dire-nak esan zutela: "GABONETARAKO DENAK ETXERA"... "ZEREN GIZA HILTZAILETZAT EDO TERRORISTA-TZAT DITUZTENAK GUDARI BAITI-RA GURETZAT".

EUSKAL ERLIJIOSOEN V BATZAR NAGUSIA

Abenduaren 27 eta 28an euskal erlijiosoen V Batzar Nagusia izan da Loiolako "Gogarte" etxean. 100 inguru bildu ziren, moja eta fraile. Anaitasun eta otoitz giroan beren egitekoa aztertu nahi izan zuten, elkarriketen eta hitzaldien bidez.

Irakasle direnek, euskara ikastetxeetan nola sar eta landu, aztertu nahi izan zuten. Iñaki Larrañagak eta Mikel Lasak lagundu zieten lan honetan. Imanol Berriatua, berriz Israelen hizkuntza berritzeko eta ikasteko egin dituzten lanez mintzatu zitzairen.

"Euskal Eliza berria, euskal kultura bidetan" zen bigarren gaia. Euskal Herriko gizarte eta politika giroari nola erantzun, aztertu zuten. Euskal Herriko talde eta alderdi politikoez azterketa egiten Pello Zabaleta eta Paulo Agirrebaltzategik lagundu zieten.

- Gai hauek, zerk eraginik hautatu dituzue?

- Aldaketa giroan gara, horren itxaropenez eta gogotan bizi gara, behintzat. Koloniakuntza haundi batean sartuak eta azpiratuak izan gara aspaldidanik. Koloniakuntza horrek okerturik eta itsuturik ihardun dugu erlijiosook. Egoera horretatik askatu nahirik aukeratu ziren gai hauek.

- "Politika egiten ari gara" zioen gai batek.

- Gai hau, oso egungoa, bai, baina oso baztertua izan da gure artean, zoritxarrez. Politika hitza ezin zitekeen aipa gure artean. Politika ez egiteko agindua eman digute beti. Politika zerbaite zikina eta kutsatua balitz bezala ikusarazi digute. Guk, erlijiosook, kristau kualifikatuak garela-ko-edo, ez genuen politikarik egin behar: hori, kristau soilaren egitekoa zen edo da, esan zaigu. Eta horrelako mila esan zaizkigu. Eta oraindik ere, ez nuke ezetzik esango...

Bi politika tankera aipatu ziren, nolabait esateko: Politika, bere zentzu edo esanahi zabalean, eta politika, alderdien jokua bezala.

Politika zentzu zabalean, "Giza harremanetan bizi diren pertsonen, eta ondasunen (era guzietarikoak) elkarren artean dituzten harremanak", hau litzateke. Politika honen xedea ON OROKORRA litzateke. Eta zentzu hontan, gizonen ekintza guziak dira politikoa: bai, gure elkarbizitza, erlijioso bezala, herri baten barnean, bai gure ikastolak, bai gure Ikastetxeetako jardunak. bai hitzaldiak. bai Mi-

sioak, bai Ejerzioak... Ekintza soilena, politikoa da. Eta ziur, alderdi baten aldekoa eta bestearen kontrakoa. Neutraltasuna ezinezkotzat jotzen zen.

Politika, zentzu hertsia goan, beste honako hau litzateke: pertsonen eta ondasunen arteko harremanak eratuko eta zuzenduko dituen bideak. Zentzu hontan, politikak dauzkagu, alderdiak - partiduak - taldeak dauzkagu. Alderdien xedea hori litzateke; bideak eratzea, sortzea, irekitzea, prestatzea... ON OROKOR hori herri jakin baten baten barnean mamitu joan dadin.

Gure bizitza osoa da politika, esan zingun. Nere erabakiek badute zerikusirik besteekin, eta badira besteentzako ere. Gure bokazioa gizarterako, besteentzako, da: beraz, bete-betean politikoa dela esan dezakegu.

- Beste ideia nagusirik estabaidatu al zenuten?

- Gure ustez nahiko argiturik gelditu zen lehen ideia hori. Eta hortik aurrera, pluraltasunean sartu ginen.

Han esan zen gauzarik gogorrenetakoa, nere ustez, hau izan zen: askotan, pluralismoaren izenean eta pluralismoaren babesean, nor beraren alferkeria eta bakar-keria izkutatzen dela. Pluralismoa ezin daitekeela egoki eta sakon bizi, elkar hizketa egiazkoa batetan ez baldin bada. Eta pluraltasuna onartzen dela, hain zuzen, bide desberdin eta ugariatatik ondasun nagusi batzuen bila gabiltzan neurrian.

- "Euskal Eliza berria, euskal kultura bidetan" zen beste gaia.

- Sakon eta mamitsu aztertu zuen Agirrebaltzategik gai hau Historiari begira, Euskal Herriko Elizaren jokabide historikoari begira, kritika-modu bat bezala egin zuen; hau da, bizi izan dugun, konstatismoa, Zentralismoa -bi aldetatik, Madrid eta Paristik, ezarri diguten zentralismoa-, Kolonialismoa aipatuz. Izan dugun Eliza ofizialaren jokabidea gaitzetsiz, eta abar.

Berak, Paulok, Eliza berria, euskal Eliza berria aipatu zuen, eta bazirudien BE-RRRIA hitzak min-edo eman zezakeela. Paulok berak gero argitu zuenez, BE-RRRIA hitzak ez du esan nahi "Erromatik etena, beste Elizakiko Komunitotik askatua, zismatikoa" "Berriak esan nahi du, izan ez dena izan dedila, euskalduna, bestelakoa, beste berri bat ez, baina Eliza bestelakoa, hau da Euskal Eliza".

"Euskal kulturaren errota: ez lehenari begira bizi den kulturaren bakarrik sustraitua, baizik geroari begira, iraultza-dinamikaz berritua".

Eta, gerora begira, nolakoak izan behar-ko lukeen euskal Elizak galde egin genio-nean, lau pundutan eman zuen euskal Elizaren aurpegi berria:

- Eliza hiritarra:

- pentsamolde sekularra onarturikoa,

- talde tipietan oinarritua, mezu profetikoa emateko prest,

- kultur hiritarra kritikatzeko zentzu kritiko zorrotz baten jabe,

- bere hizkera eta espresibideak aldatu beharrean arkitzen den Eliza,

- Euskal Eliza bateratzailea:

- bat ez baldin bada ere, bai bateratzaile,

- herria bateratu, langileria bateratu, baterakuntza nazionala,

- beraz, euskal Eliza bateratua.

- Eliza euskalduna.

- Eliza herritarra:

- euskal kulturaren oinarrituriko Eliza.

- Eliza klerikalaren kontrakoa.

- Eta zuen hizketaldi eta gogoeta guzien ondotik, ondoriorik atera al duzue, erabaki edo gogo nagusi edo ekinbide bezala?

- Bai, nik uste lau pundutan laburtu daitezkeela V Batzarraren ondorio nagusiak:

- Euskal Elizaren Batzar orokor bat eskatuko genuke.

- Euskal Apezpikuen edo Gotzaien Konferentzia sortzea.

- Euskal Probintzia erlijiosoa eratzea.

- Erregeri amnistia orokorra, osoa, eskatzea. ●

ONDARROAKO ELIZA

ERLOJU ETA BITXITEGIA

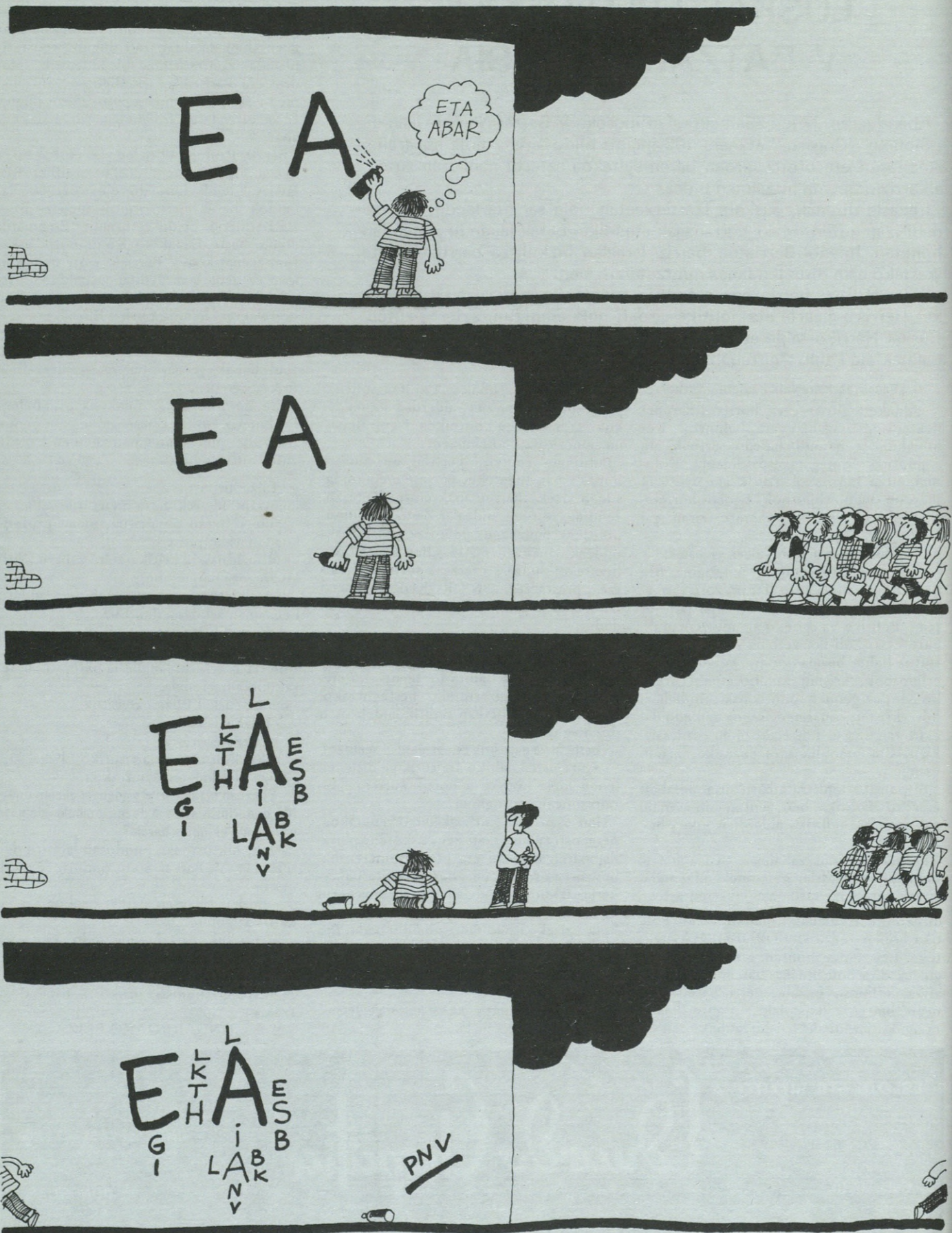
Eduardo Chapeitza

Getaria, 10

- Urrut: 41 77 51 - 42 27 00

DONOSTIA

hormasprayko

ESKOZIAN ETA GALESEN AUTONOMIA

Iriki berria da Westminstereko Parlamentua urte guztirako programarekin. Aurtengo gairik inportanteena, noski, Eskozia eta Galesko autonomiaz mintzatzea eta horri buruz erabakiak hartzea izango da.

Autonomia zaleak ez daude konbentziturik lege hau onartua izango denik, zeren laborista eta konserbadore asko baita autonomiaren aurka. Orain, autonomiaren aldeko diputaduak, ziur daude Eskozian eta Galesen Parlamenturik eta gobernurik ez bada jartzen, hemendik urte batzuetara nazio hauetako arazoa zaildu egingo dela eta nazional gatazkak indar gehiago hartuko duela, ziur aski bide arrerakoiagoan gainera. M. Footek zioenenez, orain hobe omen da autonomia pixka bat ematea gero Britainia Handia deuseztuta ikustea baino.

Alderdi Liberala, berriz, autonomia eta gero federazioaren aldekoa da, nahiz gobernuaren proposamendu guztiak ez onartu. Plaid Cymruk eta Scottish National Partyk berriz, gobernuak egin duen proposamenduari amor emango diote, baino lehen urratas bezala planteatzen dute beren independentzia bidean. Behin autonomia lorturik aurrera jotzea nahi dute.

Beste aldetik, urte honen hasieran Alderdi Laboristatik irten zen Scottish Labour Partyko bi diputaduek ere gobernuarekin batera jokatu dute. Badirudi, azkenez, gobernuaren proposamendua Parlamentutik pasea izango dela. Gero, 1978.eko udaberrian, Eskozia eta Galesko biztanleak prest egongo dira beren Parlamentua hautatzeko.

Orain, Alderdi Konserbadorea, badirudi ez dagoela oso akor gobernuak proposatzen duen legezarekin eta aurka jokatzeko asmoa dute Thatcher andreak bere alderdiko diputaduei eskatu dien bezala. Arrazoi nagusia: Gobernuak proposatzen duen autonomian Galesek eta Eskoziak gobernu ejekutiboa izango dute eta hortik pasatzeko ez dago prest Thatcher andrea, atzerakoi burjesiaren reminiszentzia izango da andre honek daukana bere barruan.

Arazo hau dela eta Alderdi Konserbadorea zatituta geratu da. Alde batetik gobernuaren aurka daudenak eta bestetik aintzinako lehen ministroa, Heath jauna, buru delarik, gobernuaren proposamenduari amor emateko prest daudenak, autonomi asuntuan.

Zalantza asko daude proposatutako autonomia bide paketsutik joango den

Eskoziako ekonomia, berriz, Londrestik zuzendua izango da. Bakarrik, Eskozia desarroilatzeko agentzia zuzenduko du Eskoziako gobernuak. Unibertsitateak ere Londrestik zuzenduak izango dira. Hots, kultur alorrean metropoliak edukiko du, orain bezala noski, eskubide osoa nahi duen bezala gauzak zuzentzeko.

Hortik kanpo zenbait kontraesan sortuko direla dirudi bi nazio hauetako gobernu eta Londresko gobernuaren artean. Bestela pentsa dezagun Londresen Alderdi Laborista dagoela gobernuan eta Eskozian Alderdi Konserbadorea edo Scottish National Party. Hortik sortuko lirake mila eztabaida eta kontraesan, nahiz kontraesan hauek ez antagonikoak izan edo sistema kapitalista arriskuan ez jarri, baino ez litzateke oso erreza izango gobernatzea.

Gauza guzti hauen gainetik, Eskoziarrentzat Iparreko Itsasoan dagoen petrolio da, petrolio honek ekarriko dituen errentak. Baina ingelesak ez daude prest Eskoziarrei errenta hauek uzteko, kontrola Londrestik nahi dute eramatea, egungo atzerriko komertzioaren balantza hobetzea oso etorriko bailitzateke Britainia Handiarentzat, ekonomi estrategia petrolio honen exportazioan finkatuta baitago.

Hazienda arazoak ez dira Eskoziatik edo Galesetik zuzenduak izango. Diru bilketak Londrestik zuzenduko dira eta Westminstereko Parlamentuan erabakiko da zenbait diru bidali behar den Galesera edo Eskoziara. Diru banatzeko era honek ere, zenbait problema ekar ditzake: urteoro, Gales edo eskoziakoak Londresera joaten direnean beren presupuestoak berritzera, hemengo diputaduek galde dezakete norako den eskatzen duten dirua edo non inbertitu behar duten. Azken finean bi nazio hauetan egin behar diren gastuak zentralizatuak geratzeko lirake, deszentralizazio politikoa guztia hankapean geratuz, diru kontrol hau Londresen geratzen bada behintzat. Orduan diru bilketa batzuk Eskozia eta Galesko Biltzarrak egitea hobe litzatekeela dirudi. Alternatiba hau sartzearen aurka, zerga bilketak deszentralizatzea oso garestia dela argumentatzen dute.

Zalantzarik gabe, autonomia proposamendu hauek demokrazia burjesak egun behar duen politika alorrean sartzen dira, burjesiak baitaki bestela herriak altxatuko direla konponketa radikalagoa bila eta hobegoa baita txapela etsai batek indarrez kentzea baino bakoitzak bere borondatez kentzea.●

B. BAKAIKOA

edo ez. Hasteko, Westminsterrek Gales eta Eskozian Estaduko idazkaria ezarriko du, orain arte bezala. Beste aldetik, Eskozia eta Galesen buruzagi politikoak izango dira, Galesen lehen ministroa izango delarik eta gobernu Eskozian. Orduan buruzagi hauek Estaduko idazkariaren alderdikoak ez badira, posible den bezala, kooperazio gutxi egongo dela dirudi eta haserreak eta zentralismoak dauzkan kontraesanak errez agertuko dira. Idazkari honek Gales edo Eskoziako gobernu kenzeko boterea izango luke, berdin biltzarra deuseztekoa orduan Parlamenturik gabé uzten dituelarik zeren hauek lau urtetik aukeratuak izango baitira. Ikusten dugunez autonomia era bat frajila gerta daiteke boterea herriaren eskuetatik at geratzen bada.

su, lur aire eta ur

Aurtengo udaberriaren bukaeratik honantz, Kantauriko gure zirrindaz bilakara langintza berezi bat doa aurrera. Bere berri zerbait adierazi zen gaztel egunkarietan, Igeldoko mendi parean urgain edo bui distiratsu bat ezarri genuenean. Geta-ria eta Ondarrabia tarteko, lehorretik millara bitarteko eta azaletik hondorainoko itsas puskaren azterketaren aurrean adierazpena zen hura. Geroz zerbait jabetu dira itsasoan gure ontzi txiki gorriarekin topatu diren arrantza ontzietakoak eta udako arratsalde zoragarrietan, itsas jira amaitu eta gero, Donostiako kaian, ontzitik lehorrera, urez betetako boteilak txo zerrenda handiak ateratzen ikusi gautuzten turista eta bertako jendeak.

LEHEN ASTARRENAK

Orain urte batzuk entzuten hasi zen, Oria hibaia munduko kutsatuena zela. Egia osoa ez izanda ere, nahikoa zen gure inguruneari begirada sakonago bat egiteko. Bai Oria eta bai beste hibai guztiak, herri, hiri eta lantegietan sortutako zikin-keriak itsasoruntz bidaltzeko besterik ez ziren, beren ur usaitsuetan arrain eta bizitza arrasto gehienak galdurik. Hibaia ikuspen negargarria bazuten ere, kaltegarriagoa zen egun askotan beren inguruan sortzen zuten usai nazkagarria; eta, jakina, zikin-keria guztiak ez ziren itsas barrura izkutatzen. Han eragindako kalteak ikusten ez badira ere, hondartzak, eta batez ere Donostiako hondartzak erori diren egoera zalantzakorrek mugiarazi ditu agintariak. GAUR EGUN GIPUZKOA-KO INGURUAREN EGOERA BERDINTSUA DA; esagun batzuei esker, ez du okerrera jarraitu.

O.M.S.ekoe (Organización de la Salud) ikusi zuen hmengo egoera garrantza eta ezinezkoa; sendabide baten bila, Espainiako Erresumarekin batera asmo batzuk egin zituzten. Aurrenik, itsas ertz eta hibaen egoeraren bilakaera burutuko zen. Guztien buru M.O.P. (Ministerio de Obras Públicas) eta (Ministerio de Sanidad) gelditu ziren, zuzendaritza, Donostian dituzten gela eta laboratorioran eramanaz. Egin-kizuna eratu eta burutzeko 5 biologo eta quimico bati eskaini zieten lana. Zorionez eta zuzendarien kezka faltaz, une horretan egokitu ziren prest bertako bilakari edo investigadoreak.

O.M.S.-ek bere aldetik, bilakaera tresna ugari eman eta bilakariak herbestean gertutzeko diru laguntza eratu zituen. Horietaz ondo baliatu ziren zuzendariak.

EHUNDAKA ANALISI ETA MILAKA ZENBAKI

Aurrenik, itsasontzi bat aukeratu zen: "Guipuzcoa II". "Cruz Roja"-ko ontzia da bera, txapazkoa, txuri gorria, gurutze gorria. Donostiako kaian dago urte guztian, bere patroia, Joxe, beti gainean duela. Eginkizun nagusia, itsas ertzean ezbeharren bat gertatzen denean, lehen bait lehen bertara joan eta laguntzea da. Ez dira egun asko, Donostiako kaiko aieroportua deritzaiona eta bere azpian zeuden mila-

10/ZERUKO ARGIA

GURE ITSAS ERTZAREN GORABEHERAK

ka antxoa jakak erre ziren sua itzaltzen ihardun zuela. Gertakizun hauek, zorionez gutxi dira, eta erraza izan zaigu ontzi hau bilakaera lanetarako gertutzea. Baina, beti, zerbait gertatuz gero, prest egoteko eran. Bere barruan ondoko urak ateratzeko eta azaleko uren analisisa egiteko tresna aurreratu asko ezarri zuen hala guziz ere, analisiarik gehienak, Osasundegiko (Sanidad) laboratoriora egiten dira. Hiru arlotan zati daitezke: analisi FISIKOAK, KIMIKOAK eta BIOLOGIKOAK; de-

nak elkarri loturik dagozkio. Badira beste tresna batzuk, "CORRENTIMETRO" izenekoak; hauek ur azpian ipintzen dira; bere kabuz eta zinta batean grabatuaz, ur korronteen norakoa, azkartasuna, uren berotasuna eta gazitasunaren berri hartzen dute. Bat Igeldo parean ezarri dugu, 100 metro al-bora boia bat gidari duela; horregatik, komeni litzake, arrantzaleak boiatik 150 metrotara baino, urrerago ez sare eta ez beste arrantza tresnarik errotzea.

Azkenik, ur zolan bizi diren landare eta

animalien ikasketa, bertara sarri sartuaz egiten da . .

Guztira milaka zenbaki edo dato eta ikuspen bilduko dira; azken ondoren batzuetara iristeko "ORDENADORES" bategaz erabilli bear dira.

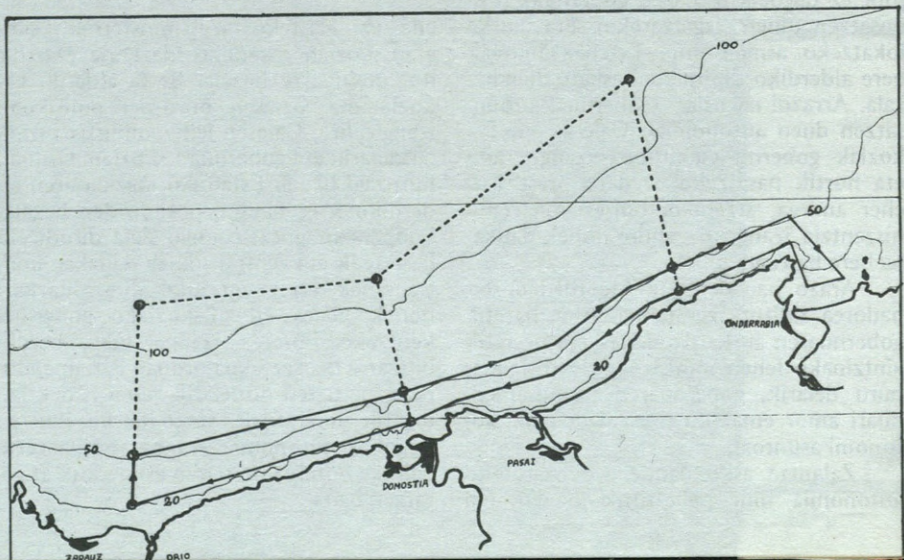
HELBURU BATZUK

Bilakaera arlo hutsean, baditugu haseratik helburu batzuk.

- Urtearen buruan, itsas uretan, bere berotasuna, gazitasuna, bizitzgaitasuna eta plaktona nola banatzen den; urtealdi bakoitzean, bazterreko korronteak nondinorako eta zer indarreko diren jakin.

- Hibaia itsasoratzen diren inguruek besteekin dituzten desberdintasunak berezi, batetik besterako aldaketak nolaz eta zenbat denboran diharduten aztertuz.

Bilakaera honek, hibaian egiten ari denarekin batera, urbanizazio plangintzari argitasun bat eman nahi dio ●

Soluzioak ez dira beharrezkoak arazorik ez dagoenean; eta gaur haurtzaindegiak soluzio bezala hartzen baditugu, zein arazoren soluzio ote? Sinplekeria da esatea, haurtzaindegia, emakumeak duen arazo baten soluzio bidea dela; haurra aitarena eta amarena denez gero, bien arazoa da; haurra biena izan eta nola har bere zaintzea, baten arazo bezala?

Orain hemen aztertu nahi dudana, zera da, bai aitarentzat bai amarentzat eta seme-alabentzat haurtzaindegia soluzio egokia ote den, eta, hala bada, ze baldintzatan.

Gizartea eten gabe aldatzen ari dela onartzen baldin badugu, ere berean esan dezakegu, gaurko familia ez dela orain dela ehun urtekoa bezalakoa, onartu behar dugu, beraz, familia eten gabeko aldatketan murgildua dagoela. Emakume ezkonduak, gero eta gehiago etxetik ateratzen dira lanera joateko; seme-alabak ekarri ez ekarri kontrolatu egiten da; seme-alaba gutxiago da eta tarte gehiagorekin jaiotzen dira; haurren heziketari garrantzi handiagoa ematen zaio.

Gainera, gizarte honen aldaketaren abiadura gatik, zulo handi bat sortzen da guraso eta seme-alaben artean, eta hau dela eta, haurrak bizi eta biziko dituen esperientziak, zeharo arrotz eta ezezagunak izan daitezke gurasoentzat.

Horregatik, aldakuntza hau ikusirik, hobe da haurra talde baten barruan sartzea eta sozializatzea; orduan, segurantzaz gehiagorekin, haurraren nortasunak hezketa eta gizarte berri norri aurpegia emango dio egungo.

Ikuspegi hontatik begiraturik haurtzaindegia behar beharrezkoa izateaz kanpo, txit mesedegarria da haurrentzat, baldintza batzuen barruan, jakina! Hau esaten badugu, honoko honegatik da: bistan da haurtzaindegia premiazkoa dela, baina, bera bakarrik ez da aski; familiaren ordeko ezin daiteke izan; gurasoen maitasuna eta bultzada beharrezkoa du haurrak; honek ematen bai dio beren buruaren gain konfiantza, eta afektibitatean behar duen oreka. Zentzu honetan harturik familia, aita eta ama beharrezkoak dira; eta aita eta ama diot, ez ama bakarrik.

Haurrak ez du maitasun eta ziurtasun giro hori aurkitzen bere familian; hori da txarrena; edo, alderantziz, gehiegi babesturik dago - gonapean- edo gurasoek be-

HAURTZAINDEGIAK, BAI

ren arazo afektiboak erremediatzeko erabiltzen dute haurra.

Baina gurasoek haurra den arazoa onartzen badute eta honek behar duen oreka afektibo bat ematen badiote, orduan, bai, haurtzaindegia, bere heziketarako, osagarri ederra izango da.

Gizonak besteren bitartez aurkitzen du bere burua; zentzu honetan, haurtzaindegia izango litzateke: besterekin bizitzen ikasirik bere nortasunaz jabetzen ikasiko lukete. Haurra, gizartera zuzendua dagoen heziketa baten lehen aroa biziko lukete, horrela bihar edo etzi gizarte horren subjektu kritiko bat izan dadin, oinarriak jarriaz.

Baina, honekin ez dugu esan nahi, haurtzaindegiak haurrari eskaintzen dizkion mesedeak epe luzearako bakarrik direnik. Haurra zoriontsu da beste haurrekin, pozik jostatzen da bera bezalakoen artean; ordea, gaurko giroa, gaurko familiak kontradizio izugarrietan murgilduak daude; familiak gaur ez du bere funtzioa betetzen, haurra gizarte bero baten hutsuneen barruan sentitzen da. Hiri handietan, bereziki, haur txikiak bakarrik bizi dira; oso zaila zaie beren adineko haurrekin aurkitzea; bestalde, anai-arrebak baldin badi-tuzte, beren adinak diferentzia handikoak dira; haurrari lagun arteko giroa ukatua izan zaio. Kasu honetan bereziki, haurtzaindegia soluzio handia da haurrarentzat; betez ere, beren aita eta amarekin maitasunezko harremanak baldin badi-tuzte.

Beraz, bai aita eta amarentzat bai haurrarentzat mesedegarria den laguntza bat bezala ikusten dugu haurtzaindegia. Haurtzaindegien premia, gaurko gure bizi izateko premiari loturik dago, aro honen fruitu da eta esku artean darabilzkgun arazo asko eta askoren soluzio bidea.

Atzoko gizarteak bere erara konpondu zituen bere arazoek; biharkoa ere berdin egingo du, noski! Gaurko gizarteak haurtzaindegiak beharrezko ikusten ditu bere haurren heziketarako; aitek eta amak sortutakoak, ama bakarrik ez bai da haurren egile eta arduradun.

MARIA ASUN LANDA

EUSKAL HERRIKO INDUSTRI SEKTOREA (II)

B.-Enpleguzko B. E. B., alokatuak, alokatu bakoitzeko kostua

Aurrenik datoak azalduko ditugu.

Dato hauen arabera, alokatuzko kosturik altuenak dituzten subsektoreak honako hauek dira: "Metaliko oinarritzakoak", "ura, gasa eta elektrizitatea" eta "Mehagintza", kosturik txikiak, aldiz, "Oihal industrian", "Larrua, oinetakoak eta konfekzioak", eta "Elikadura, edariak eta tabakoak" sortzen direlarik. Dato guztiok, hego Euskal Herriari dagozkio, noski.

Alokatuzko kostuei dagokien gauza bat hartu behar dugu kontutan: hots, haik eta alokairuak berdina ez direla. Hau eskasagoak dira, bien artean Seguritate Sozialari ordainduriko kuota bait dago. Hau da, nahiz eta kuota hau enpresarioentzat alokatuek sorturiko kostua izan, ez zaie hauei itzultzen. Bestalde, alokatuak Segurita Sozialari, bere alokairutik ordaindu behar dio beste kantitate bat. Beraz, alokatuzko kostu eta, soldata edo alokairuen artean bada diferentzia nabaria.

Alokatuzko kostu txikieneko subsektorea elikadurarena zen, eta Nafarroari zegokion: 107.000 peza urtean. Uste berean, hau da 1973ean, Gipuzkoako subsektore berdinarik, 172.000 peztako alokatuzko kostua dagokio. Bien arteko diferentzia nabaria da; beraz, Gipuzkoako langile batek askoz gehiago irabazten zuen.

Goazen dato hau gehiago zehaztera. Urteko 107.000 pezetak, hiletan banatzen badugu, hileko 8.916 peza sortzen du. Eta lehen aipatu dugunez, honoko zifra hau, soldata baino haundiagoa da. Dena dela, jo dezagun 9.000 peztako soldata irabazten zuela; hilaren azkenetara heltzerik lortuko balu. Nahiz eta 1973 urteari dagokion zifra izan, nahiko adierazgarria da. Pentsa dezagun gainera, 207.000 peza sortzen zituela langile horrek, hau bait da lan-postuzko emankortasuna. Beraz, subsektore hontan, 100.000 pezetako marjena sortzen du langile bakoitzak.

Zifra hontatik amortizazio, enpresako gastu eta zergak kendu behar dira irabaziak erdiesteko. Hau da, 100.000 peza hoietan, langileak sorturiko gainbalioa edo plusbalioa doa, berak sortu eta itzultzen ez zaion gainbalioa, horroko hau kapitalak jasotzen bait du. Esandako hau, langileriarene egoeraren ezagugarri bat besterik ez da; lanerako erabiltzen dituen tresnen jabe ez izatearen ondorioa, alegia.

Urte berean, ez dezagun ahanzt 1973 urteaz ari garela, Espainiari dagokionez, Murcia zen subsektore hontan alokatuzko kosturik baxuena zuena: 78.000 peza urtean; hau da, 6.500 peza hilean. Kosturik altuena, aldiz, Barcelonan sortzen zen:

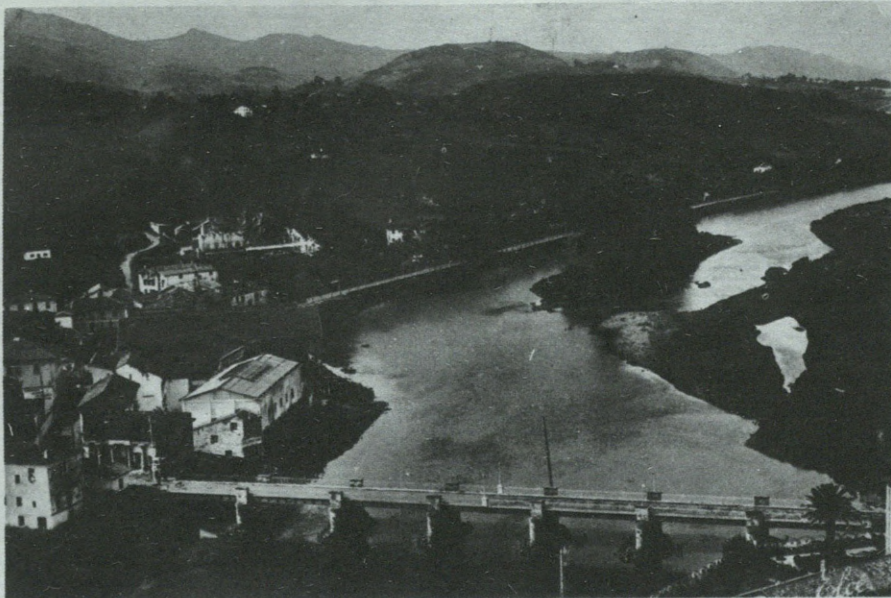
182.000 peza urtean eta beraz 15.167 peza hilean. Bien arteko diferentzia izugarri izan arren, ez dezagun ahanzt bien arteko bizi-mailaren diferentzia ere haundia dela.

Hego Euskal Herriari dagokionez, Gipuzkoako "ura, gasa eta elektrizitatea" ren subsektorea zen alokatuzko kosturik altuena zuena; urteko 256.000 peza eta, beraz, 21.333 peza hilean. Lehen aipaturiko Nafarroari dagokion zifra erraz doblatzen du. Eta hilean 21.333 peza baino gutxiago (soldata lehen esan dugunez txikiagoa da) irabazitako langileak, 2.377.000 peza sortzen zituen, hori bait da subsektore horri dagokion emankortasuna. Beraz, 2.121.000 peztako marjena langile bakoitzak Ken diezaiozun zifra horri dagozkion amortizazio, gastu, zerga eta abarrak, geratzen den gainbalioa, dena dela, altua izan dela pentsa daiteke. Ez dezagun ahanzt, elektrizitatea monopolio bat dela gure lurralde hontan.

Hego Euskadiko industriari dagokionez, langile bakoitzeko marjenik haundiena sortzen zuen subsektoreak (marjena, lehen esandako erara uler dezagun) hauk ziren:

Ura, gasa eta elektrizitatea1.643.000 peza
Kimikoak..... 319.000 peza
Bien arteko diferentzia oso haundia izan

B.E.B./ENP.(milaka)			ALOKATUAK				ALOK' KOSTUA (MILAKA)				
AR	BIZ	GIP	NAF	AR	BIZ	GIP	NAF	AR	BIZ	GIP	NAF
278	435	374	251	327	2031	636	2415	229	235	209	282
218	178	254	179	6370	31906	15877	13070	190	166	200	157
3102	1166	2377	907	283	3049	1057	1086	237	251	256	236
246	285	301	207	2122	8575	6421	8613	138	153	172	107
273	270	321	306	876	1529	3020	1445	128	123	126	113
230	219	227	240	1198	4818	2476	3963	120	121	131	131
256	192	249	259	2124	7702	7315	4566	144	139	140	131
329	546	588	477	1297	7415	9309	4592	207	204	214	183
658	656	473	360	6651	19404	10023	5301	221	241	297	192
n376	404	364	319	2674	4070	2946	3815	221	191	190	168
441	562	406	366	7573	30621	15583	3111	226	300	252	272
289	316	263	296	18558	91304	60310	20842	202	234	209	208

nik, amortizazio eta gastuak enpresa guztietan berdinak ez direla kontutan hartu behar dugu.

Kasu bat dugu, salbuespen modura, aipagarria; Nafarroan gertatzen da, eta "Mehagintza"-ren subsektorean hain zuzen ere.

Subsektore honek, 251.000 peztako lanpostuko produzioa duelarik, 282.000 pezetako alokatuzko kostura iristen da. Beraz, galera nabaria. Egoera hontan aurkitzen diren enpresak ezin dute luzaro iraun, laguntzarik lortzen ez badute. Hailere, produkzitzen den artikulua beharrezkoa delarik, eta inportazioa garestiago gerta daitekeelakoan, enpresa hauen esplotazioa mantendu egiten da (edo mantendu beharko lirateke) INI-ren Estatuaren enpresek, teoriarik bederen, helburu hau bete behar lukete: errentabilitaterik gabeko beharrezko diren enpresak sortu eta mantendu.

Alokatuen enpleguari zuzenduko gataizkia orain. Hori dagokionez, metalikoetan (metaliko oinarritzakoak eta transformatu-metalikoak) ehuneko 31,5 dago enplegatutik, 237.902 alokatu denetara. Bi subsektore hauen garrantzia garbi dago. Metaliko oinarritzakoei dagokienez, Bizkaia beste hiru probintziek baino alokatu gehiago ditu eta transformatu metalikoetan ia hainbat.

Bestalde, alokatu guztien ehuneko 52,3 industrian egotea ere jakingarria da. Beraz, sektore horrek jasaten duen konfliktibitate egoera, alokatuen kopuru aldetik ere, ondo oinarriturik dago.

Azkenik, 2 sektorearen begiralditxo honi amaiera emate arren, ondorio batzuk aurreratuko ditugu.

Hego Euskadiko industria metalikoetan espezializaturik dagoela garbi dago. Honoko hau, Bizkaia eta Gipuzkoan gertatzen da batez ere. Subsektore edo industri-mota hauek dira B.E.B.ri Hego Euskal Herriko ekonomiaren subsektore inpor-

tanteenetakoak ditugu. Honekin batera, kimikoen subsektorea ere kontutan hartzekoa da, nahiz eta Gipuzkoa eta Nafarroan, beste bietan hainbateko eraginik izan ez.

Bestalde, oso emankortasun altua lortzen dute industri-mota hauek, "ura, gasa eta elektrizitatea" rena haundiena delarik. Inbertitzeko orduan kontutan hartzen den balditza denez gero, atzerriko kapitalak ere kontutan izanen dute.

Nafarroako industriaren egitura, berriz, nahiko desberdina da. "Elikadura" ren subsektoreak garrantzi haundia du, beste hiru probintzietan oso txikia delarik.

Beste probintzietako industrian gertatzen den konzentrazioa ere ez da hemen gertatzen. Subsektore bakoitzaren pisua askoz ere banatuago dago.

Besteetan, ordea, eta Araba eta Bizkaian batez ere, hiru subsektore inportanteenak, banan-bana, industrian sorturiko B.E.B.aren ehuneko 69,2 eta 71,6 hartzen dute.

Nafarroako elikaduraren subsektoreak etorkizunari begira izugarritzko garrantzia izanen du Euskadiri dagokionez. Pentsa

dezagun hego Euskadiko 1 sektoreak sortzen duen erdia Nafarroatik datozkiola. Eta elikaduraren arazoa gizarteak duen arazorik inportanteenetakoa da, inportantea ez bada ere. Beraz, sektore honen eta honi dagokien industriaren jabetzea, oso garrantzizkia da. Pentsa dezagun munduan exportaturiko elikaduren ia ehuneko 90, U.S.A.k egiten duela eta jakin badakite zergatik.

Lehen esan dugunez, badirudi, Gipuzkoan behintzat atzerriko kapitala azken urteotan industri-mota hontan sartu dela.

Nekazaritzak Nafarroan duen eraginaz eta industria, nekazarien kaltetan, nekazaritzan geroz eta indar gehiagorekin sartzen ari delarik, industri-mota hauek ge-

roz eta gehiago hedatuko direla pentsa daiteke. Hoerrela izan behar luke bederen. Nafarroak dituen natur errektursoak aprobetxatu beharrak daude eta industria, haietara egokitu beharra. Bestalde, Gipuzkoan bezala ia ehuneko 90 industriak, txikiak dire, hau da, enplegatu gutxi dituztenak. Alde hontatik dispartzio handia du eta honokoa bere hazkuntzaren gero bilaka daiteke.

Bizkaian, berriz, enpresen dispartzioa hainbatekoa izan ezik, metalikoetara dedikaturik dauden konzentrazioa, nabaria da. Lehen ere aipatu dugun bezala dibertsifikazioaren beharra dauka eta beste belaunaldi aurreratuagoko industrietara jo beharko luke. Atzerriko kapitalak Bizkaian ere finkatzen eta finkatu direla dirudi. Metaliko subsektoreak jabetuko balira adibidez, erabateko menpekotasuna sortuko litzateke; izan ere bi subsektore horiek lortzen dute Bizkaiko industriak sorturiko B.E.B.-ren ehuneko 56,1.

Azkenik, eta Bizkaiko industriaren garrantziaz jabetzeko, ia beste hiru probintziek hainbateko B.E.B. sortzen duela esan behar dugu.

Gipuzkoari dagokionez, enpresa txikiz josirik dagoela esan dazakegu, metalikoetan espezializaturik daudelarik. Ekonomia ikuspegitik, Euskadiko bigarren eskualdea da. Bere baitan zenbait problema dauka planteaturik. Teknologia arazoa da bat. Berritu beharra dauka, ezingo bait du beste orain arte lorturiko emankortasun indizearen gorapena mantendu.

Bestalde, ekonomia desaroilatuago batetara goazenez gero, industri aurreratuera dedikatu beharko luke (elektronika...) balio erantsi haundiagoak lortuz.

Dibertsifikatze orduan, kimikoen subsektorea kontutan hartu behar litzateke, lan-postuzko balio erantsi haundia bait du eta Gipuzkoan gutxi desaroilaturik bait dago.

Azkenik, atzerriko kapitalen arazoa. Arazo larria da hau zeren, dakigunez, inperialisten eskutan ezar dezake estatu bat. Txile-ren kasua hor dugu, alegia. Estatu sozialista bat desegin eta U.S.A.-ko agintariei eta multinazionaliei ategin zaizkien zerbitzari fidelak ditugu, gaur egun, Txileko jaun eta jabe. Eta kontrairaultza hontan, U.S.A.-ko dolarrek zerekuski haundia izan dute.

Beste herrialdeetako ekonomiaz jabetzeko inperialismoak aspaldidanik erabiltzen duen sistema da hau. Hego Euskal Herri, Espainol estatuko eskualde desaroilatuenetarikoa delarik, inguruan geroz eta indar haundiagoz ibiltzea ez da batere harrigarria. Are eta gehiago, gaur egun ematen ari zaizkien erraztasunekin. Hau horrela delarik, hurrengo lan batetan atzerriko kapitalen arazoa ikusten saiatuko gara.

J. M. LASA

Eskualde mailan ADMINISTRAZIO MOTA BERRI BATEN BILAKUNTZAN

Arrasate eta Zaldibarko alkateak mintzo

Euskal Herriko administrazioarekin zer ikusirik duten bi notizia zabaldu dira Gabon aurrean. Bata, Durangaldeko mankomunitateko lehendakaritzat Valentin Lasuenen hautapen eta izendatzea. Bestea, Arrasate eskualde mankomunitatearen sorrera.

Bi albiste bateratu hauek herri administrazioaren ordenamenduan izan dezaketen garrantziaz jabetuz, Valentin Lasuen eta Arrasateko alkate den Jose Antonio Altuna elkarrekin bildu ahal izan ditugu, nor bere ikuspegitik mankomunitateen posibilitateez mintza daitezen, azken urteotako herrigintzak daraman prozeduraren lekuko gerta daizkigun, eta beste hainbat eskualderentzat ere suspergarri izango delakoan.

Valentin Lasuen Solozabal, 52 urte, zaldibartarra eta enpresaria. Sei urtetan Gerediaga Elkarteko lehendakari izana. 1976ko otsailan, kontzejala ez zelarik, bere burua alkatetzarako hauteskundeetan aurkeztu zuen, eta kontzejalok botazioz hautatu zuten, lege berriaren arauera. Abenduan, Durangaldeko Udalen arteko mankomunitatearen lehendakari hautatua izan da.

Jose Antonio Altuna Gallastegi, mondragoetarra, 39 urte eta enpresaria. 1976ko maiatzean Arrasateko lehen alkate-teniente zela, eta abertzale ez ziren indarren mehatxupean alkate zenak utzi egin zuelarik, kontzejalek proposatu eta hautatua izan zen alkatetzarako. Arrasateko mankomunitate berriaren eragileetarikoa dugu.

Bata zein bestea, Bergarako Udalak harturiko erabakien soka berekoak. Biak mintzarazi ditugu Arrasateko Udaletxean. Elkarriktara arratsalde luzean zehar hedatu da, administrazio arazoez hasi eta betiko betikoez amaituz: Euskal Herriko ekonomi, kultur zein politik arazoez; azken gertakariak, bastidore barruko asmo, oztopo eta bes-telakoak. Egunen batetan argiratuko al dira !

Geografi eremuak

Z.A.— Zer herrik osatzen dute zuek errepre-sentatzen duzuen bi mankomunitate hoik ?

V.L.— Bederatzi dira Durangaldekoa osatzen duten herriak: Abadiño, Atxondo, Berriz, Durango, Garai, Izurtza, Mañaria eta Zaldibar. Horrez gainera, Ermua, Mallabia eta Otxandiori aukera ematen zaie noiz-nahi eta egokien iruditzen zaien unean mankomunitate barruan sartu ahal izateko. Hamabiok dira, bestalde, Gerediaga Merinalde barruan sarturik daudenak.

J.A.A.— Arrasateko mankomunitate berria, sortu, Antzuola, Arrasate, Aretxabaleta, Bergara eta Eskoriatza herrien inguruan sortua da hasera batetan. Hala ere, Elgeta, Gatzaga eta Oiñati ere barruan nahi genituzke, eta baita Arabako Aramaio ere. Beraz, Deba Garaia deritzan eskualdeko mankomunitatea dugu. Edozein modutan, eskualdeaz kanpoan geratzen

Z.A.— Zer erakunde mota dugu, funtsean, era honetako mankomunitate bat ?

Zerbitzuak bateratu beharra

V.L.— Eskualde mailako zerbitzu erakunde bat batipat, noski. Dударik ez, edozein herriker zerbitzu premia batzu dituela, gero eta handiago eta nabarmenagoak, gainera. Premia hoik herri bakoitzak bere aldetik gaintitu nahi izateak ez du gaur ez buru eta ez hanka. Gure eskualdean, esate baterako, Mañaria edota Izurtza batek, nola kontratatatu behar dute nork bere apa-rejadore edo arkitektoa ? Oso garesti ateratzen da. Eta zer esanik ez, azpiegiturazko arloak direnean, sanitari zerbitzuak edo irakaskuntzarekikoak, adibidez.

Lasuen. Zaldibarko alkatea

Z.A.— Azpiegitura problema hori Deba Garaiko eskualde industriatu batetan nabari asko azaltzen den arazoa da. Baina ez dirudi erraz denik Izurtzan edo Garaian motibazio berdinak bilatzea.

V.L.— Bai, gurean, mentalizapen eza gaintu behar izan genuen aurrenik, Durangaldean oraindik ez zakar eta ez sanea mendu premia gorririk ez duten herriak bai baititugu, alboko erreka aski zaie eta. Hala ere, azpiegiturazko palgintzak luzera begira egin behar izaten dira, Eibarakorik edo gerta ez dadin. Eta kontuan hartu be-sartzen ez den herriak, gero problemak izango dituela integratzeko.

J.A.A.— Deba Garaian, ordea, guztiok ari gara batz beste hildo berean, eta halako batasun bat sumatzen da denon artean, azken gertakari sozio-politikoan ondokit batipat. Administrazioaren alorrean, premia konkretu batzu ditugu aurrez aurre, eta elkar-lanean konpondu asmoz ari gara.

Puntu honetaz esan beharra dut, Arrasate inguruko mankomunitate hone-tan ez dugula lehendakartzarik jarri, eta ni hemen banago, beste norbait egon zite-keen bezala nagoela. Hasteko, udal bakoit-zeko ordezkari batez lan-batzorde bat izendatu dugu, oinarritzko azterketa bat egin dezan, eta batzorde honek eskainiko dizkigun ondorioen arauera ekingo diogu gero zehazki lanari.

V.L.— Durangaldean, berriz, mankomuni-tatea sortu zenean lehendakartzatza batez sortu zen, eta oraintsu ni izendatu naute postu horretarako. Horrez, gainera, Bat-zorde Permanente bat bada, bederatzia alkateok osatzen duguna, eta aparte Bil-tzar Nagusia, herri bakoitzeko ordezkari-ek osatua, biztanleen arauera (herri ba-koitzeiko ordezkari bat gutienik, eta bost gehienek).

Z.A.— Manokomunitatearen helburuak aipatzean, zerbitzuak eta azpiegitura aipatu ohi dira. Baina, praktikan, zertan mamitzen dira asmo guzti hoik ?

Eskualde mailako gestioingintza

J.A.A.— Zerbitzuen zerrenda luzea da: zakar eta hondakinen teknik tratamendua, ur-zabalkundea, saneamendua, eskualde mailako abere-hiltegia, sanitari eta su-galazo zerbitzuak, kirol instalapenak, irakaskintza, hirigintzarekiko bulegoa, administrazio laguntza etab. Funtsean, edozein udalek planteaturik dituen arazoak, baina herri mailan izan beharrean, eskualde mailan. Zentzu honetan, eskualde mailako gestio bulego bat jarri behar dugu, denetarikoa arazoez arduradain.

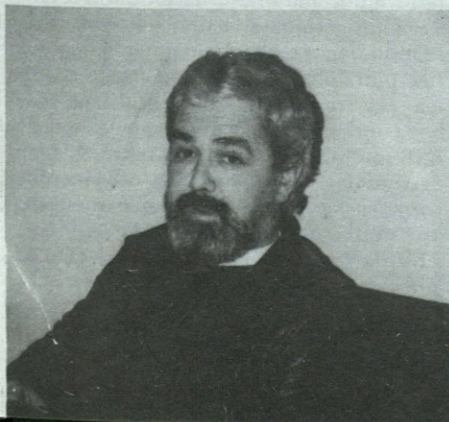
V.L.— Durangaldean, berriz, zakarren arazoa duela 8 urte lanean dugu, eta labea zaharkiturik iadanik, eraberitu beharrean. Horrez gainera, ambulanzia eta su-galazo zerbitzuak ere martxan ditugu. Abere-hiltegiaren premia enpresa batek betetzen du.

Proiektuen artean, hirigintzako teknik bulego bat, teknik ikastetxea eta zaharrentzako erresidentzia. Bestalde, saneamendu azpiegiturarekiko proiektua onartua dugu dagoeneko 150 milioiko presupuesto batez. Zaldibartik Bernara arteko kolektor orokor bat abiatuko da eskualde guztian zehar, lurpean, Zalduerreka albotik lehenik eta Ibaizabal ondoan gero. Hondakinak Bernan tratatuko dira, eta azken lokatzak zakarren labeen erreko.

Honelatsu, etxe berean bilduko liratek Gerediaga Elkartea eta Durangaldeko mankomunitatea, sasoi bateko erakunde juridiko eta administratiboak bertan bateratuz.

J.A.A.— Deba Garaian, udalen diru iturriekin kontatzen dugu batez ere, biztanleen arauera, noski. Esan beharra dago, mankomunitateak zerbitzu orokor batzu eskaini ahal izango dituela, eta hiri bakoitzak erabaki beharko duela gero zer zerbitzu komeni zaion, eta zertara apuntatzen den.

Altuna, Arrasateko alkatea

Altuna eta Lasuen jaunak

Bestelako diru laguntzei bagazozkie, subentzio ofizialak, Estatuarenak zein Diputazioarenak, lortzeko bidea egin behar dugu. Administraziozko Lege Berria oraindik aprobatzeka dago, eta honek ere zerbait erakarriko du. Bestalde, administrazio mota autonomoago batera joko badugu, oraintxe hasi behar dugu gertatzen. Orain taxutzen dihardugun hainbat asmo ez da agian bapatean praktikan egia bilakatuko, baina, segurutik, oraingo pausak aprobetxagarri izango zaizkigu laster batetan. Atea irekitzen duten egunean, lehenengo ilaran egon nahi genuke behintzat.

Guzti honegatik, elkartu beharra dugu. Nork bere aldetik, gauza guti egin dezakegu. Batuz gero, ordea, indar bat izango dugu, edozein kultur, politik zein irakaskintzarekiko eginkizunetan. Eskualde mailako plangintzak egin behar ditugu, eta behar denarekin zuzenki kontzertatzen iritsi. Zergatik ez ?

Z.A.— Valentinek orain dela ehun urteko Gerediaga amesten du, nonbait, eta Jose Antoniok, berriz, autonomia aipatzen du. Administrazioari buruz hasi eta, maldaz behera gaiz ez ote gara pasatu ?

Euskal Herriari begira

V.L.— Nik uste dut udalak ez direla, ez, gaur egun, politikan sartu behar, baina lehenik politikaren mugak erabaki behar genituzke, guk praktikan eraman dezakegun administrazio mota inguruko politikari lotua baitagokio erabat. Gure lanak Euskal Herriari begira izan behar du.

J.A.A.— Are gehiago. Gaur egun, amnistia, foru berriztapena eta autonomia eskatzeagatik, politika egiten ari gara esaten badigute, ba... politikoak izango gara. Baina kontu izan gure eskakizunak ezin dituela ezein alderdik beretzat hartu, gureak, Herriarenak baitira.

Z.A.— Dirudienez, miloiak dabilta gero hor dantz. Ekonomi arazoa nola duzue planteaturik ?

Biztanlegoaren arauera

V.L.— Baremo batzu jarriko ditugu, eta hoiene neurrian eta zerbitzuen arauera, hiri bakoitzak ordaintzen dihardu, oraingo mantenimendu zein geroztiko inbertsionarako.

Asmorik badugu, gestio eta ordainketa guzti honetaz arduratuko den bulegoa Astolako Hauzitegi zaharrean jartzea.

Udalen ordua

Une honetan, udalek zerbitzu handi bat eskaini diezaiokete Euskal Herriari, eta zeregin horri ekin behar diote. Udalen momentua bizitzen ari gara. Udalek, beste edozein alderdik baino gehiago elkartzen gaituzte gaur euskaldunok. Nik behintzat jendea pozik ikusten dut inguruan, eta bultzaka. Udalen ordua da, gure zeregina betetzen dugunean alderdiei pasatuko diegu txanda.

Z.A.— Bada, hala ere, ezer aldatu ez dela dioen jenderik...

J.A.A.— Puff ! Hoiek beren bidetik. Legeak ez ziren behar bada gehiegirik aldatuko baina "fidelidades"eko elkartetza batzutatik herrigintza batetara pasatu gara. Prozedura oso baten barruan murgildurik gaude, eta ondorioak laster ikusiko. Nik itxaropen osoa dut.

Z.A.— Amaitzeko, Deba Garaia eta Durangaldeko eskualdeez mintzatu gara. Ez dugu esan, ordea, bi probintzia desberdinetan kokaturik egon arren, mugakide direla. Hauk honela, mankomunitateon arteko plangintza elkarturen bat egitea inoiz pentsatu al duzue ?

V.L.— Nahi eta nahi ez pentsatu behar, azpiegiturazko zenbait proiektu bioi dagozkigu eta, Bilbotik Barzelonara arteko trenbidea (Durango-Zumarraga), edota Beasaindik Durangorako autobidea, esate baterako. Kanpatzar dagoenik ahaztu egin behar zaigu.

J.A.A.— Nik ez dut dagoenik ere sekula uste izan.

"Para las comarcas en que concurren peculiaridades económicas o jurídicas de importancia, las Asambleas particulares de Alava, Guipúzcoa, Navarra y Vizcaya previa petición de la mayoría de los Ayuntamientos interesados y oídas las Diputaciones respectivas, podrán disponer un régimen de administración directa o especial en cuanto a las materias afectadas por dichas peculiaridades, en armonía con los intereses generales, sin que se altere por esto la condición político-administrativa de dichas comarcas dentro de los territorios que forman parte. En estos casos, y a propuesta de dicha mayoría de Ayuntamientos se crearán también las instituciones sociales y jurídicas que los problemas propios de las referidas comarcas aconsejen, y que podrán extenderse al resto del País".

Iruñeko Estatutotik (1932) jasoa.

bulebar irekia

Udal mailan funtzionatuko duen masa erakunde bat burutzen hasia da. Batzar deritza, eta populor zein abertzale alternatiba batetan abiatu nahirik sortetazia.

Erakunde hau euskal langileriarren protagonismoan datza, nazio askatasunaren lorpenetan azken ondoriotaraino borrokatuko den klaserik bakarria den aldetik.

Batzar antolamenduaren ustetan, sozialismoa eta askatasuna dirateke Euskadiren zutaberik finkatuenak. Sozialismoa askatzaile gerta daiteke Euskal Herrian, euskal estatu sozialista bat, erabateko euskalduntzea eta ipar eta hego aldeal bateratzen dituen neurrian. Bestalde, nazio askatasuna, klase borrokaren ikuspegi bakar batez litzateke posible.

Batzar delakoak, herri mailako politik, kultur, zein giza eskakizun guztien bateragile nahi luke izan, eta hauzok elkarre nahiz herri batzordeetan gertatu izan den naziotasun hutsunea bete nahirik dator, dinamika abertzela bat azalduko duen herrikoierakunde bat erakarritz.

Batzarreak, erakunde finkatu bezala mugituko dira, eta lantegi, hauzok zein eskoletan zehar barreiatuko. Oinarri-oinarritzko demokrazia egitura batez arituko, eta politik alderdiengandik arras aparte.

JEL-PNV

Donostian lehenik, eta Bergara eta Azpeitian gero, Eusko Alderdiak egin berri dituzte gerra osteko lehen plaza agerpenak. Jendetza handi artean egin ere, hainbatek besterik espero bazuen ere.

Plazaratzearekin batera alderdiaren oihartzuna erruz indartu da, eta azken urteotako lotsa, beldur eta konplejoak desagin. "Ez gaude bakarrik" delako oihuak arnasberritu du bihotz zahar bat baino gehiago, eta sinetsi nahi edo ez Euskal Herrian betidanik egon izan den erdi mailako sektore abertzale moderatu horrek, txaloiz hartu du bere politik jarrerarekin ontzoxen identifikadatekean Alderdiaren (maiuskularekin) beretorrera.

Euforia honetan, jendeak bere burua apuntatzeari ekin dio, afiliatuak ugalduz, eta Herri Buru Batzarreak herrikoier finkatzen hasiz. Bizkaian bakarrik eundak dira iadanik muntatu diren mahaiak.

Euskadi Buru Batzarreak moldaturik dagoeneko araudi berriaren "borradorea" (hala du titulua), eta beste zenbait punturen artean alderdiaren "konfetsionalitate eza" aipatzen da.

Alderdiaren politik praktika hauteskunde jokoa oinarrituko da, eta bere publikoa hogeita bost urtetik gorako abertzaleen artean hilatuko, batipat.

abertzaleek nahiz herrikoier ekintzeetako eragileek "euskartzeko astirik gabe" burutu eta bidalia.

Euskararen ofizialtasunaren alde

Urtarrilaren iganderaren batetan egin nahi bide da euskararen ofizialtasunaren aldeko manifestapen bat Donostian.

Manifestapen hau urriaren 2an egitekoa zen, baina Gipuzkoako Gobernariak ez zuen "ordukoz" baimenik eman, garai harretan probintzian zehar nabarmentzen zen tentsio giroagatik. Antolatzaileek uste dute tentsio hura arras deuseztu dela gurean, eta harako manifestapena orain egitearen alde ari dira.

Mugimendu bat hasia da martxan herrikoier, eta datorren astean berri zehatzik izango dugu.

ESB-ren susmoa

Pare bat debekuren ondotik, Euskal Sozialista Biltzarreak beste mitin bat eratu zuen urtarrilaren 2an, Donostian honako azken hau.

Aditzera dugunez, ESB-ko militantzian artean bada kexa, edota susmoa bhintzat, euskal prentsak ez ote dion abertzale mugimendu honi beronek espero baino jaramon gutiago egiten.

Periodistikoki bada, ESB-k jendaurreko agerpen bat noiznahi egin dezakeen mugimendua dela pentsatzen duen euskal prentsa sektorerik, eta legalitatearen baitailarik ez duten talde behartsuagoei kasu gehiago egin behar zaiela uste duenik.

Bestalde, ESB sortu bazen, legalitateak suposatzen duen zabalkunde abantaila guztiez baliatu nahi asmoaz sortu zen, eta izan ere, plazaratzen lehena izateagatik bereak eta inorenak leporatu zizkiotenetarik, hildo berdinetik jarraitu dio (eta jarraituko) gero batek baino gehiagok.

Ondo dagoke abertze mugimendu guztiei pintzipioz tratamendu berdina ematea, eta are hobeto izkutatutik ari direnei boza eskaintzea, baina hauek honela, ESB-ren susmoa zera litzateke, ea klandestinitatera itzuli beharko ote duen berriro, euskal prentsaren "behartsuengana" preferentzia bereganatzeko.

Ez da guti, Euskal Herrian gerta daki-gun.

Ikurrina San Sebastian egunerako

"No se izó la ikurrina" edo halako zerbait titulatu zuen lehen orrialdean Donostiako egunkari batek, hilaren 30ean Gipuzkoako Diputazioan izan zen batzarreari buruzko informazioa. Aurrez ezer esan ez eta, "no tuvo éxito la manifestación anunciada" delako notizia huradotorkigu gogora. Lehengo lepotik burua.

Dena den, diotenez, alkate "kontestatzaileek" urtarrilaren 20ra arteko epea eman diote Diputazioko Lehendakariari, bestela udaletxeetan hasiko direla ikurrinak jartzen eta.

Zarauzko alkateak besterik uste badu ere, arazoa ez da ori-gorria kentzea, biak jartzea baizik. Eta ikurrina Gipuzkoa enparantzara ateratzen den egunean, Espainiakoa ere bere besotik ateratzeko prest dagoen alkate abertze dagoen alkate abertzalearen izena aipa genezakeen hemen.

Katalanen kofizialitatea

Suarez-en eskutik lortu zorian dagoen katalanaren kofizialitateak bi ideia sortarazten dizkigu.

Bat, espainiar estatu barruko herri hizkuntzen arloan, lehen aldiz banatzen edo bereizten dela hizkuntza bat besteengandik, orain arteko legeria orokorra izan baita, katalan, gailego zein euskararentzat. Onerako edota txarrerako izan daitekeen posibilitatea bada hor.

Bi, katalanek eta bere politikoei barru, hizkuntzari ematen dioten garrantzia, Euskadikoek ez bezala, noski.

Abertzaletasunaren saihetsetik batere atakagarri ez den Jokin Zaitegi batek EUZKO GOGOAN idatzi zuenez: "Jel Alderdia izan da gurean abertzaleasunaren arrobia, baita euskararen illobia ere". Esaldj gogorra, gogorregia agian, baina ez dugu hemen alderdiari leporatzeagatik gogorazten, gainerako politik indarren artean ere banatzeagatik baizik.

Horra euskal aldizkarietan astero jasotzen dugun erdarazko dokumentazio pila lekuko, politik mugimenduek, alkate

EUZKADIN ALDIZKARIAK ERASOPEAN

Euskadin erdaraz argitaratzen diren aldizkariak errepresioaren eta gogorkeriaren eskua ezagutzenari dira. GARAIAri denuntzia bat sartu berri dio Donostiako goardiazibilen komandantziak, Arrasaten abenduaren 17an GUREA zineman gertatu-koaren berri emateagatik. PUNTO Y HORAK gartzelaturik du Mirentxu Purroy bere zuzendari, berari bidalitako karta bere zuzendaria, berari bidalitako karta bat argitaratzeagatik; denuntzia eta amenaza gehiago ere ezagutu du aldizkari honek. BERRIAKek berriz, Donostiako bulego ateak eskubitarren pintadaz "horniturik" aurkitu eta zuzendaria eta bere ordezkioak amenaza bana jaso ondoren erre eta kiskali egin dituzte Donostian zituen bulegoko behekoelak.

Abenduaren 31tik urtarrilaren 1era goizaldeko 4ak aldera gertatu zen hau. "Comando Benito Mussolini de Orden Nuevo" delakoa egin da responsable. Ez da lehenengo aldia Donostian eta Euskal Herriko beste tokietan ere talde honek bere hatzaparra ezartzen duena, eta esan beharrik ez, oraindik ez dute hoietako bat bakarra ere harrapatu.

Eta argi dagoena zera da, aldizkariak min haundia egiten dietela batzuei, eta zernahi bidez baliatuz, hoiei jipoi ematen eta isil erazi nahiaz dabilzala.

Lege aldetik posibilitate guztiak dituzte, bai prentsa legeak eta baita beste guztiak ematen dizkietenak. PUNTO Y HORAKen kasuan militarrek ederdi baliatu dira lege horiez. Eta legez kanpora, berriz, zenbait-tek duen guztia egin dezake.

Ekintza hauen aurrean jokabideok gaitzetsi eta aldizkariak eta kazetariak beren lana askatasun osoz egiten utz diezagute-las esijitzen dugu ozenki.

HILAREN 16an DENOK ETXARRI-ARANAZA

Egun haundia izan zen uztailaren hogeitabata, Euskal Herrian. Bergaran ginen denok bihotzez bederen.

Orain Nafarroan egin nahi da, Etxarri-Aranazen.

Urtarrilaren hamaseia egun haundia izango da. Euskal Herriko Udaletxeak bilduko dira Nafarroan, Etxarri-Aranazko Udaletxean bilduko dira 10,30etarako. 11atan meza. Meza ondoan Udaletzeko Batzar Nagusia.

Honela dio Etxarri-Aranazko Udaletxearen deiak:

AGUR JAUNA:

Euskal Herriak bere Foruak galdu zituen ehun urteburua ospatzeak Bergaran, Gipuzkoa, Nafarroa, Araba eta Bizkaiko Udaletxeak bilduko posibilitatea sortu zuen, UDALETXEEN nahi eta asmoak garbi azalduaz.

Egun hartan, gure Foruen aldeko oihuak eta nahiak garbi azaldu genituen, Euskal Herriko Udaletxeek nahi hauen alde emandako pausuetan.

Bide honi jarraituz, eta horrela-ko eskariak eskatzen duen jarraitasunari erantzun nahirik, Etxarri-Aranazko Udaletxe BATZORDEAK, dei ireki bat egin nahi dizuegu gainontzeko Udaletxeei.

Gure herrian ia egunero sortzen diren gertakari negargarriek garbi erakusten digute, honen soluzioa, zaila eta aldaketa sakonak eskatzen dituela.

Horregatik UDALETXE BATZORDEOK ezin gera gaitezke inolazko erabakirik hartu gabe, eta herraren eskariei entzungor eta sorrena eginez.

Guzti hori dela eta, UDALETXE BATZORDE honek, Abenduaren 27an egindako Bileran, zuk gidatzen edo zuzentzen duzun BATZORDE horri dei egin nahi dizugu, datorren hilean, Urtarrilaren 16an, goizeko 11tan eta Udaletxe honen BATZOKIAN eginen den bilera. Puntu nagusi hauek aztertuko ditugu:

- AMNISTIA OROKORRA
- FORUAK ESKURATZEKO ESKUBIDEAREN ALDE
- EUSKARA' ERDARA, BEZALAKO KIDETASUNEAN.

Gure artean izanen zaitugula-koan har ezazu bitartean Batzorde guzti honen izenean, nere agurrik sendoena.

Etxarri-Aranazen, 1.976.ko, Abenduak 28.

Udaletzeko Batzorde-Zuzendariak.

OHARRA: Antolatzaile taldeei, lana errazteko, arren eskatzen zaizue, 10,30. tarako hemen egon zaitezte-las, zeuen Udaletxe ezaugarri (ikurrina)-rekin.

INTXAUSTITARRAK KANPOAN

Atzo, urtarrilaren 3a, atera ziren Martuteneko gartzelatik Pio Intxausti, bere emazte M. Luisa eta alaba Maite. Gaur iris-tekoa da Donostiara beste alaba, Bakartxo, Yeserias-en zegoena. "Amnistia" dekretorearen bitartez kaleratu dira; abenduren 2an Supremok kasoa militarren esku utzi zuen (ikus Z. ARGIA, 716. zenbakia, 16 orr.) eta hauek erabaki dute "amnistia" aplikatzea. Bitartean, zortzi hilabete luze igaro behar izan dituzte barruan.

HERNANI

Urte zaharreko gertaeren berri

Hamabiak inguruan, Dantzaldiaren komisioko talde bat (Dantzaldia egiteko bazen Hernaniko Udalaren baimena) Dantzaldirako gauza guztiak prestatzen ari zelarik hiru gizon agertu ziren paisonoz jantzirik, metrailetak eskuetan zituztelarik. Dantzaldia egiteko behar diren baimenak eskatu zituzten eta han zeuden guztiei karnet-agiria kendu zieten. Gero, barrura sarturik, hormetatik zintzilik zeuden ikurrrina eta amnistiaz eginiko pankarta jetxi eta erre erazi egin zuten.

Bitartean, bi pertsona, antolatzaileek zuten baimenaren bila joan ziren hiru gizon haiei erakutsi arren, baina baimena eskutan zutela itzuli zirenerako (hamar minutu gutxi gorabehera), metrailetaz harma turikoak joanak ziren dantzalekutik.

Geroxeago, ordubata inguruan, antolatu zegoen festa hasi zen Triki-Tixa aurretik zelarik. Jendea hasi zen hurbiltzen eta jaia oso ongi zihoan.

Ordubiak inguruan, Ekintzako Txaranga jotzen ari zelarik (seirehun bat pertsona ziren orduan), Guardia Zibilak lokalean metrailetez eta "antidisturbios" materialez harmaturik sartu ziren.

Zibilen buru zenak lokala hustutzeko bi minutu ematen zuen bitartean, paisanoz jantzitako batzuk, pistolak eskutan zituztelarik, fogueo deritzan balak disparatzen zituzten.

Jendeak, beldurrak eraginda, atzera egin behar izan zuen, beroien aurka ezer egin gabe. Ate estu batetik irten behar izan zuen Guardia Zibilen astindu, kulata golpe eta gomazko eta fogueoko balen zigorra jasoz.

Jendeak lokaletik kanpora zihoalarik, berriz ere, katez, botellez, e.a. harmatu-

rik zihoazen beste batzuen zigor eta golpeak jasan behar izan zituen.

Hoiek horrela zenbait pertsona, Alkatearen etxera joan zen gertatutakoaren berri ematera. Pertsona hauek, berriz ere, ihes egin behar izan zuten, Guardia Zibilak atzetik bait zetozen.

Ondorenak. Zenbait zauritu, batzuk gomazko balaz, eta Hernanin ezagunak diren hiru gazte detenitu eta Donostiako Komandantziara eramanak.

Hernanin, 1977ko Urtarrilaren 2an **HERNANIKO ERAKUNDE ETA ELKARTE TALDEA**.

EGUTEGIAREN GURPILEAN JIRABIRAKA

Aurtengo gabonetan kaleratu diren egutegien artean erabat berezia gertatze da bat, hain zuzen, Zarauzko "Salbatore Mitxelena" ikastolako haurrek egina.

Marraski biziz eta idatzi esankorrez — haurren espresio garbi — osatzen da. Plastikako gelan eginiko lana da, eta ikastolatik kanpora agertzeko asmoz argitaratu dute, herriarekin harreman sendoagoak lortu nahian. Egileak Iñigo Aranburu, Martin Aranguren, Mertxe Arruti, Agurtzane Atorrasagasti, Xabier Osa, Miren Unzurrunzaga, Agustin, M. Victoria, e.a. izan dira, guztira O.H.O.ko 15 bat ikasle. Nahiz eta marrazkiren bat lagun batek bakarrak egin, lana taldean burutu da, margotzeko orduan, e.a. Hilabeté pasa dute egutegia eta krismak egiten.

3.000 ale banatu dituzte, bakoitza 100 pezetan saltzen delarik. Gastuak ordaindu eta gero gelditzen den dirua egileek erabakiko dute zertan erabili: materialerako, ibilaldiren bat egiteko, presoentzat... ●

"EGIN", EGUNKARI BERRIA

Abenduaren 9an eskatu zitzaion Informazioko Ministerioari baimena EGIN egunkaria argitaratzeko. Pare bat hilabete barru kalean izango delakoan dira bere langileak, hau da ORAIN elkarte. Harpideza popularrak egingo dira; "lehen herriak ikastolak eta aurrera atera dituen bezalaxe, bere egunkaria ere atera behar du", dio ORAINeko partaide batek.

Hego Euzkadi guztirako izanen da EGIN, 60.000 ale botako dituelarik. Lau probintzietan izanen ditu bulegoak, inongo zentzoren ordezkari izango ez direnak, autonomo baizik, hau teknikaz ere posibilitatua dagoelarik. Inprimategia Hernanin kokatuko da, tresneria euskal aldizkari eta liburuei laguntzeko prest egonen delarik.

Gaztelaniaz eta euskaraz izanen da; euskara —batua, noski— arlo guztietan erabiliaz. Zuzendaria Mariano Ferrer izango da eta kazetari ekipoa ere osatuz doa.

Hogeita hamabiren bat orrialde izanen ditu, formato tabloidea.

"Laster EGIN egingo dugu" dio sloganak. Hala bedi. ●

ARABA

"Wilson"-en amak egurra hartu

Olentzerorekin batera, 3.000 lagunek parte hartu zuten Gasteizen manifestaketa batean, "Amnistia", "Wilson askatu" (Wilson Gasteizkoa da), "Cuerpos represivo disolución" eta holako "slogan" batzuk errepikatuz. Beti bezala, jendearen portaera paketsuari egurra "banatzen" erantzun zuten "ordena zainzaileek".

Egurrik gehiena, preso politikoen familiaretak jaso zuten, hauek, manifestaketaren lehenengo lerroan zihoazen, preso politikoen erretratuak eskutan zeramazkita. "Wilson"-en ama eta familiarrak, jendeak ihesari ekin zionean, bere lekuan tente gelditu ziren. "Wilson"-en amari gogor eraso zioten armadakoek, "a esa, a esa" esaten zutela.

Bainan handik 5 egunetara, "Wilson"-en amak hauzitara eramanez armadakoak, "certificado médico" ere presentatu duzlarik. Nunbait bizkarrean eta ipurdian ere izugarritzko zauri eta ubelduak zeuzkan, eta jiezaren aurrean salatu ditu hauek guztiak.

Euskal Liburu eta Diska Azoka, gobernadoreak itxi-erazi

Gabon eguneko arratsaldean zabaldu zen Azoka, 25. ean itxi-erazi zuten Gobernadoreak, Azoka barruan zeuden ikurriña eta ikurriña erakusten zuten egutegiak kendu araziaz gainera (nahiz eta "depósito legal" delakoa eduki). Emandako arrazoia; Azokaren barruan, "amnistia"-ren aldeko mahai bat jarrita zegoen, eta berak ez zuen hortarako baimenik.

Azkenean, 26.ean zabaldu egin zen atzera, bainan orduoro lau edo bost polizia Azokaren barruan egon direla. Gauza bat ageri da: Ansuategi jauna, dudarik eta gabe, Araban eduki dugun gobernadorerik gogorrena da, orain arte jaialdiak, hitzaldiak eta holako ekintzak suspenditu besterik ez baitu egin. Herri-mailan, zenbait elkarte buruko-ileetaraino daude eta ez ginduke harrituko gobernadore hau botatzearen aldeko kanpainak laister izatea Araban.

Odón de Apraiz jaunari omenaldia

Abenduaren 27an, Euskaltzaundiak omenaldi bat egin zion, Arabako euskaltzale haundi honi. Odón de Apraiz, euskal gauzetan benetako jakintsu bat dugu, bainan gerra ondorengo urteetan beste batzuk bezala "purgatua" izan zenez gero, euskaldunek ez dute behar bezain merezi euskaltzale porrokatu honen ezagutzeko aukerarik izan.

Bere omenaldi egunean, 600 lagun inguru batu ziren Arabako Diputazioko jauregiara. Han bertan Barandiaran Aingeru Irigarai (Mitxelena zen hitzegitekoa, bainan Iruñeko ez zen beste "enzierro" batetan okupatua zegoen nunbait) eta Hendrike Knör mintzatu ziren. Barandiaranek Gasteizko gerra aurreko euskal giroa aztertu zuen; Irigarai, aldiz, Paulo de Ulibarri arabar idazleari buruz jardun zuen; eta, azkenik, H. Knör-ek, Arabako Diputazioak argitara behar dituen Odón Apraiz-en liburuetatik hitzegin zuen. Liburuok, guztira, lau izanen dira. Lehenengo, Odón-en lan argitara gabeak; bigarrena, lan argitaratuak, bilduma gisara edo; hirugarrena, gutun liburua (bere garaiko euskaltzale askorekin edukitako korrespondentzia); eta azkenik, omenaldi-liburua, 40 bat euskaltzainek bidalitako lanez osaturik.

Omenaldia bukatzeko, eta Lizundia ordezkari-ordeak hitzaldi bat egin ondoren, euskara-irakasle tituluak banatu ziren (365 ziren, danera).

Bainan omenaldira azaldu zen Arabako Gobernadoreak ere hitzegin nahi izan zuten (lehenago ere, eta bilerari hasiera emateko, Arabako Diputazioko Lehenariak hitzegin zuten, Diputazioaren izenean Euskaltzaindiari bere lagundu nahia oso-oso eskeintzeko). Gobernadoreak, aldiz, "esta lengua que hablan miles de españoles" eta holako esakera xeble batzutat ekin zion, eta jendea txistuka hasi zitzaion. Oso kabreatuta joan omen zen, eta ez zen arratsaldeko bazkarira azaldu.

Esanak esan eta gertatuak gertatu, bihokio Odón de Apraiz ohorezko-euskaltzainari gure agurrik beroena.●

Garmendia "Tupa"

TUPA ETA MIGUEL INGLES ZIGORTURIK

Agian hau idazten ari garen momentuan zigorra bukatu izango du Joxe Antonio Garmendia, Tupak, Cáceresko gartzelan. Berdin Miguel Inglés katalanak ere.

Abenduaren 6an ezarri zieten zigor hau. Egun hortan, Tupa bere abogadu Iñaki Esnaolarekin zegoela funtzionarioek sartu eta, Garmendiari eskuan zituen paper batzuek kendu nahi izan zitzioten; honek paperak puskatu eta irentsi nahiaz hasi zen, baina ez zion astirik eman; abogaduari, berriz, Tupa esaten ari zitzaionaz kopiatzen ari zena eskatu zioten, baina berak ukatu. Garmendiak eginiko paper puxkak bildu, ezarri eta idatzia osatu egin zuten gartzeleroek. Bertan Cáceresko preso politikoei beren egoeraren berri ematen zuten, Súarezen gobernuak bai gartzelatan eta baita kanpoan ere darabilkian politika salatu, eta herri borrokan dutela esperantza bakarra, adieraziz.

Tupa agiria pasatzeagatik eta Inglés berriz makinaz idazteagatik zigortu dituzte; Gabon jaiak ere getetan pasa behar izan dituzte. Gainera, dirudienez, Garmendiari amenazapean abogaduaren aurkako gutun bat firma erazi nahi izan diote.

Cáceresko gartzelan, aipaturiko bi presoak eta beste hauek aurkitzen dira: Xabier, Jokin Gorostidi, Manuel Cañaveras, Patxi Jaka, Iñaki Biar eta Joxe Mari Kerejeta.

Bere agirian diotenez, egoerarik ez da aldatu gartzelatan.●

OLENTZERO: "PRESOAK KALERA" KA

Eguberri egurtuak bizi izan ditugu, amnistiaren aldeko oihua, non gehiago non guttiago, leku orotan zabaldu izan denean. Eta guk eskatu baldin badugu ere ez du horregatik gobernuak eman. Agian tarteko izan da Oriol-en arazo arraroa, edo-eta Gobernuak ez zukeen amnistiarik emateko borondate eta intentziorik batere.

Dena den Euskal Herria mugitu egin da Eguberriotan inor gutti bezala, harako kanta hura lau bazterretara zabaldu delarik: "kalera kalera, borrokalari kalera..."

TOLOSAN, izan zen iskanbilarik gabon egunez. Haur eta gazte taldeak goizetik irtenak ziren ohi denez. Haurkabi lilitegiko taldeak, zaldiz tiraturiko gurdi bat zeraman. Goardiazibilen Jeep bat azaldu eta talde guztia gera erazi zuen. Bekatua zera zen, gurdia hura batetara ikurrina bat zegoela zintzilik. Ikurrina ken erazi zuten bai eta karnetak beraiekin eraman. Berazubi hauzokoek beren protesta azaldu zuten, goardiazibilei abutxeoak eginez.

Arratsaldeko 7terdian anitz jende zen Tolosako kaleetan. OARGI eta ALPINO UZTURRE elkarteek gurdi bat zeramaten non Olentzero kaiola baten barruan bait zen. Ikurrina bat eta Gorostidi, Zubillaga, Iñaki Hernandez eta Garmendia, bailarako presoan fotoak ere han zituzten.

Gaueko 9ak aldera, goardiazibilak azaldu ziren, eta bapatean jendearekiko errespetorik batere gabe, tirokatzeari ekin zioten, gomazko balak eta kee-bonbak boteaz. Bel-durra, amorrua, ezina eta guztiak ziren nagusi, Tolosarren artean, kaleak kez beterik ziren artean. Jenderik bazen kordea galduarik, besteak erdi eroturik. Goardiazibil batek zera orru egiten zuen: "Esta noche morireis" (Gaur gauez hilko zaituztegu).

Zaurituak anitz izan ziren. Batek zazpi puntu buruan. Beste batek zulo bat kope-tan, goardizaibil batek burdina batez egini-koa.

Azkenez, hau da egia: Tolosan goardiak beren gisa zebiltzala, inolako konturik ino-ri eman behar ez ziotelarik.

Tolosan fiñak izan baziren, ez ziren tti-kiagoak izan MOTRIKUKOAK. Arratsaldeko 7etan ekin zioten kalek-kale kantatze-ari. Hemen ere Olentzero kaiola baten barru- an atera zuten, kanta eta konsigna asko amnistiaz zirela. Herriko plazara iritxi zi- ren, non jende asko bildurik bait zen. Portu aldera jeiten hasi bezain laster goardiazibi- lek egurra eman zuten. Olentzero bera ere detenitu eta koartelera eraman zuten. Jen- dea plazara igo eta detenitua libre ikusi ar-

te, ez zirela geratuko esan zuten; bai lortu ere.

Hilaren 25ean batzarre bat egin zen Uda- letxean eta alkateak esan zuen poliziak ez zuela egurrik eman. Herrikoak erantzun zioten beren lekukotasunarekin. Bitartean lau ziren deteniturik koartelean. Jakin du- gunez, aurpegiak joak izan ziren bai-eta me- hatxatuak ere. Gerora askatu zituzten lauok, nahiz astelehenez berriro agertzeko ordena izan. Hau jakin bezain laster, He- rri Batzarre bat egitekotan geratu zen jen- dea, arratsaldeko 6etan. Herri Batzarrea ez zen egin, alkateari konfidantzazko boto bat eman zitzaiolako, eta, honek, deteni- turik egoniko gazteei ez zitzaizela ezer ere gertatuko agindu zuelako.

BILBON berriz, gabon egunez amnistiarik izan ez zela eta manifestazio bat eratu zen, amnistia eske. Manifestariak Gregorio Revi- lla kalea hartu bezain laster Fuerza Nueva- koa den Petra Ruiz Cuevas andereak, hiru- garren ateko bigarren pisutik botilak bota zituen jendearen gainera. Bi izan ziren zau- rituak: bere izenik ez dakigun gazte bat eta 9 urtetako Iñaki Gereño, Xabier Gereño euskal idazlearen semea. Honi bost puntu eman behar izan zizkioten buruan. Bitar- tean, Jeep bik eraso zion jendeari, Petra andereak espainol bandera bat leihoan za- balduen zuelarik.

Zabalburu plazan eta Parte Zaharrean ere izan ziren amnistiaren aldeko jauzi eta ma- nifestazioak.

Bilbon ere Olentzero borrokalari irten da, SANTUTXUN poliziek egurra latz eman i- zan duelarik.

Horiek horrela, Santutxuko hainbat elkar- tek idazki bat prestatu du poliziaren ekin- tza eta jokamoldea salatuz, bai-eta gertatu- rikoak zehazki azalduz. Zenbait galdera egi- ten dute euskaldunon eta Santutxuko he- rriaren eskubideez. Euskal Herriarentzat eskubide osoak esijituz bukatzen dute be- ren gutuna.

ONDARRUAN ehunen bat lagun sartu zi-

ren elizan, irteeran manifestazio bat izan zelarik, non enzerronan prestatu gutuna irakurria izan zen.

Abenduaren 27an eta 28an Loiolan bildu- rik ziren Euskal erlijiosoak, bosgarren ur- tez. Amnistia gestorari ohar bat bidali zio- ten, bere ekintzarekin bat eginez.

Puerto de Santamarian preso dauden eus- kaldunak gutun bat bidali diote Amnistia- ren aldeko komiteei, langileria eta Herri guztiari, egungo diktadura salatuz eta He- rrian sortu den mugimendua animatu na- hiaz.

Azkenik, Euskadiko amnistiaren aldeko gestorak komunikado bat bidali digu. Ber- tan "GABONETARAKO DENOK ETXE- RA" kanpainaren kontra jokatu den erre- presio gogorra salatzen da. Alde batetik Olentzeroetan egurra eman izan delarik Besterik, 25ean egitekoa zen enzerrona, 24 talde politikok, presoan senideak, kan- tariak, profesionalak, preso izanikoak, atze- rritik itzuliak, hauzo elkarteak, e.a. 1.500 pertsona bilduz, gogorki sakabanatu zuen poliziara, tiroak nahi adina eginez.

Biharamunean egin zen manifestazioa ere oso egurtua izan zen. Honetan 5.000 per- tsona inguru ziren partaide.

Amnistiaren aldeko gestorak berehalako amnistia osoaren esijentziarekin bukatzen du komunikadoa.

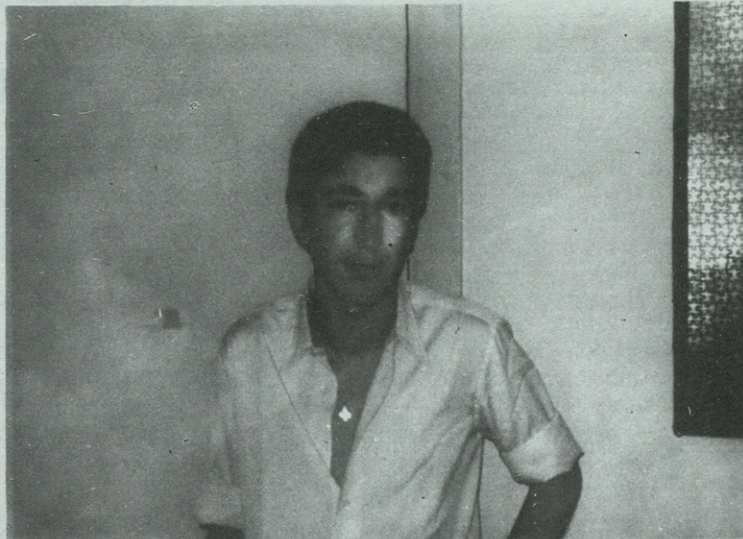
IRUIÑEAN gabon egunez, manifestazio oso gogorra izan zen ilunabar aldera. Mani- festazio gogorra eta gogorragoa egur ema- tea. Polizia ez zen berehalakoan geratu, ti- roak eta porrazoak erruz eta gupida gabe zabaldu zituen-eta.

Abenduaren 31an amnistiaren aldeko ma- nifestapen bat eratu zen EIBARREN, ilun- tzeiko 8etan, bertako Abertzale Sozialisten Elkartearen inguruan antolatua. Bi mila eta bostehunen bat pertsonak hartu zuen par- te, Eguberri eguerdian eratu zenekoan bai- no gehiago, beraz.

Manifestapena Estaziño Kalean bildu zen, eta M. Angela eta Dos de Mayo kaleetatik

Iñaki Gereño

Mikel Unanue

zehir, Untzaga plazaruntz abiatu zen. Bi ikurrin handi eta pankarta bat zeramazkiten amnistiaren alde eta Suarez-ekiko oihuak errepikatuz.

Untzagaraino iristeko ehun metro-falta zirelarik, goardia zibilek gomazko tiroz, manifestapena sakabanarazi zuten. Nahasmendu haretan, Jose Luis Osoro zauriturik gertatu zen, "jeep" batek harrapatua, antza denez, nahiz eta berau manifestapeneko partaide izan ez.

Errepresio indarrak Untzagan azaldu ziren gero, udaletxearen arkupeetan muntaturik zegoen Liburu eta Disko Azokaren inguruan, baina ez zen ezer gertatu. Ordurako, azoka antolatzaileek izkutaturik zituen, bada ezpadan ere, ikurrinezko poster, txartel, giltzari eta bestelakoak.

HONDARRABIAN 70 lagun sartu ziren Portuko elizan abenduaren 31an, arratsaldeko 8,30etan. Atera goizeko 12etan. Ondoren manifestazioa, 1,30etan 1.000 inguru bildu ziren.

IRUNEN San Juan enparantzan egin zen manifestazioa. 5.000 inguru bildu ziren "Hator, hator mutil etxera" ebestuz, abenduaren 31an. Urtarrilaren 1ean, berriz, 3.000 inguru. 8,30etatik 9ak arte iraun zuen. Ez zen poliziarik agertu.

Leku askotako gertaerak ahanzi zaizkikegu, baina Euskal Herri guztia dardaratu duen mugimendua izan da Eguberrietan. Errepresio indarrek ere inoiz ez bezalatsu "lan" egin behar izan dute. 1976. urtea amnistiari gabe iragan da. Gobernu honek ba ahal zuen, zinez, egiazko amnistia oso bat emateko intentziorik? Guk kendu behar.

AMIGO - LERTXUNDI - UNANUE KALETIK BARRUKOAZ

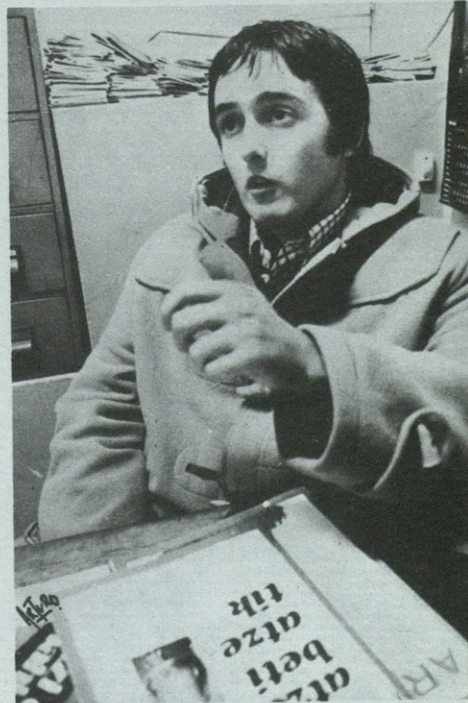
Anjel Amigo, Eduardo Lertxundi eta Mikel Unanue gartzelatik irten berriak dira. Segoviako ihesiaren sumarioan aurkitzen dira hirurak; Lertxundi kanpoko komandoaren partaide bezala; beste biak gartzelatik ihes egin zutenen artean. Badute hainbat gauza kontatzeko barruan, denbora gehiago edo gutxiagoan, bizi izan dutenaz.

Amigo: Gartzelako euskaldunberri

Anjel Amigo Iruineko periodismo ikasle izan zen; lehen urtea egin eta, irakasle batek atzera bota zuen, "por ideas nacionalistas y separatistas", orain sei-zazpi urte, hoiek agertzeko modu haundirik ez bazegoen ere. Karrera utzi egin behar izan zuen, kazetagitza lanetan jarritzen bazen ere.

1973an poliziak Iruinean harrapatu zuen, eta Huarteren bahiketari zer ikusirik izan zuelakoan hamabost urteko zigorrari sartu zioten Santander-en eginiko jui-zioan. Iruinea, Santander, Burgos, Segovia, (berriro, Iruinea, ihesiaren ondoren) eta, azkenik, Puerto de Santa Mariako gartzelak ezaguturik ditu. Ondo ezagutu ere haibestetan, ez gehiegitan, aipatu izan dugun gartzelako egoera. Lau urte hontan barruan bizi izan denaren laburpena emango digu, xehatasunik gabe, baina nahiko adierazgarria.

- Espeixetako araudia, aitakeria (pater-nalismoa) ezaugarriak nabarmenena duela-rik, 1950eko dekadaren teknokratek sortua da.

Angel Amigo

presoak kalera

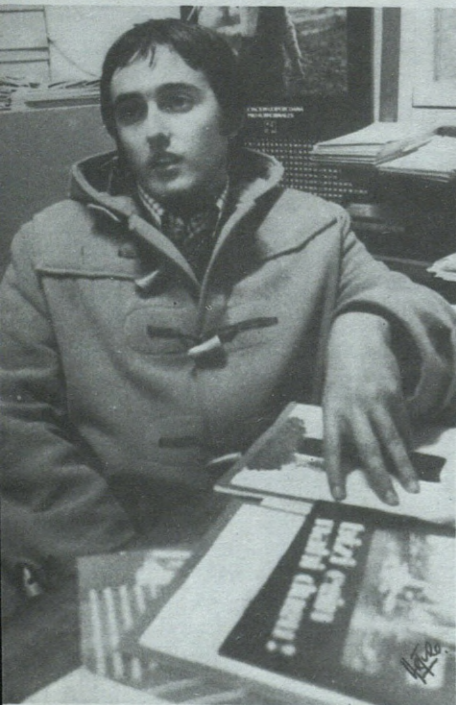
Araudi honek dioenez libertatea gradoz lortzen da, hau da, presoaren konportamendua-
ren arabera. Konportamendu hau "ona" kontsideratzen bada, presoak gero eta egoera erosoagoa izango du gauzak esateko eta idatziz emateko, gela txukunagoak eta, batez ere, indulto partikularretan, "notas meritorias" direlakoak oso kontutan hartuko dira; ondorioz, hirugarren gradoa, kanpoan ibiltzea, -egunez noski-lortuko du eta, ezkenik, "libertad condicional" delakoa; hau espetxeko juntak emango dio, ez beste inork.

Araudi hau oso anbigua da eta edozein aplikazio baimentzen du.

Gauza jakina da "Ley Antiterrorista"-k, Lescure gartzelako zuzendari nagusiaren eskuz, ekarri zituen ondorioak, espetxe guztietako egoera izorraturaz. Barruko disziplina, zentsura, zigor geletako egoera, bisitak, e.a. gogortzea eta preso euskaldunak hegoaldera herritik urrutiratzea, bere gestioaren fruitu da.

Esan behar da egun espetxeetan dagoen egoera, Arias-en garaian "Ley Antiterrorista"-k ezarritakoa dela. Orain horrenbeste aipatzen den "demokrazia" hori ez da inongo gartzelatan ikusten.

Halaz ere presoek badakite egoera txarri amorerik eman gabe aurrera jotzen. Amigo gartzelako euskaldunberri da. Urtebetez ikasi du euskara barruan (Segovian), hamabi lagunekin batera Euskaltzaindiaren lehen mailako irakasle titulua ateraz. Ez zen hain erraza izan etsamina egitea. Betiko oztupoak: ahozko proba egitea debekatu egin zien gartzelako zuzendaritzak; idatzizkoaz atera behar izan zuten titulua. Baina oztupoen gainetik hor dute titulua, kanpoan dabilen hainbesterentzat erakusgarri.

Lehengo bideari jarraiki, Anjel Amigo euskal kazetagintzan ikusi ahal izango du-
gu laster. Baina goaz lehengora, itzalera. Hiru urte hortan Amigok preso komunak ere izan ditu ondoan.

- Komunei buruz esan behar da, politiko-koen bideari jarriki, borrokan hasiak direla, beren kondizioak hobetearren; hauen-tzat bai dela barruko bizimodua ezin jasan-ezkoa, esate baterako Puerton.

Kanpoan ere aurkitu du aldaketarik Anjel Amigok. Kaleratu eta laster ikusi ahal izan ditu hainbat tokitan herriaren nahia agertzen duen manifestazio eta ekintzak:

- Nabarmena da urte hautako aldeketa; izugarriko politizazioa, kontzientziaztea, presoekiko sensibilizatzea... aurkitu dut.

Eta barrukoak ezin ahaztu:

- Ez dakit zer den barrukoez bereizten nauena. Lehenbai lehen lortu behar dugu hoiak kaleratzea.

LERTXUNDI: HIRU HILABETEZ OCAÑAN

Lehen esan denez, Lertxundi ere Segoviako ihesiaren sumarioan aurkitzen da; honi ehun mila pezetako fiantza eskatu diote "libertak provisional" delakoaz kaleratzeko.

Deretxoko hirugarren urtea ikasten ari zen Donostian; 1975eko abuztuaren ihese-
gin behar izan zuen. 1976 apirilean, Segoviako iheslarietako lagundu zien komandoarekin harrapatu zuen poliziak. Bederatzi e-
gun Iruineko goardia zibilaren kuartelean, B.P.S.-koek interogaturaz jasan beharrezkoak -elektrodo, e.a.- jasanaz. Gero astebete gartzelan inkomunikaturik (inkomunika-
zio normala hiru egunekoa izaten da, "período sanitario" delakoan), zuzenda-
riearen aginduz, oso "peligroso" bait zi-
ren

Ondoren hiru hilabetez eduki zuten Ocañan. Egoera hau legearen kontrakoa da. Lertxundi eta beste hainbat ere jui-
riorik egin gabe zeuden eta Ocañako pe-
nala, zigorra betetzen ari direnentzat gar-
tzela bait da. Hogeitamarren bat egon zi-
ren, orduan, espetxe horretan.

- Egoera, presondegi gogorrenari dago-
kiona; ordubete goizean eta hiru ordu arratsaldean patioan ibiltzeko, beraz, hogeit hamar ordu zeldan itxirik. Aldizkariak, "Hola", "Ama" eta antzekoak; "Egunka-
ria zuloz beterik"; telebista larunbat arratsalde eta igandeetan bakarrik; hogeit hamar minutuko bixita bakarria asteaz; katxeo etengabeak, politikoentzat zinerik ez...

Barruko kontrola izugarria zen. Bati, zel-
daren gorenean zegoen leiho batetik begi-
ratzeagatik hamar eguneko zigorra sartu
zioten; beste bati zigor berdina hiru re-
kuentotan "firme" egon ez zelako. Hamar-hamabi rekuento egiten zituzten egunean, batzu gauez, lotan zeudelarik. Bati, goizaldeko ordubiak aldera joan zit-
zaizkion zelda miatzera.

Telebista ikustean atzekoarekin komen-
tariarik egitea ere zigorgarri zen, eta nos-
ki, euskaraz ez zitekeen hitzik ere egin.

Komunen egoera, ez zen hobe. Aurre-
ko motinean buru izan zirenei berrehun

egun baino gehiagoko zigorrak ezarri ziz-
kien zeldetan. Politikookin hitzik egiten
ere ez zieten uzten. Haien artean "Lute"
zegoen.

Uztailaren 27tik kalera arte, Caraban-
chelen egon da Lertxundi; gogoan ditu
barruan gelditu direnak: Elorrieta, Atxe-
ga, Pagoaga, Ansoategi, Mitxelena, Gabi-
ka, Ortuzar, Landa, Orube, Apalategi...
Ezin ahaztu.

Unanue: mugan zauritua

Mikel Unanuek hamabi urte eta egun
bateko kondena zuen gainean, 1974eko
haseran Lontxo Egia, Iarza eta Isasarekin
batera egin zioten juizioaren ondoren.

Iruineña, Burgos (sei hilabete bera baka-
rrik), Soria, Segovia, berriro Iruineña -ihe-
siaren ondoren- eta, azkenik, Carabanche-
go ospitaletik pasa da 1973ko martxoan
harrapatu zutenetik.

Segoviako ihesiaren ondoren mugan zau-
ritu egin zuten. Sorbaldan eta besoan zi-
tuen zauriak; nerbioak hautsi eta paraliza-
turik geratu zitzaizkion. Menditik manta
batean bildurik jaisten ikusi zuten hilik
izango zela pentsatu omen zuen Amigok.

Baina poliziek ez zuten errukirik; gine-
kologia espezialidadea egiten ari zen sol-
dadu batek kura egin ondoren, ordubete-
ko interrogatorioa egin zioten. Handik
Iruineko ospitalera eraman zuten. Han
oso ondo zaindu zutela medikuek, dio
Unanuek, baina oso "zaindurik" zegoela
polizien aldetik. Hiru egun barru Iruineko
gartzelako enfermerian zen: 45 egunez
hantxe egon zen. "Fiebres paratíficas"
delako infekzioa ere jasan behar izan
zuen. Bi aldiz atera zuten ospitalera, beti
eskolta onarekin, zelularrean eta aurretik
eta atzetik jeep bana zuela (Iruineko gar-
tzelatik ospitalera kilometro inguru dago).

Gero, maiatzaren 22an, Isasa eta bera,
are eta "zaindaritza hobeaz" Madrila era-
man zituzten.

Harrez gero lehen esan bezala, Caraban-
chelgo ospitalean egon da. Lau hilabete
han zeramatzanean, beste batekin topo
egitearen ondorioz izan zuen zauriaren-
gatik oharatu ziren medikuak, hezurak
deskalzifikaturik zituela.

Ez da batere harritzekoa medikuek ho-
rrelako "despiste" a izatea, traumatolo-
gian ziren 40en bat presoentzat, bi beste-
rik ez bait ziren.

Unanuek lortu du kanporatzea. Bere la-
gunak ere laster ikusiko ote ditugu he-
men? ●

"ARTZAIK" YEU ALDERA

Lehengo Eguberri biharamunean, abenduaren 26an ateratzen zen Euskaditik Yeu uharte aldera autobuskada bat jende. Itzuli eta gero elkarriketa egin genion hauetako bati.

Z. A.— Zergatik eta zertarako egin duzue ibilaldi hori ?

Koldo— Nere ustez, arrazoi nagusia, gure Herriak presoak eta herbestetuak ikusteko duen gogoia izan da. Hitz batean esanda, AMNISTIA izan da ibilaldi horren motorra. Giro hortan, lehenenak, Yeu uhartean hesituak izan dira eta handik gero. Egunak ere halakoxeak baitira Gabonetako haiek.

Z.A.— Nola eta norengatik sortu zen asmoa ?

K.— Herriarengandik. Alderdi politikoez ez dute partetik izan. Eta hara joan garen berrogeitamar inguru pertsonak, abertzaleak eta gizatasunak bultzatuta izan gara ez baita konprenitzekoa, nola demontre dauzkaten uharte hortan bedereztzi abertzale euskaldun.

Z.A.— Nola hartu zintuzteen han ?

K.— Barkuan gindoazela, Euskal Herriko jantziak jantzi ginen. Ordu batean eta laurdeneko bidea dago batetik bestera. Ailaera emozio haundiko unez izan zen eta ahaztu ezingo zaigun zerbait. Ikurriña aurretik genuela sartu ginen lehorrera eta "Eusko gudariak" abestuz, txistua lagun. Bederatziz herbestetuak han genituen zai, hango poliziak ongi zainduta. Norbaitek malkoak ere bazituen begietan. Lehen esan dizut, eta emozio handiko unea izan zen hura. Nekez ahaztuko zaigu.

Zuzenean hotelera jo genuen bederatziekin. Gauza asko generaman gurekin eta uharteko jendeak lagundu zigun. Hori esan behar da. Gure gauzak utzi eta kafe bana hartu genuenerako han etorri zitzaizkun esatera, egunero bezalaxe, jendarmeria joan beharra zutela.

Handik hirureun bat metrotara zegoen. Ez genekien zer egin eta jendarmeria laguntzea pentsatu genuen, eta hala joan ginen. Denon buru, aurretik, gure Herriko folklore-talde bat jarri genuen eta besteok haren atzetik. Bide guzian bertako jendea txalo batean aritu zitzaigun aldamenetik; harritu zen jendea gure talde honenkin. Hamalau polizi, paisanoz jantziak eta beren pistolak gerrian eta radio-telefonoak eskutan, genituen lagun, bidean.

Etzerakoan —hotelerakoan— dantzan joan ginen bidean eta ikustekoa zen jendearen ongietorria. Denek gu gonbiatu behar !

Z. A. Frantziako poliziaz ze posturatan ikusi duzue gure mutilekin ?

K.— 150 C.R.S. daduzka puesto haren, kapitan bat buru dutela, eta hamabostean behin aldatzen dira. Gizon hauek herbestetuak zaintzeko dauzkaten tresnak ez dute izenik. Nori bururatzen zaio bederatziz herbestetu zaintzeko lehorretik ordu ta laurdenera dagoen uharte batean, anti-disturbioak, metralletak, auto blindatuak eta gerrako barku bat beren esku behar dituztenik ? Parregarria da ! Gure mutilek askatasun osoa dute uharte barruan, baina beti polizikoak orpo-orpo dituztela, eta paisanoz jantzita. Gezurra dirudi, baina sartzen diren barretako komonak eta denak registratzen dituzte. Eta polizi arte hortan, Frantziako poliziak duen itxurazko jendetasun zuri hori, beti parrez axaletik, baina hotzak.

Hamabostaldiero aldatzen denez, gero, aldi bakoitzean agintzen duenaren esku gelditzen da herbestetuekiko jokabidea, gogorragoa edo beragoa.

Zenbat kostatzen zaio hauen mantenua Frantziako Estatuari ?

Egia ote da Madrilgoak gastuetarako pasatzen diola ?

Z.A.— Zer moduz jaialdia ?

K.— Edozein herritan izaten den Zine-kasino batean izan zen. 500en bat lagunentzako lekua du. Bederetzaiak aldera hasi zen jaialdia eta hamaikak inguruan bukatu. Leporaino bete zen zinea. Dantzari, abeslari eta azkenean txaranga izan zen jaialdia. Bukaera zoragarria izan zen. Bederatzia igo ziren eszenariora eta jendea txaloka etengabe, eta "Eusko gudariak" abestean denak zutik jarri ziren. Gauza polita, lanera joanda dagoen nafar batena izan zen. 24 orduak negarrez pasa zituen

eta, azkenean, jota polit bat eskaini zigun.

Debalde zen sarrera jaialdian, baina jendeak holakotan kobratu ohi dena baino askoz gehiago eman zuen gastutarako.

Jaialdiaren bukaeran, bertako Jaiak antolatzen ibiltzen den Batzordeko bat etorri zitzaigun eta herriko festetarako gure Herriko talde bat eskatu zigun.

Z.A.— Deklarazioen bat egin ahal dizuete gure mutilek ?

K.— Bai, egin digute. Jaialdiaren ondorik hotelera joan ginen eta han agertu ziguten zer zen haientzat gure bisita. Honela:

— Nolakoa indarra ematen zien hain urrutitik abertzale talde bat haiekbixitatzeraz joateak.

— Yeu uharteko jendeak haietaz zer pentsatzen duen garbiago ikustea. Han joan zirenak aberkide batzuk besterik ez bait ziren.

— Poniatowski Jaunaren jokabidea nabarmen eraztea.

Ugarte batean sartzerik ez baitago Frantziaren okerrik egin ez duen jendea. Garbi gelditu da jaun horren gezurra. Poniatowski Jauna saiatu da gezurpean sartzen gureak, hamaika haur hil dituztela eta horrelakoak esanaz.

Gure bixitak sekulako jipoia eman dio Madriden eta Parisen artean moldatutako gezur-mundu horri.

Z. A.— Ondoriorik, ibilaldi hontatik ?

K.— Ordu hoietako emozio paregabea, Herriak bere gudariei dien esker ona, Yeu uharteko jendearen onginahia gure mutilentzat hango poliziaren itxuragabekeria eta laster konfinamentu hori bukatuko den esperantza. Hori da ondorioa.●

NAFARROA

DEMOKRAZIA BERRIAREN GOMAZKO FRUTUAK

Jakina, gobernuak proposatutako oraingo egoerari irtenbide berezia —demokraziaruntz eta azkarrena gainera— aurrea joan zen eta Nafarroari dagokionez neurri handi batez baieztaturik, baina, nahiz eta ofizialki hala aldarrikaturik izan, giro politikoaren ezaugarriak nabarmentzen ez da demokraziarena izan.

Senhontan, jakina ere, ezaguna da nola sektore politizatuaren erreferendum hontan konfidantza handirik ez zen, zeren demokrazia berri honen antolatzaileek ez baitute garantia demokratikorik eskaini —ez iraganean eta, ikusten denez, geroari begira—. Hau guztion aurreiritzi ezkeriari bat ez zela frogaturik dago.

Leku askotan— guztietan— gertatu den bezala, autoritateak erreferendum honen aurka joan zedin edozein ekintza debekatu zuten eta neurri honetaz protestatzeko zenbait herritan —Andosilla eta Falzesen, zehazki— gazteek baietzaren alde propaganda ofizial guztia kendu egin zuten.

Poltika represibo honen ondorioak gero argitara emandakodato ofizialak izan dira:

Boto Oro: ehuneko 70,64 (ehuneko 63,34 Iruñean)

Zuriak: ehuneko 4

Eman gabe: ehuneko 29,36

Azpimarkagarria izan da —Herribeheran ezik— propagandaren elebitasuna.

Referendum hau aztertzeo "Junta general de Abogados jóvenes" delakoak bilera bat konbokatu zuen eta ohitura ez galtzeko debekaturik izan zen —nahiz eta gobernadoreak erreferendum eta gero dena libre izanen zela prometatzen zuen—. Horregatik elkarte honek —gehiagorik gabe— komunikatu batean "abstentzioaren kanpaina ontzat ematea" erabaki zuen.

Hala ere, aztertze bat, behar den bezala, posible ez den arren, partizipazioaren kopuru handia —Euskal Herrian behintzat— adierazteko zenbait arrazoi dago: alde jarraia ofiziala, abstentzioaren kanpaina debekatuz, eta bestez baserriarren porzentaia —handienetakoa dena—, ahaztu gabe botanteen adina —ez da sekretua belaualdi arteko desberdintasuna Nafarroan, gudua egin zuten eta egin ez zuten arteko desberdintasuna, alegia.

Edozein kasutan, aldarrikatutako demokrazia ez da inondik ikusten, demokrazia berri honen ordezkariak, aldiz, bai eta gabonera zauritu grabe bat bazez: Rekarte, ORT-eko militantea. Olentzero inguruan antolatu zen manifestazioa deuseztatzean.

Rikardo Rekarte gomazko pilota batez zautirua izan zen buruan eta lehenen

go unetan hiltzeko zorian egon zen. Hamar egunetara, pixkanaka pixkanaka indarrak hartzen hasi da. Baina ez zen izan bakar, zeren manifestazio honen ezaugarria gogortasuna izan baitzen, —manifestatzaileen aldetik ere—.

Era berdinean, Lizarran amnistia orokorraren aldeko —errepresioaren aurka ere— manifestazio bat antolatu zuen ehuneko gazte talde batek.

ak zirelarik— deskribitzeagatik.

Gutxi balitz, gerrilleroek ere beren mehatxuak aportatu dituzte —seiren bat—.

URTE BERRIA GREBA ZAHARRA

Bestalde, eraikitzen greba, aurrera doa eta are gehiago istilu hau konpontzeko posibilitateak gero eta txikiagoak dira. Hurrengo hamarrean bukatzen da ezarritako zigorra —ez lanik ez soldatarik— eta entresari-gizonek langileek hautatutako errepresentazioari baloretasuna ukatu egin diote. Ez dago, honela, elkarrisketarako libertaterik. Grebistak gogor-gogorrrak dabilta, resistentziak eta janari-zabaltzeak ondo funtzionatzen hasi baitira. Eta jarrerak radikalizatzen dira, legalki eskatutako baimen guztiak ukatuak izan direlako.

"Demokraziaruntz biderik azkarrena" zioen erreferendum aldeko xartel batetik.

AMNISTIAREN ALDEKO BURRUKA IRUÑEAN

Hau dela eta oposizioako erakundeek (MC, ORT, PSPE, LC, LCR-ETA VI, KAS, PCU, PC...) manifestazio bat konbokatu dute Udal-etxe aurrean, errege egunean, arratsaldeko sei etan.

DIPUTAZIOA, EUSKAL UNIBERTSITATEA ETA KULTURA

Azken kontseilu foralean, Yaben jaunak, agerpen bi presentatu zituen, eskatzeko alde, telebisioko repetidore bat frantses telebista ikusteko Nafarroan, kultur arrazoi batzuegatik, eta bestez EUSKAL UNIBERTSITATE BAT, eraikitzeko aintzinako Diputazioen ispiritua berrartuz. Erantzunak, eskaerak bezain sinpleak izan dira: Frantses telebista ez da nafararren arazoa eta unibertsitateari dagokionez 1866. urteaz geroztik —Nafar Diputazioak asmo eta premia hori azaldu zuenetik— asko aurreratu dugula —hainbeste leku goiko istudioak egiteko lekuko— esanez bukatutzat eman dituzte agerpen hoiek.

LESKAKO OLENTZERO IKURRIÑA ETA AMNISTIAZ

Lesakak, urteak joan urteak etorri, zintzo eutsi dio Olentzeroren ohiturari. Herri ttipia izanik, 25 Olentzero ateratu dira aurtan.

Baina beste anitz gauza bezala, Olentzero ere aldatu egin da zerbait. Bi Olentzero politizaturik agertu dira, ikurri eta guzti.

Herriko plazan sariketa ari zelarik pasa ziren bi Olentzero hauek bere ikurriekin, jendearen txalo artean.

Saria irabazten zuen Olentzerok kalejira

egin ohi zuen lehengo urtetan, ilunabarrean, herriko "Beti-Jai" musikariak lagundurik. Aurtan musikariak ez ziren atera. Beldurrez ote? Hauen ordeztatzeko batzuek (musikari ikasleak) ibili ziren.

Olentzero irabazleak ikurri jarri eta jende gazte guztia kantari eta "Presoak kalera", Askatasuna! Gora Euskadi Askatuta! oihuka ibili zen.

Lehendabiziko aldiz kaleratu da Lesakan ikurriña, gerra ondoan behintzat. Lesakako gazteriak Nafarroa Euzkadi dela, oraindik ere, garbi agertu du.

710 alean eta 22. orrialdean EUSKARA LANTEGIETAN izenaz azaldutako artikuluari erantzuna eman nahi diogu.

Han aipatzen diren inizatiba batzu: lantegiko oharra euskaratzea eta langileentzat ikastaroak antolatzea martxan ditugu; beste batzu: telefonista euskalduna, itxaron-gelan Zeruko Argia, Anaitasuna, e.a. edukitzea, oraindik ez. Baina telefonista bat behintzat, euskaraz ikasten ari da.

Oharra euskaratzea langileok egiten dugu, eta lan orduetatik kanpo, bi urte daramagu lan honetan, eta konturatu gara euskara, edo guk dakigun euskara zein motz geratzen zaigun ohar horik euskaratzeko. Bestalde, oharra lan-orduetatik kanpo euskaratzeak lan honi arintasuna kentzen dio, eta batzuetan, zorionez gutxitan, oharra presaka atera behar denean, erderazko oharra euskarazkoa baino lehenago iristen da eta euskarazkoak ia interes gutzia galtzen du.

Hala ere lan hau garrantzitsuairuditzen zaigu, euskara gaur egungo beharretara egokitzen eta euskaldunoi euskaldun bezala bizitzen laguntzen baitugu. Erdaldun en aurrean, hizkuntza idatzia duen prestijio soziala ematen dio, alde batetik; bestetik, euskara hizkuntza normala edo normaliza daitekeena dela praktikan erakusten die; eta mito zahar batzu: euskara baserriarren hizkuntza, kulturarako balio ez duena, e. a. de-segiten laguntzen du.

Baina idazlan honen helburu nagusia lantegiko euskarazko ikastaroei buruz hitzegitea da. Hemen agertuko ditugun iritzia emateko, guk lan egiten dugun lantegiko esperientziak baliatuko gara (gu ere egunoro zortzi edo bederatzirdu-tan aritzen baikara lanean, eta langile gehienok beste herrietan bizi gara).

a) Lantegietan euskarazko ikasarioak ematea, aspaldiko ideia izanik, modan jarri zaigula dio artikulua egileak.

Gu ideia hori onartu eta lanean hasiak gara: ia urtebeteko alfabetatze kanpaina baten ondoren 9 irakasle (denak lantegiko langileak) prestatu genituen eta aurrean 165 ikasle ditugu euskara ikasten: 125 lehenengo mailan, 20 bigarreanean eta 20 alfabetatzen.

Esan beharra dago, 200 pezeta-ko kuota kobratzen zaiola, hilean, ikasle bakoitzari. Irakasleok esperientzia bezala jotzen dugu aurretiko ikastaroa, eta ez dugu ezer kobratuko; den dirua materiala erosteko eta irakasle prestaketa hobetzeko (kursillo bidez, e.a.) irabiltzeko da. Enpresak bere aldetik ikasgelak prestatzeko behar ziren tokia eta materiala aulkia, harbelak, e.a.) ordaindu ditu.

Keja batzu ere izan ditugu dirua kobratzen delako, ikastola eta beste ikasketak dohan egin behar direla eskatzen den garaian; baina, gure ustez, garrantzitsuago zen, nola edo hala hastea eta errealitate bat eukitzea, errealitate horrek indar handiagoa emango baitugu enpresari pundu honetan erreibindikazioak planteatzerakoan. Gainera, ikasle gehienek itxurazkoa iruditu zaie kuota hori.

EUSKARA LANTEGIETAN

b) Zortzi edo bederatzirdu igaro ondoren tailerrean zein bulegoan - edonork izaten du lantegitik irteteko gogo, eta herriko ikastolan euskarazko klaseak emanez gero, lan arazoez gainera herriko arazoez jabetzen da langilea, dio artikulua.

Egia da lana bukatu ondoren lantegirik irteerako gogo izaten dugula, baina alde batetik lanpostutik ikasgelara joan eta ikasarioa hasi bitartean atsedenditxo bat izaten da, eta, bestalde, irakasleok zirkulantzia hau oso gogoan izaten dugu, ikasarioaren ritmoa, egitura, antolaketa, e.a. prestatzerakoan, oraindik akats batzu izaten baditugu ere.

Lantegian euskarazko ikasarioak emateak badu ikasleek aipatzen duten alderdi on bat. Hau da: lantegitik 7,30 etan irten ikasarioa eman eta, horrela denbora gehiago gelditzen zaie herriko arazoetan lan egiteko edo beste edozein gauzatarako; ikastola batera joanez, gero, berriz, ikasarioak zortzirak aldean hasten dira; bukatzen direnean ez zaie ia ezertarako astirik geratzen; gainera, errazago uzten zaio ikastola joateari eguraldi txarra dagoelako, beste arazoren bat sortu delako, e.a.

Arrazoi hauek denak ikusirik, eta gaueskolak emateko gure lantegiaren inguruko ikastoletan aurrean sortu diren arazoak, jakinik, toki eta irakasle aldetik, ikasle gehiegi hurbildu delako, hau da geure buruari egiten diogun galdera: gure lantegiko ikasarioak antolatu ez balira, orain 165 irakasle hauek euskara ikasten ariko ote ziratekeen, herriko ikastoletara joan behar izan balute?

c) Ugazabek diru laguntzarik eman behar badute, errazago emango diote ikusten duten lantegiko ikastolari, ikusten ez duten lantegitik kanpokoari baino.

d) Eta, azkenik, bada beste puntu bat artikuluan aipatzen ez dena eta guk aipatu nahi genukeena: EUSKAL GIROA.

Kontuan eduki behar da gure lantegia: Herrean, inmigrazio handia izandako tokian kokatua dagoela, eta 1.300 langile eta enpleatu dituela, hots, enpresa handi bat dela. Honek arazo bat sortzen du: hizkuntza ezagutzen dugunok gutxi gairela; gainera, dakigunok zein garen ez dugula jakiten gertatzen zaigu; beraz elkarriketetan beti erderara jotzen dugu. Ikasario hauek emateko lantegian biltzen garenez, euskaldunok elkar ezagutzen dugu; ikasarioetan euskaraz hitzegiteko hartzen den ohiturari jarraitzen gatzazkio eta lantegi barruan ere euskaraz hitzegiten dugu. Herrietako ikastolen bidez zailagoa izango litzateke gauza hau lortzea.

Erdaldunei buruz, berriz, hau esan beharra dago: euskaldunok elkarren artean euskaraz hitzegiteak lagundu egiten diela euskara ikasten, eta bestalde, sortzen zaizkien zalantzak argitu nahi badituzte, lantegian bertan dituzte irakasleak.

Gure esperientziaren berri jakiteak beste lantegietako langileak beren lantegiak euskalduntzera bultzako dituen itxaropenarekin,

Agur t'erdi

RVSAko Euskal irakasle taldeak

Gipuzkoako Ikastoletako langilegoaren elkarte

Duela bi urte Eskola Pribatuetakoen konbenio-berritzea izan zenean konturatu ginen, Ikastoletako jendea sakabanaturik geundela, ez genuela elkarren artean inolako loturarik, sinpatia eta abertzaletasuneko lotura urrun bat besterik. Arazoak guregana iritsi zirenean, jabetu ginen, ez genuela arazoan aurrean eritzi baturik, jokabide bateratu bat hartzeko ahalmenik, arazoak euskal irakaskuntzako langile baten ikuspegiarekin ikusteko ohiturarik. Hala ere jokaera elkartu xamar bat hartzea lortu genuen garai hartan, Eskola Pribatuetakoa irakasleen erreibindikazioak babestuz eta lehenbiziko aldiz euskararen erreibindikazioa irakaskuntzako erreibindikazioen artean sartzea lortuz.

Orduan hasi ginen Elkarte zabal batén beharra argiago ikusten, eta Elkarte hori sortzeko, lehen pausoak ematen. Baina bilera asko egin ondoren, ez genuen lortu beharrezko genuen Elkarte horri bizia ematerik.

Iaz arazo berdinarean aurrean aurkitu ginen, eta Eskola Pribatuetakoen konbenioa izan zen gero sortu zen Irakasle Elkarteari txispa bizigarria eman zioana.

Elkartearen beharra aztertu ondoren eta zenbait jenderen iritzia entzun ondoren, Irakasleen batzarre bat antolatu zen, eta deia pasa. Otsailaren 28an egin zen lehen Batzarrea. Bertan 350en bat lagun bildu ginen. Elkarte baten beharra garbi ikusi zen eta Elkarte horren helburuak Batzarre hortan markatuak gelditu ziren.

Hauk dira onartu ziren helburuak:

1.- Elkarte Ikastoletako langile guztien ordezkari izango da, eta indarrak batzea izango da bere helburua.

2.- Elkarteak Ikastola barruko langile mailako erreibindikazioen babesa eskaini eta emango du.

3.- Elkarte euskal kulturaren eta euskararen euskarri eta bultzatzaile izango da.

4.- Ikastolaren borroka aurrera eramaten eta euskal irakaskuntza zabaltzen ahaleginduko da.

5.- Elkartearen egitekorik garrantzitsuenetakoa izango da "pedagogia aurrerakoi eta herrikoia lantzea, zabaltzea eta koordinatzea".

6.- Kojestio plangintza bat antolatzen ahaleginduko da.

7.- Langileen aldeko erreibindikazioak langile eta abertzale ikuspegitik babestuko ditu.

Puntu hauk onartuaz, Elkartearen bidea zein izango zen nahiko garbi gelditu zen.

ERAKETA

Helburu hauk onartu ondoren, Batzorde probisional bat aukeratu zen. Hamalau lagunek osatua, bailaraka aukeratuak zirela. Eta lanari ekin genion. Lan horren ondorio dira ekintza hauk:

- Elebitasunaz udan egin zen Simposiunean parte hartu genuen, nahiz eta lanen prestaketa eta pixurik handiena Gipuzkoako Ikastolen Elkarte Batzaren gain joan.

- Pedagogia- ikastaroa Irakasle Elkartearen fruitu izan zen, bertan 300en bat lagun bilduz.

- Zenbait hitzaldi eta mahai inguru Hego Euskal Herrian, eta mugaz bestaldean ere bai.

- Andereño titulugabeen egoera konpontzeko saio bat Madrileko Hezketa eta Jakintzako Ministeritzan.

- Espainiako Unibertsitateetan dauden batzuekin harremanak, Ikastolen egoeraz kezka daitezenez beronen berri jakin dezaten.

- Profesionalen arteko Batzarretan ma-haikide izan ginen.

- Veneziako Bienalean ere irakasle bat izan zen Elkartearen izenean.

Udako oporraldia bukatu eta kurtso berria hasi bezain laster ohartu ginen, liberatu bat beharrezkoa zela, bulego lanak eta organizatze lanak aurrera eramateko. Horrela, bi irakasle aurkitu genituen asten arratsalde batzu lan egiteko libre izango zirenak, eta, gainera, irakasle ez den lagun bat hartu genuen idazkari lanak egiteko.

Azaroaren 6an Batzar Erabakitzaile batetara deitu genituen Gipuzkoako irakasleak. 400 lagunetik gora bildu ginen. Hemen 15 laguneko Batzorde bat onartu zen, hamaika bailaratatik aukeratuak.

Baina, Batzarre hontako erabakirik ga-

rrantzitsuen, lana lan-sail edo komisiotan zabalduta egitea izan zen. Beraz, Gipuzkoako batzer guztietako irakasleak lan sailetan lan egitea ikusi zen egokiena. Gero lan horiek Batzordean bilduko dira, eta honek berriro irakasle guztiei lanen berri emango die. Honela elkarren berri hobeto jakingo dugu, eta elkarrekin lan egiten

ikasiko dugu, beti bakarka ibili gabe.

Lan sail hauk eratu ziren: Pedagogia, Ekonomia, Ikastola eta Herria, Informaketa, Kojestioa, Euskal Kultura eta Andereño Titulu gabeen arazoetarako lan saila.

Gure ahaleginik gogorrenak arlo hauetan joko ditugu oraingoz:

- Euskal pedagogia bat lantzen. Hortarako behar diren testuak, liburuak eta ikerlanak bultzatuz.

- Gipuzkoako Irakasle guztiak itxuraz ordainduak izan daitezen. Herri batetik bestera dauden desberdintasunak leuntzen ahaleginduko gara.

- Elhuiar eta Udako Euskal Unibertsitateko eratzaille guztiekin ere harremanetan gaude, eta Udan euskal irakasleentzako ikastaroak antolatzen lagunduko diegu.

- Alfabetatze kanpainak, gurasoak euskalduntzea, etab. bultzatuko ditugu.

- Euskara mailaz-maila nola irakasi behar den programatzen saiatuko gara.

- Titulugabeen arazoa, seguridadea, etab. konpontzeko behar diren urratsak eman-goditugu.

Hau dena eta beste zenbait gauza lortzeko, Federazioarekin, gurasoekin, beste irakasleekin eta behar den jende guztiarekin harremanak izango ditugu. Bizkaiko irakasleekin harremanak baditugu, eta Arabako, Nafarroako eta Ipar Euskadikoekin ere izan nahi genituzke lehenbai lehen indarra Euskal Herri guztian batuta joan dadin.

BATZORDEAK

ONDARROAKO IKASTOLAK

Natur Zientziak irakasteko lizentziatu bat behar du.

Dei ezazu zenbaki hauetakoren batera: 6831955-68309-42

Gipuzkoako Ikastolen Elkarte Batza

XVII. BATZAR NAGUSIA

1977. URTERAKO

1976garren urteko lanak aztertu ondoan, 1977garrengoko egitaraua agertu zuen Talde Bateragileak.

Politika egoeraren aldaketa eta beronek hizkuntzan izango duen eragina aztertu zen lehenik. Izan ere katalana gaztelaniaren pare jartzeak izango du Euskal Herrian ere eraginik. Herria bera ere euskararen alde gero eta nabarmengano bat da.

“Itakaskuntza mailan, jomuga, eskolarizazioa izan behar luke: haurtzaindegiz mailatik hasi eta Unibertsitate mailaraino”.

“Dudarik gabe, ikastolen sortzeak eta ugaltzeak, bide egoki bat zabaldu dute irakaskuntza sailean, nahiz eta oraindik eginkizun eta lan haundiak betetzeko izan.

“Bestalde irakaskuntza pribatuak, eskolarizazio sail haundia betetzen du, bere jokabidea oraingoz (euskara irakaskuntzan sartzeari dagokionez) kezkatua delarik.

“Ikastetxe ofizialetan, nahiz eta eskakizunak haundiak izan, ezin dezakegu benetan euskara inolaz ezarri dutenik esan”.

Egoera aztertu ondoan, ikastolak ugaltzeko eta euskara ikastetxeetan gehiago sartzeko erabakiak hartu zituen.

Eta hori guztia aurrera ateratzeko, behar diren neurriak ipini zituen:

- Interes soziala eta subentzioak lortu.

- Probintzi mailan ikastetxe berriak sortzeko erabakietan parte hartu.

Diputazioari aldiz, elebitasuna ezartzak eskatzen duen ikerketarako, testugintzarako eta udalekuetarako diru laguntza eskatzen diote.

Eta udaletxeei, herrietako ikastolentzat diru laguntza, administrazioari egindako eskakizunak bultzatzea eta Probintzi mailan egingo diren irakaskuntza programaketetan esku izatea.

Eta azkenik euskararen alde lan egin duten beste erakundeekin elkartzea erabaki zuen. Eta bultzatzea beharrek eskakizun batzuk aipatu zituen:

- Hego Euskadin Unibertsitate distrito bakar bat ezarri.

- Eskolen arteko koordinaketa eta berauen bultzada.

- Komunikabideetan euskara gehiago sartu eta erabili.

- Adinekoen alfabetizazioa.

- Udako Euskal Unibertsitatea.

“Gure ustez Ikastolen Elkarteak bere bereak ditu eskakizun hauek. Hau dela eta, estrategi bateratu batetara iritxi gaitzen, arras interesgarria deritzagu, Euskaltzaindia, Irakasleen Elkarte eta abarrekin elkar-lana egiteari”.

EUSKAL KULTURARI BULTZADA

BILBON LIBURUDENDA BERRIA: KIRIKIÑO

Colón de Larreategi 11enean zabaldu berria da “KIRIKIÑO” liburudenda. Jendekz beterik, Aita Onaindiak Aita Gurea errezatuz eman zion hasera liaburudendaren inaugurazioari. Txominek hartu zuen hitza ondoren. Liburudendaren nagusiak zioenez, euskal liburudenda berri bat zabaldu da Bilbon, eta euskal kulturari zor zaien errespetuaz ihardun zuen, “Kirikiño”k bete behar duen tokia aipatuz.

Kirikiñoren lana eta bizitza komentatzea tokatzen zitzaion bezala, aita Onaindiak euskal idazle ospetsuari buruzko hitz labur batzuk esan zituen. Herri idazle honek “Euzkadi” egunkarian, euskal artikulak (euskarazkoak) eginez parte hartu zuen, orain arteko euskal agunkari bakarrean. Berak zuzenduriko “Ibaizabal” astekarian ere hainbat artikulua egin zuen. Hala ere, bere izena gehienik zabaldu dutenak, bere ipuinak izan dira. Hoiaren artean, aita Onaindiak berak argitaraturiko “Abarrak” ipuin liburua dugu eta bigarrena, “Euzkadi” egunkarian Kirikiño hil ondotik argitaraturiko ipuinen bilduma.

Amaiera, Galeria del Libroko arduradunak eman zion, gaur Bilbon liburudenda zabaltzeak duen garrantziagatik eta, bereziki, euskal kulturari atxikia egonik, “Kirikiñok” duen garrantzia azpimarratuz. Estatu guztian egon diren atentaduaz mintzatu zen, gaur gaurkoz, dendarien kezka dakartena. Horrek esan bezala, 1976 Uztailera arte, 100 atentadu izan dituzte Euskadiko liburudendak. Erregeri bidalia dioten “dossierrak” ez du oraindik erantzunik hartu. Azkenekoa, Algortako “Jakintza” liburudendari egina da, hitz hauk esanez: “hijoputa morirás”.

Ez dira liburudendak tabernen hainbateko porzentaian zabaltzen baina, bada zerbait. “Kirikiño” lekuko.

J. LARRAÑAGA

EUSKAL UNIBERTSITATEAZ IKUSPEGI BAT (I)

I. Historia apur bat

Europak kultur alorrean ezer garrantzikorik egin badu, askoren ustetan behintzat, delako "cultura occidental" hori eraikitzea egin du. Langintza horretan europar gizatalde guztiek ez dute, historian barrena, neurri berdinean parte hartu: Grezia eta Erroma antzinaroan, eta Italia, Frantzia, Iberiar penintsula, Ingalaterra, nahiz Alemania berpizkundeaz gero izan dira horretan, jakina denez, gehienik saiatu direnak. Gizarte bakoitzaren ekonomia egituak, geografiak, politikagintzak eta administrazio eraikidurak harreman estuak zituzkeen, seguru aski, kultur susperraldi horiekin.

Gure herriari dagokionez, bi puntu ageri dira nabariarik: alde batetik, kultur-gintza europar horretan lan gutti egin izana, eta bestetik irakaskuntzarako euskara baztertu eta hauzoko erdarez baliatu izana. Lehenengo puntuaren kausak asko izan balira ere, geure ttikitasuna bera aski mugagarri genukeen. Hizkuntzaren bazterte horri buruz, bestalde, kontutan hartu beharra dago irakaskuntza ezezik administrazio guztia eta delako "actividad pública" gehiena ere erdal bidez taxutu izan dela hemen. Guzti honen ondorioak ez dira nolanahikoak izan; euskal idazle ezagun batek dionez, "Vasconia se nos aparece... y en razón directa del predominio de la lengua vasca en su diversas partes, como un área marginal en el orden de la cultura".

Irakaskuntza hiru mailatan zatitu ohi dute historigileek: "primaria" edo hastapenetakoa, "secundaria" edo erdimailakoa, eta unibertsital irakaskuntza.

Hastapen mailan, batez ere XIX. menderarte, inongo instruzioak baino garrantzi handiagoa izana du, antza denez, "gizabide onerako" edukazioak. Herri xumeak, dotrinaren ondoren, bestelako aurrerabide ezagunak zituen irispidean: gondea, arrantza, Ameriketarako zoria...

Erdimailako irakaskuntza "Estudios de Gramática" delakoetan ematen zen gehienik; hauen sostengua munizipioak eta erlijio ordenak ziren, eta orduko hiri nagusienetan zeuden: garaiko merkatal eta administrazio eskabideen ordainerako eratuak izanik, irakurpena eta idazketa batetik eta kontularitza bestetik ziratekeen maila honetako eginkizunik funtsezkoenak.

Euskal gizarteak, maila honetan, beste indar ezagun bat ere izan du: jesuitak. Bere eskolak Europa katoliko osora hedatuak zituen Konpainia, XVII. mendeaz gero sustrai ugariz errotzen da gure lurraldeetan ere. Bere irakaslan, beste lekutan bezala, hemen ere minoria batzueri zuzendua izan zen.

Mikel Zalbide

Bestalde, aipatzekoa litzateke erdimaila honetan, zeharka bederen, euskaldun intelektual zenbaiten jokabidea: XVII. mendean, Bidegaraik eskari bat egin zien Nafarroa Behereko ordezkariak, euskara irakaskuntza bidetan sar zezaten. Hurrengo mendean Joanek Etxeberri medikuak beste hainbat egin zuen Lapurdin. Beraien asmoak hitz hutsetan ez geratzeko, gainera, hiztegi bana ere prestatu zuten, euskara, frantsesa, espainola eta latina elkarri uztartuz. Beren asmoak, ordea, ez zitzaion kasorik egin. Gauza bera esan liteke Fermin Ulzurrun mediku nafarra eta beste hainbesten eskariez.

Unibertsital mailari dagokionez, zera aipa liteke: honelako erakundetan izan den urritasuna batetik, eta horietan lortu izan den jakintza maila izan duten kultur instituziorik bulartsuena, Bergarako Mintegia izan da. Besteak ez bezala, honoko hau natur jakintzei zuzendua zetorren eta besteren artean maisu trebeak ekartzen ahalegindu zen: Kimika sailak ezagutu zituen lorpenik famatuena, Elhuyar anaiek, Wolfram gai kimikoa munduan lehenengoz berezteko lortu zutelarik. Bergarako mintegia XVIII. mendearen erdialdean piztu bazen ere, mende bukaeran bere hasierako asmoak biziki urritu beharrean gertatu zen.

Geroztik ere, unibertsitate mailan ez du Euskal Herriak bere benetako indar industrial eta ekonomikoari legokiokoena gauzarik lortu. Kanpotikako agintariek eta bertako agintadunek, batez ere mende honetan, begi hobez ikusi dute bertako gazteria, jakineko gazteri zati bat noski,

kanpoko unibertsitateetara bidaltzea. Era honetan, gainera, eta ez naiz kasualitate gehiegitan sinestearen zale, euskarak egungo gizartearen kultur bide izan behar lukeen ala ez ez zaie, itxuraz, burutik pasa ere egin.

Bertako beste askori, ordea, gogora etortzeaz gainera oso beharrezko ere iruditu zaio. Ugariak izan dira azken ehun urte hauetan horren alde eginiko saioak, eta asmo gehienak aldiko gertakizun politikoengatik aurrera atera ez badira ere, hasiera batean gutti batzueren ametsa baizik ez zitekeen asmo hura, gaur egun giza-jende askoren euskal unibertsitate baten beharra ukatzen dutenak. Zalantzak eta diskusioak, aitzitik, beste honako galdera hau sortzen dituzte:

Zertarako da euskal unibertsitatea? Nolako unibertsitatea eraiki? Zer leku dagokio euskarari egungo, eta, batez ere, biharko unibertsitatean?

II. Oraingo Egoera

Gaurko egoera aldatu egin nahi litzateke, ustez hobeago den beste bat lortzeko.

Nolako da, ordea, aldatu edo —modako hitzetan esateko— gainditu nahi den egoera hori?

a— Lehen-lehenik aurkitzen dena, noski, zera da:

Ez daukagula unibertsitate ofizial osorik. Bizkairi berrikitan eman zaiona ez da benetako unibertsitatea, fakultate xortat bat baizik. Beste probintziok, berriz, are egoera txarragoan gaude.

b— Ez daukagu distritu edo barruti bakar bat.

Bizkaia, bere eskualde propioaren jabe bihurtu berri da. Gipuzkoa eta Araba, Valladoliden menpean daude. Nafarroa, Zaragozaren menpean dago Ipar Euskal Herria, berriz, Bordelekoaren menpe.

c— Fakultateotan ez da, normalean, euskal kulturgai espezifikorik ematen: historia, artea, deretxoa, linguistika, antropologia, ... etab., gure beharretara aplikatzen ez dira, orain artean, programen prestatzaileak gehiegi nekatu. Puntotan euskaldunok hainbat ezaugarri izan arren,

Ikasketak esan ohi den bezain aseptikoak ez direlako edo, gure egoeraz "ahaztuta" prestatutik daude.

d— Hizkuntzari dagokionez, gauzak ez du zalantzarik. Ikasketak egiteko hizkuntza, gaztelania da. Euskara, guztion zoramenerako, ez omen da hemendik aurrera zigortua izango. Praktikan, nolahi ere, aldaketa sakon baterako girorik ez da ageri. Gogoratu, bestela, Suarez jaunak Paris-Matchi esandakoak:

"P.M. :Se hará el bachillerato, en vasco o en catalán ?

"A. Suarez: Su pregunta —perdóname— es idiota. Encuéntreme en primer lugar profesores que puedan enseñar química nuclear en vascuence, catalan...etc.

Kontuak ez dira, jakina, atzo goizean sortuak.

— Lehenik euskara baztertzen, ahultzen, kentzen saiatu dira. Canovasek 1875 ean Foruak kendu ondoren, "El Imparcial" egunkariak honela zioen, bere deituraren ohoretan: quitarles los Fueros no es suficiente, tenemos que quitarles ahora su lengua.

— Geroztikako jokabidea ezaguna da: hizkuntzari eskolak itxi zaizkio "jakite hegoak ebaki", ia euskaldun guztiok alfabeto mantendu gaituzte gure hizkuntzan... eta orain maisurik ez omen.

Dena dela, egungo egoera nahiko latza da:

Gipuzkoan, gaur egunean ikasten ari diren unibertsitarietan, ehuneko 25ek bakarrik daki euskaraz; eta haien artean erdia ere ez da oraindik bere hizkuntzaz idazteko gai.

Beste probintzietan, datu zehatzik eskueran izan ez arren, egoera ez da hobea.

Euskaraz klaseak emango litzuketen irakasleak ere, oraingoz, oso gutti dira. Textuak, apunteak, bibliografia, etab... oraingoz hori dena jaioberritan dago, lan luze eta jarraiki baten beharretan.

— Hizkuntza bera, azkenik, egungo beharretara ez dago osorik prestatua. Zientzia eta teknikarako hizkuntza, ttikitandik bertatik ikasten hasi behar izaten dena, oraindik landu eta egokitu beharra dago.

Labur bilduz, hortaz, gaurko egoerak guttienez honako makur edo gabeziok ageri ditu:

— Ez dugu unibertsitate ofizial osorik.

— Ez dugu unibertsital distritu bakarrik.

— Ez da gure kultur edo jakintzagai espezifikorik lantzen.

— Hizkuntza eta euskarazko oinagitura kulturala, oraindik egoera ilunean daude.

— Eta gero, noski, bizi garen gizartean eta aldian bizi garenez, betiko zera: edukazioak dituen ekonomiarekiko lotura eta menpekotasunak; erakunde estatal, paraestatal eta pribatuek, —agirian edo disimululoz— irakaskuntza osoan duten eskusartze eta kontrolatu nahia; egungo gizarteari, axala aldatuarren ahalik gehienan eusteko joeranabaria, ...etab. Hori dena ere hor dago, jakina.

UNIBERTSITARIAK ELKAR LANEAN

Estepan

Euskal ikasleak, unibertsital mailakoak batipat, urratsez urrats beren ekintzan barna aintzinagotzen doaz. Azken urratsa Donostian eman berri dute. ELHUYAR Donostiako zientzia taldeak dei bat zabaldu zuen hortik Espainiako Estatuko unibertsitate taldeak dei bat zabaldu zuen hortik zehar Espainiako Estatuko unibertsitateen barreiaturik dauden ikasle guztiak abenduaren 20an biltzeko. Bai-eta ikasleek ondotxo erantzun ere. 200 inguru bildu ziren Santo Tomas lizeoko areto nagusira, ELHUYAREko talde ekilearen eta Udako Euskal Unibertsitateko idazkariaren zuzendaritzapean.

Euskal ikasleak dagokien arlotan elkarrekin lan egitea behar beharrezko dugu, euskara kultur tresna sendo eta bikain bilakatuko baldin bada. Bilera honen helburu nagusia hauxe zen batipat. Horregatik hara bildurik taldeka zatitu ziren, bakoitzari zegokion arloaren arabera. Hamar bat talde egin ziren, talde handiena midikuntza arlokoena zelarik. Talde honetan izanen ziratekeen 50 bat lagun. Beste talde asko ere ez zen motz geratu. Ekonomiarrien edo-eta zientzilarrien taldeak leku.

Agian Arte arloa nabarmendu zen hutsune bezala. Are nabarmenago ordea kronika hau idazten ari naizen honen kasua. Izan ere kazetaritzan ari den ikasle bakar bat ere ez bait zen hara azaldu. Gertatu ere gertatu zitzaigun ARGIA honetako zuzendari den Gorka Reizabal eta biok besterik ez ginela han. Hemendixetik dei bat egin beharko dugu ea nonbaiteko unibertsitatean ba ote den kazetaririk sorbidean eta hala izanez gero gurekin hartuemanetan jar dadin. Kazetariak behar ditugula eta ez ahal da inortxo hor nonbait galdurik ?

Taldeka ziren posibilitateak aztertu ondoren, eta talde bakoitzean berriro ere biltzeko konpromisua hartu ondoren elkar lanean hasteko. Udako Euskal Unibertsitateko idazkari den Martin Orbe mintzatu zen datorren unibertsitaterako eman diren aurrerapenak aipatuz. Esan ere esan zuen ahal izanez gero behintzat, gerta litekeena dela Hego Euzkadin egitea hurrengo ikastaroa.

Besterik gabe amaiera eman zitzaion ekitaldi honi, beste bilera askoren eta langintza sendo baten oinarri izanen delakoa-ren esperantzaz.

zeruko
ARGIA

EUSKALDUNON ALDIZKARIA
lehengo
oraingo
eta
betiko
astekari euskalduna

HERRIAK HERRIARENTZAT
EGINA
EUSKAL TALDE GUZTIENTZAT
ZABALIK

HARPIDETZA

Barruan.....	1.100 pta
Korreo batasuneko herrietan	1.300 pta
Atzerrietako beste herrietan	1.600 pta
Airez	2.500 pta
Salmenta (ale bakoitzeko)	35 pta

Zeruko Argia
Okendo 22
DONOSTIA

Jaun-andreok: astekari hau asteronahi nukeela adierazi nahi dizuet orri honen bidez.

Izena.....
Deitura.....
Helbidea.....
Herria.....
Prob.....
Adina.....
Ogibidea.....
C/C. Nom:.....
Zenbakia.....

★★★

ARESTIREN POESI ANTOLOGIAREN AURKEZPENA, BILBON

Abenduak 22, asteazkena, gaueko zazpiretan, Bilboko Ercilla hotelean, Arestiren omenaldi txiki interesgarri bat eskaini zitzaion. GABRIEL ARESTI, POEMAK I/II liburua aurkeztu zen. Aktoa, Kriselu argitaldaria eta Verdes, Herriak, Galeria del Librok... liburutegiek bultzatu zuten.

Kriseluk argitaturiko bere poesia guztien tomo bien aurkezpena, Luis Haranburu-Altunak egin zuen, lehendabizi. Gero, oraintsu Arestiren biografia arras konpleto bat egin duen Angel Zelaieta euskaraz mintzatu zen. Gabrielen poesigintza-ren hastapenak azaltzen zizkigularik. Ondoren, poetaren bizitzan zeharko hiru lagunek hitz egin zuten:

Lehenik, erdaraz, Vidal de Nicolas poetak, emozio haundiz, Arestiren lana goraiatu zuen. Gabriel biak noiz-behinka nahastutan, beste euskal/erdarazko (Otero/Celaya) olerkariaren lana poetikoaren euskal sozial poesi paraleloaren hasiztailetzat hartu zuen.

Bigarrenik, erdaraz, laburki mintzatu zen Jon Juaristi, lanaren itzultzaile eta hitzaurrearen egilea. Bestek esandakoa desmitifikatu egin zuen, eta poesiaren itzulpena ondorengo itzulpen poetiko posible baten lehen urrats bat bezala, batez ere euskara ikasten ari direnentzako azalpena, ia literal legez egin zuela esan zuen. Octavio Pazek oroitu zen, itzulpen oro bir-kreazio izan behar dela adieraziz.

Azkenotan Kriseluk argitaturiko lan biek (tomo bikoia bana) aportazio handia bat egiten diote euskal literatur berriaren alorrari; agian, Arestiren literatur kritika lan zehatz eta sakona falta bada ere. POEMAK I/II (G.Aresti), bilinguea; GABRIEL ARESTI I (Angel Zelaieta), euskaraz. Gabriel Arestiren obraren pertsonaltate eta lan erraldoia argitzeko lagungarri eta interesgarri dira.

Joseba Basarte

KULTURA

ORTZIKEN DURANGO-n

Kantaldi berezi hori jadanik ikusi dutenak, bazauden noiz hasiko ziren talde hortakoak hego aldean ipar aldean bezala beren lana agertzen.

Zarautzen eman da lehenik, bi mila jendez goragoko publiko ikasi baten aintzinean edo aurrean. Zoragarritzkoa zen lehendabiziko aldiz botatzea ikusgarri hortan orratzen den guztia, ezer aldatu gabe eman baita dena.

Bertsolaria bi: Lizaso semea, eta J.P. Mendiburu be-Nafartarra. Hoiene erantzuna izan da entzuleen gogokoa, segur bere-nak jo baitituzte bai ZEZAR, KARLO-MANO, NAPOLEON eta bai FRANKO-k, eta bigarren txandan GIZKAR, MAR-TXE eta JUAN KARLOS-ek.

Azken igandean, 12an, DURANGO-ren aldi zen. Hor ere ikaragarritzko jendea. Lau milaz gora. Goizean, polizia barreiatua zuen referendum-ari buruzko batzar haundi bat, ez baita harritzeko berotasun asko gertatzea goizetik.

Bertsolaria, AMURIZA, eta taldean kantari —jokalari batzu falta izanak gatik, hor ziren nahiz beldurra gatik pixka bat korapilatuak Inaki Urtizberea, Maite Idirín, Iker Robles, Eneko Labeguerie eta Manex Pagola, beren lana eta besteena, dena agertuz hala ere, ezer aldatu gabe.

Berotasuna goren gorenean zen. Txaloak eta oihuak ezin isil. Eta horrelako kantaldi batek garrantziarik aski bazuen Durango bezala fasizten martiri izan herri batean.

Inoiz kantagintzan inork bota ote die Durangoko ortziei, hor bota den sua?

Luzaz oroituko gara ORTZIKEN-ekoak Durangon AMURIZA-rekin eman izan den ORTZIKEN-az. Durangon (stop) ABENDUAREN 12a, IGANDEA ARRATSEZ (stop)- REFERENDUM BEZPERA (stop).

M. PAGOLA

EZTABAIDAK ETA ALBISTEAK

Norbaitek esan zuen Molière, Frances armada baino kaltegarriago gertatu zitzaizela arjeldarrei. Ez dakit noraino egia ote den, baina dudamuda ezinezko dirudi, orain ereingabe eta sasilahar-arantzez betetako kultur arloa gehiago lantzen ari direla eskuindarrak.

Gaur egun —eta Euskal Herrian bizi-ki— Onesimo Redondoren hitzak: “Donde haya un grupo antimarxista con la estaca, el puñal y la pistola como instrumentos superiores, hay una J.O.N.S.” (34.1.15) goritan badiraute ere, beste artilleriak, beste tresneria moetak datozkigu gibel oldar eta frente ideologiko guztietatik.

Baina hel diezaogun hariari eta esan dezadan hitz gutxitan bada ere, nolakoa den ezbehar batez irakurri dudana “Diario 32” izeneko astekaria. Nire jomuga ez da hainbat bereizkuntzaren egitekoa, nola agitz hunkitu nauten bi ponduez aritzea.

Azaroaren lehen astean, laugarren alean, oraintsu modan egon diren trozkist kidekoek dihardu. Izenburua “Terrorismo en Día 32”. Artikuluxkan, euskaldunen aspaldiko ezaguna den Alfredo Semprunek berri jakingarri anitz ematen digu, eta besteak beste holaxe diosku: “Feltrinelli debía y así lo hizo, iniciar una acción europea incidiendo a la vez por tres vías claramente definidas, universitaria, obrera y minoritarias étnicas” en el corazón de la juventud. Zenbaki berean eta Jose Pinol delako baten lantxoan “Quién paga la campaña antinuclear en

España” izenburutzat, beste perla bitxiez harri eta zurtzen gaitu: “... dinero del bloque oriental para la campaña antinuclear alemana”, “estamos asistiendo a una orquestación nacional contraria a lo nuclear”, “surgen las pegatinas, los letreros y las pintadas” eta “deskapitalizazioaz” negar dagiten eritziak naroki: “Si queremos estrangular nuestra economía el camino de lo antinuclear es sin duda el más acertado”. Eta Alemaniari begira berri: “No se pone en tela de juicio la integridad de la gran mayoría de los defensores del medio ambiente, pero al menos se cree, se convierten en instrumentos inconscientes de Europa Oriental”.

Eta tankera hortako aburu irtezin eta moldakaitzez ageri da astekaria. Baina honi nagokiola, ez nuke aldizkari horien (Diario 32, Fuerza Nueva...) balioaz zer-bait esan gabe amaitu nahi. Zenbaitetan kexu gara, minberegiak halakoen kintzeriez, baina aldizkari honek bederen argi derakus bere jitea. Beraren atalak: “Merdiano Eclesial”, “Milicia”, “En defensa del Pueblo de Dios”, “Marx en Vietnam: un lento martirio en el país entregado a los comunistas...” Eta oroz gain, funts eta ardatz: faxismoa. “Hermano Lobo” (ala “otso anaia”) ostendua, aihenatua bada ere, Ebrotik Aturira bizi geranok badukegu zertaz goza eta dasta, irri eta jolasezko astekari horretan.

GERMINAL AXUT

AROZAMENA BERTSOLARIA

Gure euskal alorrean euskaldun bertsolari bat gutiago. Bihotzera atake bat emanik Mikel Arozamena lesakari bertsolari bat-batean hil zaigu. Gertakizun mingarri hunek nahigabez bete gaitu. Nork erran behar zuen holako gizon gazte eta sasoikoa gisa hortan itzali behar zitzagula, nork pentsa herioaren sega zorrotza Mikelen barrandan zabilela. Penagarria gertatu dena. Bi hilabetez bi bertsolari galdu ditugu: Xalbador eta Arozamena. Bi lagun maitagarri, bi euskaldun zintzo, bertze mundura joan zaizkigu Jaunak deiturik. Goian beude.

Bertsolaritzaren baratzean bi gutiago; kostako zaigu ba bi hutsune hoik betetzen. Nafartar oriotzapena ez zaigu seku-

lan suntsituko. Bi zuhaitz sendo, zutik egon diren bizkitartean zitu onuragarriak eman dituztenak, euskaldunok goxoki dastatu ditugunak. Euskal Herriak bi euskaldun galdu ditu, Ama Euskarak bi seme zintzo.

Mikel Arozamena Larralde Lesakako herria sortu zen 1930ko abuztuaren 31an. Zazpi urte zituelarik bere familia Gipuzkoara joan zen bizitzera eta orain Hernanin bizi zen ezkondata eta familiarekin.

Bizi osoa Gipuzkoan iragana du, han egin zen bertsolari. 46urtetan zendu da gure adiskide maitagarria, adinik hoberenean. Ez dugu ia gehiago adituko bere solas garbia, ez eta ere bere bertso alaiak. Parte hartzen dugu bere familiaren doluminian.

Deus ez gara, piska bat panparrotzen garrelarik uste dugu zerbait bagarela eta gero deus ez. Berriz ere erranen dugu nigarraren erresuman bizi garela.

Arozamena Nafarroako bertsolarien Txapeladuna zen eta bazituen hiru Txapelketa irabaziak, 1962, 1963, eta 1966koak. Euskal Herriko Txapelketetan ere hiru aldiz aritu zen, 1962, 1965 eta 1967-

ko urteetan beti Nafarroaren ordezkari bezala. Bere izena Euskal Herri osoan ezaguna zen: kantatu du Gipuzkoan, Bizkaian, Nafarroan eta Lapurdin ere. Joan den maiatzean Lesaka-ko herriak omenaldi maitakor bat egin zion bere seme zintzoari. Egun hartan Arozamenak ongi mezeria zuen omena hartu zuen.

Gure adiskideak maite zuen Euskal Herria, maite zuen Nafarroa eta bai bere sorterrria. Maite zuen Nafarroa bai baina Nafarroa euskalduna eta euskal-kontzientzia duna, ez ordea erdal izpirituz kutsatutako Nafarroa Euskal Herria baita eta bere egiazko mintzaira euskara, hortaz gure lesakarrak kantatzen dio bere sorterriri baina ez ordea erdaraz, euskaraz baizik. Hemen agertuko ditut bi bertso berak idatzitako "NEREALDIA" liburutik hartuak eta Lesakari jarriak. Berak idatzi bezala agertzen dut.

Zazpi urtekin aldegin nuan
ezagun danak utzita,
baña ni sortu nintzan erriaz
beñere ez nago antzita;
gure euskera ordun zegoan
guztia lorez jantzita,
baña negarra gaur egin leike
ainbat erdara ikusita.

Lengo batian izandua naiz
ni sortu nintzan erriyan,
eta bakarrik aiton batzuek
gure euskera garbiyan;
gazte guziak erdaraz berriz
gu sortu giñan kabiyan,
izugarritzko pena artu nun
nere biotzan erdiyan.

M. IZETA

IDEOLOGI ALDIZKARI BERRI BAT

ZEHATZ

ZEHATZ izenez beste aldizkari berri bat plazaratzen dugula eta, gertakari honen berri ematera gatzokizue.

Hasteko, nondik sortzen den kazeta hau adieraztea dugu onena. Eta hitz batez azal dezakegu. Hona: Baionako ZABALEtik gatoz, funtsean ZABALEk hegoaldean duen idazle talde nagusikoak gara. Baionan urratu dugun bidetik segi nahi dugu orain eta aurrerantzean Donostian. Berriztatzen goaz bide hori, bai, baina, bide bera egungo hegoaldeko egoerara egokitzeko asmoz.

ZEHATZ kazeta zientifiko bat da. "Gizarte Zientzien Aldizkari" izan nahi du. Kazeta berezitu, formazio sozialaren

azterketan berezitu, hain zuzen. ZEHATZek, bestalde, inongo eta inolako talde politikotatik liburu ateratzen du bere burua. Inoren dependentzian ez, eta talde politiko orotarik at dago. Guztiz modan dagoen esaldia!. Guretzat, ordea, moda baino zerbait gehiago dena. Independentzia honetan dugulako finkatzen kudeatzaileon lan— eta plangintza. Bistan da, ez duela honek oinarritzko koordinatu teoriko-politiko batzuen gabezia adierazi nahi. Alderantziz, ZEHATZek ba ditu bere koordinatuak. Oraingo, aski dugu zer rau ozenki aldarrikatzearekin, hategia ZEHATZek, eskura ditzakeen harma guztiez, ekinen diola euskal— abertzaletasun eta — sozialismoaren aldeko burrukari.

Euskara hutsean eta bi hilabetero agertzen doan aldizkari hau maila bat baino gehiagotan arituko da, lau atal ezberdinek osatuko baitute zenbaki bakoitzaren mamia. Haatik, unibertsitate maila bati helduko dio bereziki. Baina, kasu!

ez irakurleak eta idazleak egun unibertsitaritzat hartzen diren horietara mugatuz, eta bai, euskal —kulturgintzan eta— politikagintzan sarturik, teori lanez arduratzen diren orori kazeta luzatuz. Unibertsitate maila diogunean, unibertsitate gaien ikerketa eta zabalketa eman nahi dugu aditzera. Hala ere, guztia hemen agortu gabe, bestelako gaien tratamenduari bere lekua emanez.

Urtarrilaren barruan ehun bat horrialdeko lehen zenbakia plazan ukanen dugunez, orduan jakineraziko dugu Erredakzio Kontseiluaren eta Batzorde Argitaratzailearen konposamendua. Gaurko, zuzendariaren izena dakargu argitara: Antton IBARGUREN, abokatu eta irakaslea. Eta halaber, Erredakzio Kontseiluko idazkariarena: Karmelo ARROIABE soziologoa.

Honenbestez, laster arte. Mila esker zuen laguntzarengatik. Donostian, 1976ko Abenduan.

ZEHATZ

"Gabriel Arestiren Oroimenez" Oskorriren lehen L.P.a

Gabon aurretiko egunetan ziren lehen L.P.ak Bilboko disketxetan. Bilboko euskal talde musikolari honek bere lehen L.P.a plazaratu du. Arestiren omenez. Hainbat hizpide sortu duen talde honi egin diogu elkar hizketa, beren disko berria dela eta, zenbait puntu argitzeko.

- Beste kantari batzuek aspaldian kaleratu dituzte beren L.P.ak. Zergatik zuena hain berandu?

Zuk dakizunez, orain seiren bat urte hasi ginen euskal kantaren arlo honetan; orduan oso erraza zen disko bat grabatzea, edozeinek grabatzen zuen, baina eskaini zizkiguten proposamendu guztiak baztertu egin genituen, geure buruak heldu gabe ikusten genituelako eta gure jendea musika txar batez nahastu eta engainatu nahi ez genuelako; honek ondorio onak, eta ez hain onak, ekarri zizkigun; alde batetik ez ginen beste euskal kantariak bezain ezagunak baina, ezagutzen gintuztenek, bazekiten gure lanaren seriotasuna eta erresponsabilitatearen berri.

Gero, orain urte bete edo, grabatzen hastea erabaki genuen, baina, orduan ikusi genituen ikustekoak: zentsuraz topo egin eta honela ibili gaituzte urte osoan.

Denetariko zentsurak daude Madrilek jarrita: jaialdietan kantatzeko, grabatzeko eta irratietan emateko. Bidali genituen 26

kantuetatik 3 bakarrik utzi ziguten garbi, beraz, disko handirik ez genuen argitaratzerik izan; ezagutzen dituzun bi disko txiki hoik grabatu ditugu orain arte.

Azkenean, Madrilgo Ministerioetara jo genuen; han hitz bigun, xamur eta gozoe-kin esan ziguten, gauzak aldatzen ari zirela eta birkontsideratuko zela gure zentsura. Nahiz eta oraindik 10 kantu zentsurapean izan, beste horrenbeste onartu dizkigute; hauekin gure lehen L.P. hau osatu dugu.

- Lehen a izanik, "Gabriel Arestiren oroimenez" izateak, arrazoi bereziak dituzke, noski.

Sei urte hontan Aresti izan da gure poeta, laguntzailea eta laguna eta hori ezin zaigu hain erraz ahaztu. Gure lehen diskoa, haseratik, Arestiren omenez egiteko asmoa genuen, eta, nahiz eta beste autore batzuen kantuak izan, ez genituen zentsurara bidali, ez genuen kaleratu nahi izan Arestirena argitara arte. Eskertu beharrak bultzatzen gintuen horrela egitera; baina, baita Arestirekin egindako kantuak gure errepertorioko kanturik berezienak iza-

teak ere.

- Aresti idazle polemikoa izan da. Zuek ere talde polemikoa osatzen duzue. Non dauntza Euskal Herriko beste kantari gehienekin kantatzeko dituzuen problemak?

Aresti idazle polemikoa dela inork ez du dudatan jartzen, baina, gure literaturak duen hoberenatarikoa dela inork ez digu ukatuko, eta gure hizkuntzari, kulturari eta herri osoari mesede handia egin diola ere ez. Gure kasuan talde polemikoa gara-la badakigu, baina batez ere jarri diguten fama txarragatik; guk, kantatzen utz diezagutela besterik ez dugu eskatzen; nahiko zentsuratuta gaude Madrildik hemen beste zentsurarik izateko; jendea ez da hain tontoa; herriak ondo daki nor diren bere alde eta nor kontra; horregatik, espero dugu, guri entzundakoa enteratuko direla nolako "mamuak" garen. Guk beste kantariekin kantatzeko inoiz ez dugu problemarik izan; kantari batzuek gurekin kantatzen dute, beste batzuek ez, baina arrazoiak beroiek jakingo dituzte guri inoiz eman ez dizkigutelako; horrez gainera, kantarien artean nahiko ondo elkar ezagutzen dugu, eta beste kantariak badakite gure kontra egin den kanpaina lotsagarri hori gezurrezkoa dela.

- Honi jarraituz, uste dut, zuen disko berriak duen balorerik inportantenatarikoa, bost musiko euskaldunek eginga izatearena dela. Nola zuzentzen duzue zuen lana euskal musika baterantz?

Bai, musika arloan dugun problemetarik bat gure independentzia falta da. Orain arte hemen egin diren disko gehienak nahiko eskasak izan dira; gerra ondoan gure musikorik hoberenak Madrila joan behar izan zuten; gure orkestak eta bandak nola dauden ikusi besterik ez dago; hemen ez dago arreglistarik, ez diskoetxe onik ez edonolako girorik eta musika-industriarik. Denon artean egin beharko genuke disketxe on bat, baina ez dakigu noiz konponduko garen hori lortzeko. Gure lanak duen balore handiena, behar bada, osoki guk eginga izatea da. Ez dugu arreglistarik edo beste musikorik deitu grabaziorako; lana arras independentea izan da inorekin kontatu gabe. Uste dugu, gainera, bide honetatik jarraitu behar dugula gure musikaren nortasun berezia eraikitzen, gure nortasun nazionala musikan ere finkatzen. Nortasun nazional hau lantzea epe luzerako gauza dela badakigu, baina ahal duguna egiten hasi behar dugu.

deportes

Jator jantzi
nahi baduzu

kirolak

Avda. España, 4
DONOSTIA

NORK KUKURRUKU!!!

OLLARRAK

OLLOTEGIAN?

Ez. FAGOR'ek

sukaldian

GIZON, EMAKUME ETA HAUR MOLLARRI JANTZITEGIA

Iñurritza

Zarautz

Transportes **azkar** s. a.

ERAMAN - EKARRIAK, KAMIOI AUNDIAK

Barcelona, Zaragoza, Valencia, Madrid, Oviedo, Gijón.

Donostitik egunero:

Iruña, Bilbo, Gasteiz, Alicante, Elche, Elda, Murcia, Cartagena, Granada, Almería, Santander, Valladolid, Zamora, Palencia, Salamanca.

Astean Irutan:

Malaga, Sevilla, Jerez de la Frontera, Cadiz, Lugo, Coruña, Orense eta Vigora joan etorriak.

Hernanirako bide nagusian, ERGOBIA auzoan, DONOSTIAN.

Urrutizkiñak: 552650 - 552654

Apartado 1381

Otsein

PENSATU ETA EKIN

Frigo tresnak - Ontziak garbitzekoak

Labadorak superantomatikak - Ur berogailuak

Lehor tresnak - Estufak

JOSE ZINKUNEGIREN OPTIKA DONOSTIAN

URTEETAN LANEAN OHITUA

Hernani, 4

DONOSTIA

Ez Merkenak

Bai Onenak!

Janari bidez izaten dira ganadu on, indartsuak, Eta nora jo jakin bear du baserritar burutsuak, Berebiziko aragi pillak; gañera esne putzuak, Olek guziak berekin ditu Fanderia'ko pentsuak.

FANDERIA

ERREENTERI

MUEBLES

URRETA VIZCAYA

1920'an sortutako etxea

ERREDIZAK - EDERGALLUAK

EGIN - GAIK eta AURRE - KONTUAK

POSTAS, 48

GAZTEIZ (Vitoria)

ATEATE OPARIAK

GAI TA IRUDI POLITENAK

Victor Pradera, 2

(Esquina Zubietza)

DONOSTI

ETXEKO - ANDRE: IRAUN ARAZI ZURE
ARROPEI ONOKO JABOI ONEKIN:

JABON LAGARTO

Zure garbiketa makinaz egiten ba'dezu

ATOMIZADO LAGARTO — jaboia erailli beti

Eskuz ba'zabiltz, LAGARTO — jaboia bear dezu erosi

JABON LAGARTO, garbiketarako jaboia bakarra

Etxeko-andrearentzat neskamerik egokiena.

¡JABON LAGARTO!

MADRID

Kantaldiak ikurriñaren azpian

- Euskal kanta berriaren "boom" a, 1976an.
- (Kanta molde honen hiru ordezkarekin elkarriketa; Gorka Knorr, Gontzal Mendibil eta Xeberri.)

Tolosa, Lexona, Araia, Ordizia, Lekaroz, Donibane, Gasteiz, Ondarroa... Euskadiko herri eta herrixka guztietan gaindi iragan da, mikrofonoz eta kitarraz hornituriko "bardo" batzuen irris berogaria, herriaren oihuari erantzunez. Ikurriñaren eta herrikoi berotasunaren zapian bildurik, beren izenak harrigarriro handitu egin dira. Jaialdiz jaialdi, beti presaka, indar batetan bidertuz eta bertan hustuz, xentimorik apenas lortu ez duten gizon eta emaztekiok (ia kantaldiak herrian zerbait lortzeko edo norbaiti laguntzeko izan bait dira) soziologiko fenomeno bilakatu dira Euskal Herriaren bizitzaren baitan.

Musika etamusikagileak (oso onak gainera) beti izan dira euskal lurraldeetan. Baina inoiz ez zen pentsakizun izan honelako eta erabateko "boom" a izan diren ehundaka jaialdi eta errezitaletan, iragan hilabete guztietan.

Pentsatu ezinezko fenomeno honetaz mintzatzeko hemen ditugu, Madrila etorri diren, kanta molde honen hiru ordezkari on. Gorka Knorr, Gontzal Mendibil eta Xeberri, beren saioen kontu guztia galdu dute. Baina dena den, ez dute begirada lausorik gabea eta kritikarako zentzurik galdu, 76an izan den musikuholde hau testuinguratzeko eta bere balioan neurtzeko. Entzun diezaiegun.

— Jaialdiek beren zentzu bereizi hori, iazko iraileko juizioen ondotik jaso zuten eta batez ere Francoren heriotzearen ondotik.

— Oso gogoan dut abenduan Tolosan izan zen jaialdia. Huraxe izan zen manifestazio musiko-politiko bat.

— Azken urte honetan, hau ulertu behar da, Euskal Herriak zedukan manifestabide eta espresabide bakarra haxe zen, beste zenbait lekutan bazedukaketelarik beste nolabaiteko bide erosoagorik. Kontutan hartuz bizi genuen errepresioa, jendea geratzen zitzaion azken irteera bilakatu ziren jaialdiak.

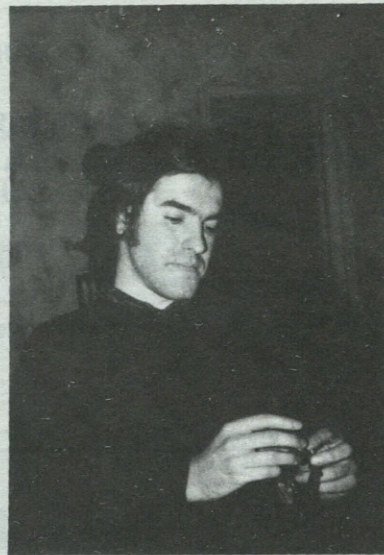
— Hein batetan hau zoritxar bat da herriarentzat, bai eta geurontzat, kantariarentzat. Gauzak nahasi egin dira. Ikusmira honetatik badugu ardura handi bat, pentsatzen bait dugu politik energia hori seriozki bideratu beharko litzatekeela eta bereago eta gizartekoiago diren beste bide batzuetatik zuzendu. Guri dagokigunez eta kantari garenez, geurera lekutu eta bertan zentratu beharko ginatke.

— Egia zera da, hirurok hileko 20-25 ekitalditako media batetan aritu izan gara... Eta horrek dena dio.

— Ia ezinezko eskari mailara iritxiak ginen baina ezin ginela ukatu uste genuen; erantzuna eman behar genuen herriak eskatu egiten zuen une horretan.

— Zentzuz aritu izan baginan, agian, ez genuen erdirik ere egin izanen, bazen egunero, konpromezu bat izan eta ikastola batetako problemarekin zetorkizula norbait...edo-ta herri bat mugierazi behar zela... eta indar berriak atera behar zentnuten.

— Azken finean edo-eta inkonszienteki, herriaren behar primarioenei erantzun bat eman zaie. Jendeak herrietatik hotsegitzen zuen, mila lagunek "Gora Euskadi Askatuta" edo "Gora Euskadi Sozialista" oihu egin nahi zuelako eta guk bagenekien: kantatzeko beltzak ikusi beharko genituen baina horri guztiorri erantzun egin behar genion.

— Jaialdiotara etorri izan den jendetzaren media, 2.000 pertsonatan finka genezake, nahi-eta Anoetakoan adibidez 12.000 partaide izan. Haatik ez da jaialdi ttipirik izan.

— Halaz ere kantari multzo handiko jaialdietarik ihes egin izan da. Jaialdiok modeloen desfileak dirudite eta bertara kunplitzearren joan ohi gara ez delarik norbera zentratzen eta entzuleekin identifikatzen ahal, "motorrak ez bait dira berotzen" askotan laugarren abestia hasi arte.

— Jaialdiotan hogeiren bat kantari aritu izan da.

— Joseba Etxebarria, Iñaki Eizmendi, Miren Aranburu, Edu Iriondo, Lupe, Jon Bergaretxe, Hibaí Rekondo, Gorka Knorr, Gontzal Mendibil, Xeberri, Urko, Oskorri, Patxi Villamor, Peio eta Pantxoa, e.a eta aspaldiko urteotan umoturikoak, hots, Xabier Lete, Lurdes Iriondo, Mikel Laboa, Lertxundi, Antxon Valverde, e.a.

— Azkenean aipaturikook, Mikel Laboak esate baterako, gehiago razionalizatu ditu bere ekitaldiak, tarteak handiagotuz saiotik saiora.

— Guk ere razionalizatzeko horretara iritxi behar dugu. Ez gaitzke honela jarrai. Hamar kilometrotako radio batetan ez daiteke urteko hamar jaialdi presta. Planifikatze lan bat egiteko atsedean bat egin behar dugu. Adibidez: Muskarian

kantatu egin behar da eta pentsatu egin behar da nork kantatu duen han, zenbat aldi, e.a.

— Teknik alderdiak gehiago behar dira. Ez gaitezela mikro bakar batekin aurki eta gainera txarra, eta ekipo eskasekin batzuetan gertatu izan zaigun bezala... Hitz batez, mila gauza konpondu beharrek.

— Egin ezin genezakeena zera da, egoera berdinean jarrai, horrela gu eta herria bera erretzera iritxiko bait gara.

— Gauzak, denboraz gero erazten eta berpentsatzen jakin behar da. Gehiago jokatu behar dugu zentzuz eta arrazoiz, eta arlo gutzietan, bai teknik eta musika nola sindikatze eta zentsuratik defendatze arlotan, adibide baterako.

— Gazteok guttienez, elkarte bat sortzeko asmoari ekiteko prest gara. Idazkaritza bat jarriko litzateke, gure ekintzak eta egitekoak planifika eta bidera ditzan, Katalandarrek duten bezala.

— Abestiaren fase populista honi ezin zaio gehiago eutsi. Kantatu kantatzeagatik, deitzen gaituzten edozein lekutan "herriak behar duelako".

— Uste dut, kantariok ere, erabakitzaile eta planifikatzaile izan behar dugula, deitzen gaituztenen edo betiko organizatzaileen atzetik ibiltzeke.

— Ondotik, ekonomik arazoa dator. Izan garen jaialdi askotan dohan aritu gara, oso helburu konkreten eta herrikoien alde ari ginelako (ikastolak, e.a.) Hau iadanki, ohitura batetan bilakatu da.

— Jendea ez da jabetzen honela lan eginez sortzen diren arazo eta problemez.

— Hiru mila pezeta irabaz daitezke jaialdiko, baina kantariaren gastuak ikusi egin behar dira. Gasolina, bilerak, aldizkariak, jan-kontuak, kantatzeko tresnak.

— Batez ere ekipo kontua, Kategoriazko euskal kanta sortu, landu eta kalea hedatu nahi badugu, kategoriazko tresnak behar ditugu. Katalanenak ikusten ditugunean, akonplexaturik geratu ohi gara.

— Okerrena, jendeak, organizatzaileak duen planteamendua izaten da, guri hotsegiterako mementuan.

— Ez da eskubiderik, egiten zaizkigun benetako txantaje moralak egitea nonbaiten kanta erazteko (ia beti herriaren beharretatik aurrerik direla), ondoren nahi dutena egin dezaketelarik jaso diruekin; bada organizatzaileak bost axola zaionik lata zahar batekin edo kitarra batekin azaltzea, gu lotsaturik egotea diru apur bat eskatu beharreko mementuan...

— Sistima honekin inork ez diezaguke eska, une oroz bilaka aritu beharko ginatekeen kalitate bat, ez-eta neure kitararak onak sortzerik, are guttiago emaitza oso on bat aurkeztu ahal izatea, gero ez dakit zer ordutaraino lan egin behar baldin badut bizitzeko.

— Neure ustez jaialdiak sakonetik eta oso seriooki berplanteatu egin behar ditugu. Bai eta egiazko ematen ari garen laguntzaren eta apoioaren kontzeptua ere... eta dena balantza batetan ezar, izan ere ikuskizun bait gaude ez ote garen kanta bera hiltzen ari. Noiz konposatzen da ?

Zein kantarik daduka gaur gaurkoz ekipo on bat ?

— Garrantzizko da haatik, azterketa une honetan ez ahaztea, abestiek eta jaialdiek jokatu duten leku inportantea Euskadiko kontzientzia hartze eta politik desarroiloaren baitan.

— Nik esanen nuke iragan urte honetan hausketa bat izan dela lehengoarekin (kantariarekin). Hauek beste onda batetan balaude bezala.

— Dena den, guztia bere lekuan kokatu behar da. Oroit ditzagun "ez dok amairu"koek iragan behar izan zituzten oztopo izugarriak, ia ahantzirik bait daude. Gobernariak oharra bidaltzen zituztenean Mikel Laboaren, Lete eta Azpillaga eta beste bertsolarien saioak debekatuz.

— Orduan aldatu egin behar izan zuten haserako estilo erasotzailea eta letrak egiteko era subjektiboagoetara eta espektakulo kolektiboetara jo zuten. Herriak haatik, askoz gehiago eskatzen zuten... eta ez atzera ez aurrerako puntu batetara iritxi zen jendea, gogo handirik gabe joan ohi zelarik jendea jaialdietara.

— Gure hausketa izugarria gaineratu zen. Planfeto gehiago egin da, egia da, baina jendearekin gehiago bat egin dugu, eta orain agian, bat egite hori galdu gabe, kalitatearen bideak urratu beharko ditugu.

— Abestia eta kantariak egundaino ez bezala herrikoitu egin dira, Jendeak, kalean eta festetan, gure kantak kantatzen dituzte... Giroaren txikiarengatik, pasibotasun gehiago zen herrixketan ere, atonia hori haustea lortu dugu. Baina desfase handia dakusagu herri mailan dugun entzutearen eta azterketa eta kritika mailan kanta honi beroni gure herriko aldizkari eta prentsak damaoin oihartzun eskasaren artean.

— Jaialdiak ez dira prentsan jakin erazten eta are guttiago kritika serioak, behar beharrezko duguna aurrera ekin nahi badugu. Ez da polemikarik ez eztabaidarik daramagun lineaz, e.a. Hau oso arrisku tsu zaigu, jakin egin behar bait dugu zer espero duen jendeak guregandik.

— Bada arazorik ere, diskaetxean promozio eta produkzio arloetan. Euskadin bada arlo honetan ari den jende oso legitimo eta baliotsurik, Baina oso bakartia. Eta diskaetxe bat ez da borondatez eta trebetasunez bakarrik egiten.

— Gu Madrila etorri gara grabaketak egitera. Zenbaitek oso gogor kritikatu gaitu pausu hau eman dugula eta. Problema hau da: zenbateraino erantzun diezaiokete euskal diska etxeek lasai eta kalitatea eskainiko duten garantiaz, herriak egun eskatzen dioten demandari ? Beste medio batzu bilatu ez genituelako etorri gara Madrila. Bestalde, baldintzak ezarri ditugu (konponketak, zabalkundea, e.a.) gure lanaren independentzia komertzial alorretik gordeko dutenak eta etorkizunerako garantzia bat eskainiko.

— "Garaia" aldizkarian artikulua bat azaldu da. Bertan "Los que se van" (Badoazanak) eta "Los que se quedan" (Ge-

ratzen direnak) direlakoez mintzatzen dira. Gure iritziz bereizketa hauek egitea ez da justiziazko ez-eta borondate oneko.

— (Hemen iadanik argitaratuak dira KOSKA era F. Unsainen diskak) eta ARDANTZA (Moviplay) diskaetxeek, erraztasunak eskaini dizkigute eta uste dugu frogatu egin behar ditugula bideok nahiz eta, agian, arriskugarri izan.

Gontzal Mendibil, Xeberri eta Gorka Knörr-ekin elkarriketa, eztabaida zabal baten baitan gehiago luzatu egin da. Gurekin, Madrilen finkaturik den beste kantari euskaldun bat ere izan da, Fernando Unsain. Baina urak beste erreka bate-runtz doaz. Hurrengoan behar bada gehiago honetaz, euskal kantaren perspektibak eta egiazko ingurunea ulertzeko baliagarri gerta bait daki-guke.

Nacionalismo Vasco y clases sociales EUSKAL IRAULTZAZ

Azken urteotako irekitasun bibliografikoak, posible egin du Hego aldean, BELTZAREN NACIONALISMO VASCO Y CLASES SOCIALES (Txertoa editoriala, Donostia, 1976) liburu mardula argitaratzea. Irekitasun berberak, ordea, bahu egin bide du liburua.

Edozelan ere, aspaldion, nazional arazoari, euskal klase egitura-burrukarari eta euskal iraultzari buruzko azterketak, asko ugaldutako direla nabaritzen da. Euskal iraultzaren teoriari eutsi diotenak, euskal alor politiko nahastu honen barranean hauk dira: aintzineko publikazioak (Vasconia, lauburuak e.a.); geroago, bi gailurtzen dira, Azurmendiren "Hizkuntza Etnia eta Marxismoa" (Euskal Elkargoa, Baiona, 1971), arras teorikoa, eta Apalategi-Iztuetaren "Marxismoa eta Nazional Arazoa Euskal Herrian" (Irati, Baiona, 1974) politiko deskriptiboa; aurretik, ORTZIren (Historia de Euskadi, Ruedo Ibérico, Ondoren) "Los Vascos" klase azterketa historikoa eta GAURHAUTS-en estetika-alternatiba azterketa (Mugalde, Hendaia, 1976. Beltzaren honako hau (bere El Nacionalismo Vasco 1876-1936 lan historikorearen ondorengotzat) klase egitura eta klase bakoitzaren nazional joeren azterketa soziologiko-politiko konparatiboa da, gaurko euskal egoerari lotua eta zuzendua.

Aipatutako liburu bakoitzak, alternatiba ikuspegi bat ere badu, gaurko egoerarako euskal iraultzarako. Eta, gaur, ezker abertzaleak dituen zalantza eta debateak agertzen dituzte. Dударik ez, gaurko euskal alorreko ilunpe politikotako nahaspila eta huts ugariak gaingiditzen eta ezkertiar abertzaletasun tinko baten oinarriak ezartzen lagunduko dutela. Dagoen konfusionismoarekin soluzio urjente batzuk behar baitira; herri-xehea kontuan harturik, batez ere, argitasuna behar baita azkar.

"Nacionalismo Vasco y Clases Sociales", beraz, euskal arazoaren azterketa soziologiko-politiko bat da. Metodo marxistaz eta konparatiboki egin. Bibliografia ere, arras zabal eta konpletua da. Formaz, testo baino ohar gehiago du, horrela sakontze-bidea irekitzen duelarik. Orokorri, oinarritzko tesi batzuek, azterketa bidez, euskal alternatibarako ondorio garrantzitsuak ateratzen ditu.

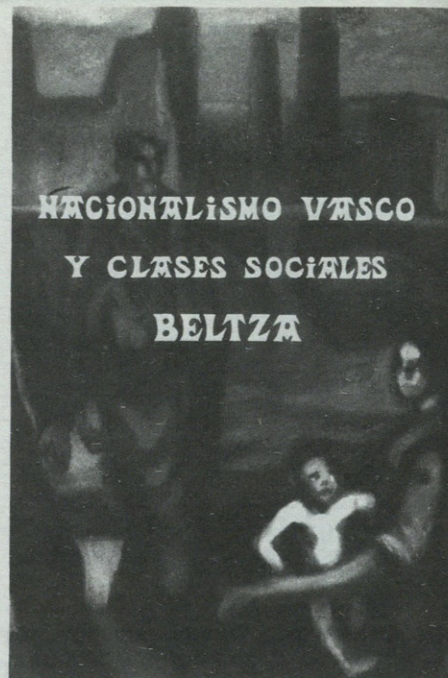
Azterketaren oinarritzko tesiak, hainbat bider errepikatuak, hauk dira: 1) "El sentimiento nacional y la política nacionalista son dos cosas diferentes. Si en el primero y en formas diversas participan todos los miembros de una nación, a la hora de formular un proyecto de creación

de las estructuras políticas y económicas correspondientes al desarrollo de esa comunidad aparecen opciones diferentes e incluso enfrentadas". 2) "...el contenido último y auténtico del nacionalismo político del nacionalismo político está en función de los intereses de clase del grupo social que lo vehicule" (8.orr.).

Euskal historian, industriagintza kapitalistaz, sozial-egiturak aldatzen direlarik, etnozentrismotik ez oligarkiak ez proletargoak bultzatzen ez duten nazionalismoa iragan zen. Orain, klase bakoitzak bere alternatiba nazionala sozialki "interesatua" defendatuko du. Bost klase sozial aztertzen ditu E. Lopez Adan-ek: a) Laborariak, b) Burges-txikiak, d) Oligarkia, e) Burgesia nazionala, f) Langile klasea. Lehenaren proletarizazio prozesoa adierazten du bigarrenaren garrantzia nazional arazoan, hirugarrenaren karakter imperialista, burgesia nazional-lokalaren honengandiko dependentzia, eta bosgarrenaren indar iraultzaile eta nazional arazoaren asumitzea.

Azterketaren tesirik garrantzitsuenen artekoak dira: 1) Orain arte zenralista izan den kapitalismoa (imperialista, multinazionala), zentralismo estatutalean baino interesatuago egon daitekeela erregionalizazioan, burgesiaren estabilitate eta boterea hedatzeko (MCE mailan adibidez). 2) Euskal arazoan, burgesiaren nazional arazoari buruzko inkapazitatea; gaur egungo burgesiaren interdependentziagatik eta loturengatik, "La burguesía local es incapaz de una política independentista válida" (110. orr.). Burgesia nazionala imperialismorekin ohea atontzen saiatzen omen da. 3) Langileria nazional baten esistentzia eta borroka nazionala, espainiar konzientziatzeko beste proletargoarekin koestitzen duelarik. 4) Zapaltzaile eta esplotatuen arteko antagonismoagatik, komunidad nazional esplotaziogabekoaren oinarri da. 6) Langile alderdi independentista baten beharrez, nazionala, internazionalista eta iraultzailea.e.a

Tesi hauekin ados nagoelarik, bi akats ikusten ditut azterketan: Bata, kolonialismo hitzaren erabilera, justifikatu izan arren, ez dut uste euskal egoerarako termino egokia denik. Bi, ez nengoke ados nazionaliki ezberdindutako langile klase bi (estruktura bi) daudela aipatzen denaz; hau behar bada, alderdien zuzendaritzan eta haien arteko paktugintzan aplikatuta badaiteke ere, ez dut uste base mailan egoki denik hala azaltzea; espainiar langile alderdiek ere, nazional euskal kontzientzia-dun militantea dute gehienbat, alternatiba independentista bota ez arren; alegia, ez

dut uste nazional estruktura bi daudenik Euskal Herriko langilerian, alderdi-erakunde mailan baizik.

Oraingo egoera politiko konkretua honela ikusten du: "... ante la transformación del régimen español en un sentido democrático-burgués con colaboración social-demócrata, los burgueses nacionalistas y los cuadros para pactar con el sistema controlado por la oligarquía. Los términos del pacto son claros: la concesión por la oligarquía de una autonomía a Euskadi Sur controlada por la alianza burguesa local-socialdemocracia y, a cambio de ella, el freno y la contención del movimiento revolucionario vasco" (9.orr.).

Beltzaren liburu honek kontribuzio ona egiten dio ezker abertzaleari. Orain arte, sarri eman den nazional arazoari buruzko ikuspegi etnizista eta idealista klase sozialetan finkatzen du Beltzak, gizarte harremanetan. Ortzi-eta, batez ere, Gaurhuts-i, adibidez, oraindik nahiko sentimentalismo-boluntarismo darie, batez ere ETA azterterakoan. Honek gailurra lortzen du Gaurhuts-en irrazionaltasunaren eta boluntarismoaren apologian. Beltza razionalago-zientifikoago eta sakonagoa da, razionaltasun-zientzia garai honetan. KAS mailako gora-beherak badute zerikusirik bakoitzarekin, eta euskal ezkerrek alternatiba taktiko eta epe luzerako argi bat eskaini behar dio herriari, langileari. Gaur egun, planteamentu politiko argien garaia baita, ez boluntarismoarena. Azkar behar du ezker abertzaleak bere linearen birplantamendua, eta herriari eskaintzea.

Beltzak, beraz, euskal proletargoaren alderdi independentista, internazionalista eta iraultzailea bultzatzen du, interklasismoa eta paktismoa salatuz. Hau da liburuaren ondorio garrantzitsua.

Natur Zientzietako Hiztegia

Arantzadi eman

Urte badoakigu. Berritasun asko eraman eta ekarri duen urtea. Gure kultur arlotxoari begiratzen badiogu, berritasunik franko ikusten dugu hor ere. Periodismoan, esate baterako. Oso urte positiboa izan da. Baina urteak ekarri digun guziaren artean, guziaren gainean, nik obra bat destakatu nuke, konkista berri bat iruditzen zaidalako, muga berri bat jarri dugulako: Arantzadi talde baten Natur Zientziak, Biologia-Geologia, Hiztegia.

Diktadura azpian dena berriz hasi behar izan zenez gero, konkistatxoak eginaz doa gure kultura: orain poesia konkistatu, gero nobela, gero saiakera, gero periodismoa... Hiztegi honekin, urteotan zenbait jendeke entseiatzen zuen Natur Zientzien konkista, finkatu da.

Gauza sentsazionalak ez dira politikan bakarrik gertatzen. Sentsazionala da Natur Zientzietako lehen hiztegi hau, nolabait, Arantzadiko bioloari-geologari talde batek egin diguna. Euskal Herri osoaren esker ona zor bost mosketero kultural horiei: Aizpurua, Altuna, Areso, Arluziaga, Iribar. Izen asko dira, baina denak eta bakoitza bere izenez aipatzea merezi du kasu honetan, zor diegun omen bezala. Esker ona, orobat (harrokeria pertsonal apur gutitan izaten bait dugu arrazoiez edozeinen aurrean harrotzeko), esker on Jakin talde lehiatsu era arretatsu horri ere. Arantzadi-Jakinen hau ezkontza ona izan da!

Ez sarri-sarri, baina noizean behintto, halako poz ttipi batzuk ematen dizkigu euskal idazkulturar. Poz haundirik ere suertatzen zaigu noiztik noizera. Mirariak bezala, gutitan suertatu ohi da holakorik.

Urte bukaeran, kontaduria egiteko unean, aurtun halako poz haundia eman digunari gorazarre egin nahi diogu.

Oraingoan, izan ere, isil-isilik, mirari bat gertatu zaigu. Lanak, eta lan latzak, egindako miraria. Egiazko mirari denak bezala. Lan egitea hori da. Zintzo eta egoki. Isil-isilik, lau urte lanean. Erraz esaten da: lau urte. Natur Zientzietako hiztegi honek — biologia, geologia — beharbada ez du arrakastarik eta zalapartarik sortuko nobelatxo bizi batek bezain erraz... Akzesit apal bat irabazita gelditu da Durangoko Liburu Azokan. Ez du "sentsaziorik egin" nonbait. Halare, neuri sentsazionala iruditzen zait bene-benetan.

Iriki eta ikusi besterik ez dago. Eta Eguerri bezperetan halako erregalia egin digutenci, esker onik hoberena zor zaie publikoki. Eta kulturgintza batez ere lana dela, uste dugunok, aurtengo eta urteotako lan bikainenaren koroea Natur Zientzietako Arantzadi taldearen Hiztegi horri emango genioke, monarkia honetan Koroerik inon libre balego oraindik.

Azkenean hasi gara konprenitzen, lan-tegia dela euskal kultura. Ez, haizerrotekin burrukan ibiltzea. Suarezek eta, beti

haizerrotekin burrukan eraman nahi bagaituzte ere.

Eta hori ere nahiko sentsazionala da: natur zientziak dira prestijio gehieneko zientziak egun. Baina, talde soziologiko gisa behintzat, teknikoekin batera, natur zientzifikoak dira — barka zaidazute — talde sozial esterilena zentzu politikoa, konformistena, alferrena, gizarte antolaketaz axolagabeena, beren espezialitatean enterraturik dabilenena, gizartegintzan enpeinatu gabeena. Natur zientzifikoak, beren filosofiarik, gizartegintzan enpeinatu gabeena. Natur zientzifikoak, beren filosofiarik egin nahi ez horrekin, "zientzia hutsaren" ideologia txar horrekin, zientzia naturalen nahitaezko eta berezko internazionalismo horrekin, sasi-positibismo eta neutralitate batetan errefujiatzen dira, Pilatos bezala, eta hor konpon esaten diote munduari. Nahiz eta gauza nabarmena izan, ezerk ez dituela egungo filosofiak eta epistemologiak gehiago influentziatzen, natur zientzia horietxek baino... Begira, ba, ez ote den nahiko sentsazionala, talde natur zientzifiko batek hain zuzen Euskal Herrian hainbeste konzientzia sozial eta konpromiso erakustea. Lau urte lanean. Eta zer lan apaletan, gero! Hori konzientziak egiten du, eta ez nolanahikoak. Beren espezialitateko propio den zindotasun horrekin, natur zientzifikoek ongi asmatu dute, gauzak hasieratik hasi behar zirela, ez erditik edo azkenetik. Hasiara, oinarriak botatzea da. Eta horixe egin digute: oinarri-oinarrizko lana. Baina oinarriok etxearen erdia ere badira, horratio!

Ez zait niri tokatzen ezer esatea, hiztegiari buruz, geologi edo biologi asuntoan, hiztegia horixe izan arren. Saihetsetik ari natzaio. Holako lanaren premia guziok genuen, biologari eta geologari ez gare-nok ere. Edozeinek ez bait dauka jakin beharrik, zeren den blastoporoa, edo metamerao, edo zer den holozenoa, esate baterako. Baina gaur inor ez da libratzen eboluzioaz, mutazioez, hautespen naturalaz, hitz egin behar izatetik; eta ekologi-az, esate baterako, edo hormonez, Olinpiada urte honetan, noiznahi hitz egin behar izaten dugu edozein testuingurutan. Proteinak zer diren, jakin nahi dugunean ere, badaukagu orain nora begiratu.

Euskal kulturaren problema bat irakasle falta da. Geroz eta ikasle gehiago dator euskara eta gauzak euskaraz ikasi nahita. Beraz, irakasleak behar ditugu, eta, lehenengo, irakasle-irakasleak. Natur Zientzietako ikasle eta irakasleak beren Natur Zientzia horiek euskaraz ikas eta irakasten has daitezke. Alde batetik Natur Zientziak eta bestetik, aparte, euskara, ikasten ibili ordez. Udako E. Unibertsitateak hartuko dizu beregain eginkizun hori. Eta ez dugu dudarik, Natur Zientzietan bederen, Udako E. Unibertsitatearen lana asko erraztu dela Hiztegi honekin.

JOXE AZURMENDI

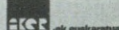
JOSEBA BASARTE

URTARRILA 9-16

LIBURUAK

SANDOKAN

E. Salgari

SANDOKAN, E. Salgari
(IKER-ek euskaratua). Cinsa.
140 orr., 200 pta.

"Gazteriaren literatur altxorra" sailean argitara da gaztetxoaren artean — telebixtaren bitartez — halako arrakasta berezia izan duen Salgariren liburu hau.

GASTEIZ, Daniel Ibargoitia.
Argazkiak: Arbosa eta Fz. Jaurregi. Marrazkiak: Iruretagoienea eta Santiago: Geografia saila.
GORDAILU, 28 orr., 75 pta.

EUSKAL KANTA XORTA,
Udako ikastaroa 1976, Lazkao. 110 pta.

Oraingo eta betiko euskal kanten letrak, azkeneko zenbait "hit parade"—molabait e-sateko—barne.

EGAIZTIK, Jose Arrizabalaga.
Marrazkiak: Julen Zabaleta. Ed. GEU. 27 orr., 150 pta.

Larogei hegazti mota azaltzen dira, bakoitzaren marrazki eta ezaugarriak. Ez dago euskara batuan.

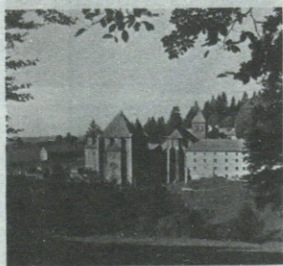
POEMAK (I eta II), Gabriel Aresti. KRISLU. 2.500 pta.
Arestiren poema guztiak, euskaraz eta gaztelaniaz.

MILA EUSKAL OLERKI EDER (II). A. Onaindia. LA GRAN ENCICLOPEDIA VASCA. 1.298 pta. Haseran dioenez, bigarren argitalpen hau lehengoa bera da, faksimilez egirik.

PRINCIPIOS CONSTITUCIONALES DEL FUERO DE VIZCAYA, Vol. I, Tomás Otaegui. LA GRAN ENCICLOPEDIA VASCA. 128 orr., 600 pta.

"El vasco, primer pueblo del mundo que practicó la democracia tal como hoy entiende" dio haseran. Libura Bizkaiko Foruari buruzko komentario eta esplikazioek osatzen dute.

ikastola liburutegia

ORREAGAKO GUDUA

3

ORREAGAKO GUDUA, J. Mari Arrieta. Argazkiak: M.P. Larrañaga. Marrazkiak: Ferreño eta Irastortza. Historia saila.
GORDAILU. 28 orr., 75 pta.

Ikastola liburutegia osatuz doa, atera berri diren bi liburuxka hauek lekuko.

SOBRE LA REAL ACADEMIA DE LA LENGUA VASCA

EUSKALTZAINDIA. SOBRE LA REAL ACADEMIA DE LA LENGUA VASCA. Servicio de Publicaciones del Ministerio de Educación y Ciencia. 2.000 pta.

Euskaraz eta erdaraz —laburki— Euskaltzaindiaren historia hau, sortu aurreko ahailegin guztiak kontuan hartuz — eta egungo euskaltzain guztien eta hildakoen zerrendak. Argazki eta dibujo ederak ditu; hauek eta liburuaren presentazioak garestitu bide dute prezioa.

DISKURSOS POLITICOS Y LITERARIOS DE ARTURO CAMPION. LA GRAN ENCICLOPEDIA VASCA. 315 orr., 988 pta.

Liburu interesgarria gehiegi ezagutu ahal izan ez dugun idazle eta politikoa honen lanak ezagutzeko.

DISKOAK

OSKORRI. C.B.S. Single. 125 pta.

"Gora ta gora beti" eta "Guretzat", Gabriel Arestiren letrak eta musika herrikoiak.

OSKORRI, Gabriel Arestiren poemak. L.P. 400 pta.

Azkenean, zentsuraren trabak gaindituta, iritsi da OSKORRIren lehen L.P. hau, Arestiren poemaz osatua. "Guretzat", "Badakizu non nagoan", "Maldizio betikoa", "Oinaz eta Ganboa", "Gure ama itsasoa", Arestik eta Natxo de Felipek eginiko azken kantua eta beste batzu osatzen duten Euskal Herrian zehar presentatzen ari diren disko hau.

OSKORRI

GURETZAT

EGUBERRI ABESTIAK, Erreterriako Orereta ikastolako abesbatza. MOVIEPLAY-KARDANTXA. L.P. Garaia dagokion diskoa; hurrengoan ea hobeto idazten duten azalean abesbatzaren izena, hone-laxe bait dator: ABESBATZA ERRETERIAKO ORERETA IKASTOLAKO.

OLENTZERO eta HITZ URRI BATZUK, Oskarbi. EDIGSA. BI L.P. 700 pta.

(Ikus Z. ARGIA 716. zenbakia, 29. orrialdea).

EKIALDETIK KANTUZ ETA DOINUZ, Ortzadar. ARTEZI.
L.P. 400 pta.

Nafarroa, Behenafarroa eta Gipuzkoako kanta zaharrak osatzen dituzte Iruñeko talde honen lehen bi L.P.ak.

JAIALDIK

Ondarrabiko, Arrantzaleen Kofradi Elkartean, urtarrilaren 6ko goizeko 11,30etan, bertsolari saioa, Xalbador-en omenez. Mattin, Lazkao-txiki, Mitxelena, Kosme Lizaso, Lopategi, Azpillaga, Agirre eta Lazkanorekin. Joxe Mari Aranalde izango da gai-jartzaile eta saioa zuzenduko duena.

Tolosako Leidor zineman, hilaren 6ko eguerdiko 12etan, OSKORRIren errezitala, Euskal Herri guztian zehar egiten ari diren saioari jarraiki. Orain arte Donostian, Basaurin, Durangon, Bilbon, Erreterian, Irunen eta Iruñean izanak dira.

I HARDUNAK

Algortako Gran Zineman, urtarrilaren 10,12 eta 14ean, gaueko 8etan, "Ehun urteotako euskal kultura"z mahain-ingurua; Abel Muniategi, Enrike Knörr, Ortzi, Gregorio Monreal eta Txillardegia izanen dira partaide eta Xabier Mendiguren moderatzaile.

Zestoan, Herri Elkartek eraturik,

—hilaren 6tik 9ra **EUSKAL ZINEMA AMATEUR TOPAKETA;**

—10etik 20a arte, soko-

rrismo ikastaldiak **Eliz-Ondo** zineman.

—16an. mendi itera Iri-mora.

Donostiako Balda pelotalekuan, Jose Lizasori omenaldia. Urteoro bertsolari bati egiten zaiona da.

Agurainen, urtarrilaren 6a arte liburu eta diskoen azoka, Kale Nagusian. Aurreko egunean, hilaren 5ean, jaialdia izanen da Gontzal Mendibil eta Xeberri, Oihartzunak, Joseba Etxeberria, Miren Aramburu eta Iñaki Eizmendirekin.

ALDIZKARIK

ZORION USTELA. Arduradunak: Koldo Izagirre eta Ramon Saizarbitoria. Partaideak: B. Atxaga eta X.O. Maketa eta grafia: J.B. Berasategi. Zuzenbidea: Junta de Obras del Puerto (Pasaia). 125 pta.

Dependienteen aldizkaria da, hainbeste aldizkari "independiente"en erdian; editorial gisakoan dioenez. Literatur aldizkaria da eta nahiko originala bai testoen aldetik eta baita presentazioan ere.

IKASTALDIK

Baionako San Amando ikastolan, urtarrilaren 7tik aurrera, ostiralero, alfabetatzea euskaraz mintzatzen direnentzat eta irakatsi nahi dutenentzat. Ilunabarreko 8,30etatik 10etara izanen da. Ikastaldi honetan parte hartu nahi dutenak jo bezate IKASera, 15 Port-Neuf karrika, Baiona. Tlf. 256426.

LAZKAOKO Pax etxean, urtarrilaren 8ko goizeko 9,30etan hasita, Mari Karmen Iztuetak "Euskalduntzen" liburuez ikastaldia emanen du.

Toki berean hilaren 15ean hasita, Euskaltzaindiaren 2. irakasle titulurako prestaketa. Jose Antonio Mujika testu azterketaz arituko da; Andu Lertxundi euskal literaturaren kondaira; Dionisio Amundarain analisi morfo-sintaktikoa; dialektologiaren barrenean berriz Mari Karmen Garmendiak fonetika eta fonologia elementu arruntenen berri emanen du eta euskalki bakoitzeko berezilaria batek euskalki nagusien berri.

Klaseak larunbatetan izango dira, goizeko 9etatik 12etara eta 3etatik 5etara, guztira 50 ordu emanen direlarik. Matrikula: 2.000 pta.

Urola bailaran alfabetatze saioa: Azeptiko Betharrandarrren ikastetxean, Azkoitiko profesional eskolan, Zestoako gazteriaren biltokian eta Urrestillako ikastolan. Lehen saioa urtarrilaren 17an izanen da, ilunabarreko 8,30etatik 10etara; hortik aurrerako egun eta orduak herri bakoitzean erabakiko dira, ikastaldia aste-santurarte luzatuko delarik; kulturari buruzko mintegiak ere izanen dira. Matrikula 500

pezetakoa da eta hilaren 10 arte egin daiteke.

Tolosan, kultur ikastaroaren barnean, Euskal Herriko geografiaz Jose Luis Lizundia —euskaraz— eta Angel Zabaleta —erdaraz— ariko dira egunotan:

—11an **Historia Geografia:** egoera eta zabalera historian zehar; tribu geografia eliza geografia; euskadiko geografia; euskal lurraldeetako erakunde desberdinen sortzea eta sendotzea; eskualdeen mugaketak; analisisa kritikoak.

—13an **Fisik Geografia:** errelievea, hidrografia, kostak, klima.

ETA BESTE

Liberaizorik ez da izango iraultzarik gabe

Ez eta ere iraultzarik liberaizorik gabe

JOXE LIZASO KONTU KONTARI

KITARRARIK GABEKO IPARRAGIRRE DA BERTSOLARIA

Aspaldiko kontu zaharak dira 18 urte zituen Joxek. Erresistentziaren aldeko paperak ezarri zituzten Azpeitian. Norbaiti aitzakia bota behar eta Joxeren bizkar bota nahi izan zuten. Maki garaia zen. Orain dela 30 urte gutxi gorabehera.

"Ebaki-ebaki egin ninduten. Mundu guztitik erresistentziaren alde ibil zitekeen norbaiten izena jakin nahi zuten". Bizkar beroa eta ubela zer diren bere haragian ikusiak ditue Joxek, eta gazterik gainera. Honetan bai dela "zaharra berri, gazteen amorragarri". Baita Joxerentzat ere, 1976. urtean detenitua izan bait zen.

Hondarretako espetze zaharrean eduki zuten .15.000 peztako fiantzaz kalera zen.

Mundu osoa maitatzeko hainbat bihotz badu Joxek. Lagunen batek ezbeharren bat edo larrialdiren bat baldin badu, han da. Bertsotarra, berriz, noiznahi, noranahi eta nornahirekin joan ohi da. Herri txikira eta haundira, goizean, arratsaldean eta gauean, bertsolari zaharrek eta gazteekin, ordaintzen duten lekura eta debaldekorra.

Urtarrilaren 16an, goizeko 11,30etan, eta Donostiako Balda pelotalekuan egingo zaio Joxeri omenaldia. Merezia, eta ondo merezia duen gorazarrea.

- Bertsogirorik gabe ez daiteke bertsolaririk.

- Jaio izan nintzen lekuan hazi izan baintz ez nintzen bertsolari izango.

(Joxe Azpeitiko kalean jaio zen. Baina gerra ondoa zen eta amaren jaiotetxera eramane zuten oso txikia zelarik, Azpeitiko azkeneko baserrira, Errezilek, Azpeitiak eta Aizarnak elkar jotzen duten Txillarramendira, Saberrri baserrira).

Bertsogiro handia zen mendi alde hartan. 10-12ren bat baziren orduan. Patxi Elizalde, "Iturzaeta", Zepai, Antxiturbiya, Mandiolaza, Txapel eta abar. Igandero ihardun ohi genuen. Ez ginen nahi bezain azkar hasten. Bertsolari dohaiak esnatzeko eta lantzeko giroa behar da. Dohaia eta giroa beharrezkoak dira bertsolari izateko.

- Aurrekoetan ba ahal zenuen bertsolaririk?

- Mikela Saberrri nere izebak bai omen zekien bertso asko buruz. Hari kanta erazten nizekion. Oso haurra nintzenetik nuen bertsoak entzuteko gogo. Artean mutikoa nintzela Basarri eta Uztapide zirela Aizarnan jakin nuen. Oinez, bakar-bakarrik, egin nuen hango jira bertsolariei entzutearren.

- Lagunartetik plazarako saltoa, noiz egin zenuen?

- 17 urterekin plazaratu nintzan. Azpeitian gainera. San Migel eguna zen, hain zuzen ere. Txapel, Mandiolaza eta hirurok ginen.

- Bertsolari zeharrekin eta gazteekin kantatu duzu.

- Bai, denekin ibili naiz. 1950 urtean edo izango zen. Soldaduska joan aurretik zen: Elizalde, Txapel eta Zepairekin ihardun nuen Donostiako Trinidad plazan.

Nik ezagutu nuen zaharrena Saiburu izango zen. Txirrita ez nuen ezagutu. Muño zenarekin ere urtero egiten nuen saioa Bidanien. Errezilgo Loidi Saletxerekin ere aritua naiz behin baino gehiagotan.

- Orduko ihardueratik oraingora alderik bada, noski.

- Haundia. Orduko bertsolariak 24 orduko lanak hartzen zituen. Nork gehiago iraun zen apustua, nork bestea lehenago isil erazi, iraupenez, ziriz eta arrazoiz. Orain bezala, inork gairik jarri gabe ihardun behar izaten genuen. Bestea hautso arte jotzen genuen. Aldamenean botila doa zuela, Uztapide hasten zenean, hari eutsi egin behar izaten zitzaion gero! Han miatzen zen bertsolaria.

Gaurregun dena neurturik dugu: gaiak, neurriak, ordua... Iparragirreraren antzeko zerbait izateko, kitarra bakarrik falta zai-gula, iruditzen zait. Hitzaldi bat egitera goazela iruditzen zait. Lehengo giro hartan gogoz aritzen ginen: gaur gogorik gabe ere ihardun behar izaten dugu, behin baino gehiagotan. Orduan geuk gozatzen genuen gehiena.

Oso muga jakinetan aritzen gara gaur eta bertsolariak ere oso sail txikiak lantzen ditu, behar bada, era honetan. Orduan era eta bazter guztiak miatzen genituen.

- Hemengo bertsolari guztiekin, zahar eta gazteekin, ibili ohi zara. Ipar aldekoekin?

- Mattin eta Xalbador zenarekin asko iharduna nauzu. Hoiek biak egin dira hemen oso ezagunak. Xalbador hil denean Mattin bakarrik geratzen dela uste du askok. Xalbadorren mailakorik izatea ez da

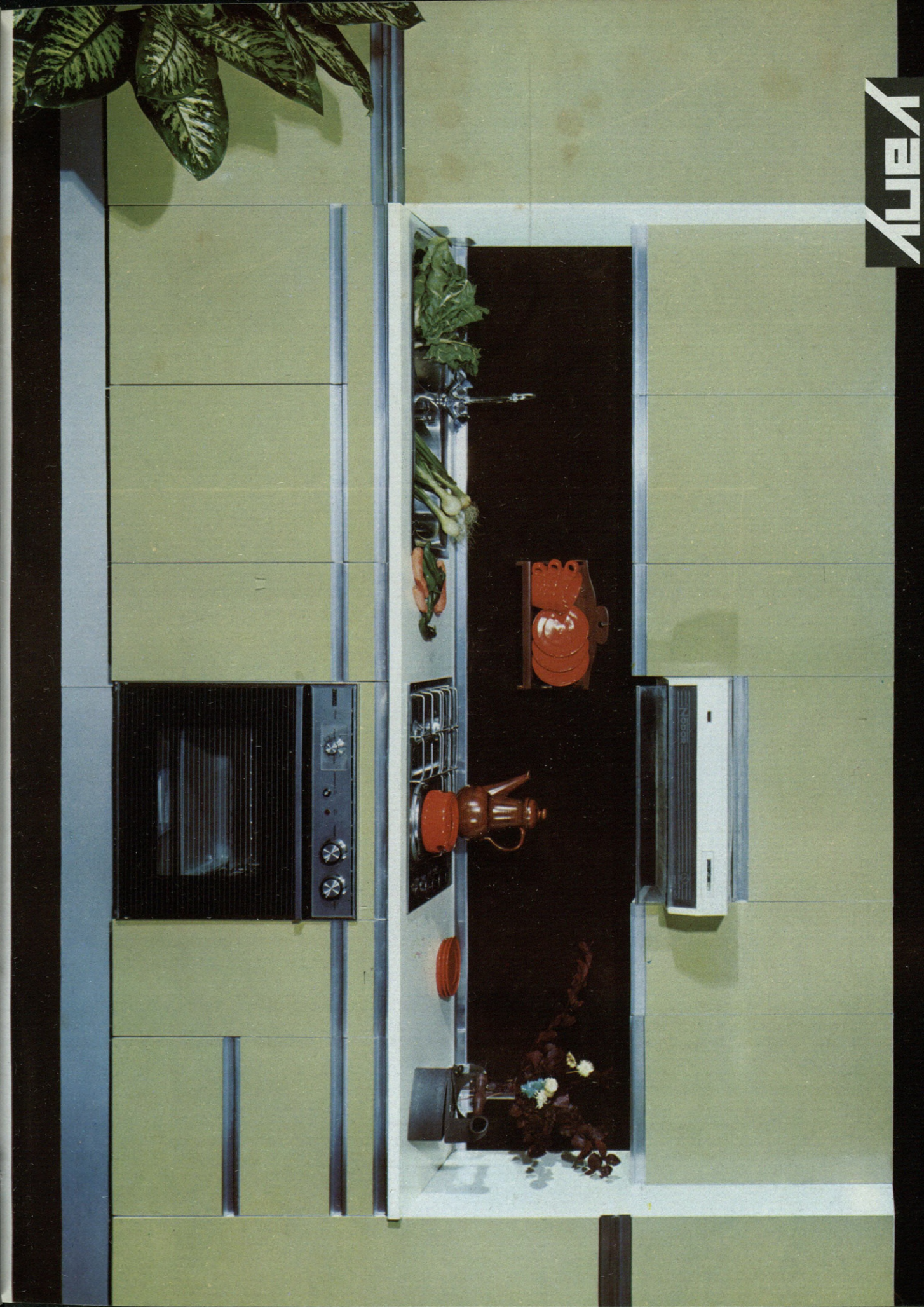
erraz. Baina hemengo jendeak uste duen baino bertsolari gehiago bada han. Xanpun, Ezponda, Alkat, Mendiburu eta abar. Nik Xanpun ezagutu nuen gehienbat eta gure neurritako bertsolaria bada hura ere. Nik hemengo bertsolariei ez diet lekurik kendu nahi, baina Ipar Euskal Herriko bertsolariak askoz ere gehiago ekarri beharko genituzke. Hura ere Euskal Herria dela hitzez esaten aitzeko orde, hobe egitez adierazi. Xuberoko Etxahunekin ere iharduna nauzu. Bakoitza geuron aldetik ibili ginen, ez genion elkarri konprenitzen.

- Bertsolaritzaren bizimodua gogorra ahal da, Joxe?

- Bertsolariak esana libre behar du. Eta badakizu hemen bakoitzak bere iritzia agertzea debekatua izan dela. Nahi genuenik ezin esan eta zerbait esaten bagenuen kontu zorrotzak! Gaurregun, bestela ere, lantegi gogorra bilakatu da. Besteren esanera eta zerbitzura dago bertsolaria: askotan laneko eta familiako orduak utzita joan behar izaten da batetik bestera. Halere orain bada batetik bestera azkar joateko erarik, baina, lehen, egun osoa behar zen joateko eta beste bat etortzeko. Amaika aldiz hartu genuen Uztapide eta biok goizeko 6,30etan Urolako trenan. Noizko iritsi joan behar genuen lekura? Eguna bertsotan pasa eta biharamunean berriro goizeko trenan hartu eta etxera. Jota iristen ginen. Hura ez zen ibilera.

Omenaldi eguna pasata balego nahiago luke Joxek. "Xalbador hil zenean, neure eguna hari omenaldi egiteko uztea pentsatu nuen" esan digu. Eta egia da. Baina bertsolari lagunek ez zioten honelakorik egiten utzi. Xalbadorri eta Arozamenari beste egun batean egitea erabaki zuten.

HERRIALDE

Herriarekin. Herriarentzat.

Caja Laboral.

CAJA LABORAL POPULAR
I.T.N. KIDE TUPREZKIT